

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra kriminologie

**Predispozice dětí k vybraným druhům
manipulujícího jednání v prostředí internetu**

Diplomová práce

**Children's predispositions to the selected types of manipulative
behavior in the Internet environment**

Master thesis

VEDOUCÍ PRÁCE
Mgr. Tomáš NAJMAN

AUTOR PRÁCE
Bc. Marie BENEŠOVÁ

Praha
2022

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Benešově, dne 10. 3. 2022

.....
Bc. Marie Benešová

Anotace

Tato práce se zabývá problematikou manipulujících jevů – dangerous challenges a kybergroomingu, přičemž zkoumá určité predispozice dětí být jejich obětí. V teoretické části jsou vysvětleny základní pojmy vztahující se k této problematice včetně objasnění psychického vývoje dítěte mimo jiné v kontextu virtuálního prostředí. Dále jsou definovány a široce charakterizovány pojmy dangerous challenges a kybergrooming. Jedna z kapitol je věnována i kontrole těchto jevů. Praktická část obsahuje dotazníkové šetření, jeho popis, cíle, výzkumné předpoklady a vyhodnocení. Náplní dotazníkového šetření je určení případných predispozic k dangerous challenges a kybergroomingu v populaci dětí.

Klíčová slova

virtuální prostředí * dítě * psychický vývoj dítěte * dangerous challenges * kybergrooming

Annotation

This thesis is focused on the topic of the issue of manipulating phenomena - dangerous challenges and cybergrooming while trying to examine certain predispositions of children to be its victims. The theoretical part explains the basic concepts related to this issue, including clarification of the mental development of the child in the context of the virtual environment. Furthermore, the terms dangerous challenges and cybergrooming are defined and broadly characterized. One of the chapters is devoted to the control of these phenomena. The practical part contains a questionnaire survey, its description, objectives, research assumptions and evaluation. The purpose of the questionnaire survey is to determine possible predispositions to become a victim of dangerous challenges and cybergrooming in the population of children.

Keywords

virtual environment * child * mental development of the child * dangerous challenges * cybergrooming

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu práce Mgr. Tomáši Najmanovi za odborné vedení, cenné připomínky a rady při zpracování mé diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	8
Teoretická část.....	10
1 Charakteristika základních pojmů	11
1.1 Věkové vymezení dítěte	11
1.1.1 Věkové vymezení dle psychosociálního pojetí	11
1.1.2 Věkové vymezení dle trestněprávního pojetí	12
1.1.3 Věkové vymezení dle kriminologického pojetí	12
1.2 Psychický vývoj dětí a faktory jej ovlivňující.....	13
1.2.1 Rodina	13
1.2.2 Škola	15
1.2.3 Vrstevnická skupina	15
1.2.4 Psychický vývoj v kontextu virtuálního světa	16
1.3 Virtuální prostředí	17
1.3.1 Fenomény virtuálního prostředí	18
1.4 Exkurz do kyberkriminality páchané na dětech.....	21
1.4.1 Dětská pornografie	22
1.4.2 Sexting v dětské populaci.....	22
1.4.3 Kyberšikana v dětské populaci	23
2 Dangerous challenges	25
2.1 Předchůdce (dangerous) challenges	26
2.2 Druhy online výzev	27
2.3 Dangerous challenges a české děti	28
2.4 Konkrétní druhy dangerous challenges	30
2.5 Sociální sítě v kontextu dangerous challenges.....	34
2.5.1 YouTube.....	34
2.5.2 TikTok.....	36
2.6 Případy dangerous challenges	38
2.7 Důvody plnění nebezpečných výzev	39
3 Kybergrooming	42
3.1 Typická oběť	43
3.2 Typický pachatel.....	44

3.3 Proces kybergroomingu	46
3.4 Rizikové chování českých dětí v souvislosti s kybergroomingem	47
3.5 Příklad kybergroomingu	48
4 Kontrola dangerous challenges a kybergroomingu	50
4.1 Trestněprávní úprava dangerous challenges a kybergroomingu	50
4.2 Prevence dangerous challenges a kybergroomingu	51
Praktická část	55
5 Predispozice dětí k manipulujícímu jednání v prostředí internetu	55
5.1 Cíle	55
5.2 Výzkumné předpoklady	55
5.3 Charakteristika dotazníkového šetření	55
5.4 Výsledky dotazníkového šetření	57
5.5 Vyhodnocení dotazníkového šetření	70
5.5.1 Vyhodnocení cíle a dílčích cílů	70
5.5.2 Vyhodnocení výzkumných předpokladů	79
Závěr	83
Seznam zdrojů	88
Monografie	88
Elektronické publikace	89
Elektronické články	90
Internetové zdroje	90
Akademické práce	95
Seznam tabulek	96
Seznam příloh	97

Úvod

Svět internetu nabízí nesčetné možnosti, které využíváme již téměř nevědomky během každého dne. Vedle nevyvratitelného přínosu v sobě ukrývá i značné množství nástrah. Problémy, které tyto nástrahy či rizika dokážou způsobit nám velmi komplikují život. Avšak nastávají i případy, kdy se kvůli naší chybě, byť i neuvědomělé, ocitneme ve velmi nebezpečné situaci, ze které se často problematicky dostáváme. Bohužel se tyto problémy nevyhýbají ani dětem. Naopak lze říci, že děti i kvůli své nezkušenosti, značné důvěřivosti či domnělé nezranitelnosti představují snadnou kořist pro mnoho nebezpečných jevů, které se na internetu objevují. Děti jsou zvědavé a nezdědka se ve virtuálním světě dokáží perfektně pohybovat. Nicméně nejsou dostatečně zralé, aby si uvědomily rizikovost svého chování.¹ Právě na populaci dětí bude tato diplomová práce zaměřena.

Autorka se ve své práci bude primárně zabývat dvěma jevy z virtuálního prostředí, které mohou být zejména pro dětskou populaci velmi nebezpečné. Jedná se o online dangerous challenges, tedy nebezpečné výzvy na internetu a kybergrooming. Na první pohled se může zdát, že tyto jevy nemají vůbec nic společného, kromě výše zmiňované rizikovosti v dětské populaci. Nicméně, při hlubší úvaze lze nalézt další společný znak, a to určitý typ manipulace s dítětem. U kybergroomingu je manipulace oběti pachatelem jednou z charakteristik tohoto jevu. Oproti tomu u fenoménu dangerous challenges jednoho manipulátora hledat nemůžeme. Hlavní podíl na manipulaci jedince, aby se zúčastnil výzvy, má jeho okolí. Může se jednat o to „skutečné“ i to „online“. Samozřejmě ve spojitosti s dalšími faktory vážící se k osobě v dětském věku.

Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. Cílem první, tedy teoretické části, bude charakterizovat a vymezit problematiku výše zmíněných manipulujících jevů působících na děti ve virtuálním prostředí prostřednictvím

¹ AIKEN, Mary. *Nebezpečný efekt*. Přeložil Antonín SUCHÁNEK. Praha: Zed', 2021. ISBN 978-80-907909-4-0. str 144.

jejich fenomenologie, etiologie a kontroly. K tomuto autorka využila metodu komparace odborné literatury.

V následné praktické části je hlavním cílem určit případné predispozice dětí stát se obětí těchto manipulujících jevů. Tedy zjistit konkrétní faktory – osobnostního charakteru, rodinného nebo sociálního prostředí, případně aktivity – jež dítě vykonává v prostředí internetu, které vedou k ovlivnění/zmanipulování v prostředí internetu. Pro naplnění tohoto cíle autorka využije kvantitativní metodu ve formě dotazníkového šetření v populaci dětí. Dotazníkové šetření se skládá z 22 otázek a bylo elektronicky předloženo 433 dětem v prostředí školy.

Co přesně si pod pojmy kybergrooming či dangerous challenges můžeme představit? Jaká rizika tyto jevy, zejména do dětské populace, přinášejí? Souvisejí tyto virtuální fenomény s pácháním kriminality, popřípadě jaké konkrétní trestné činy v sobě ukrývají? Jaké faktory u dítěte vedou k tomu, že se stane součástí těchto jevů? Na tyto i další otázky se autorka ve své diplomové práci pokusí odpovědět.

Teoretická část

V první části své práce se nejprve autorka zaměří na stručné vymezení základních pojmů souvisejících s touto prací. V rámci nichž se také pokusí vysvětlit dětské myšlení za pomoci faktorů, které ho ovlivňují. Poté bude představen v dnešní době mezi dětmi značně populární fenomén, tedy internetové výzvy. Autorka se bude věnovat zejména těm nebezpečným – online dangerous challenges. Kromě objasnění tohoto pojmu bude nastíněna historie jevu i internetové prostředí, kde se vyskytuje – sociální sítě. Pozornost bude věnována i důvodům vedoucím k účasti na nebezpečných výzvách v populaci dětí. Představeny budou i skutečné případy, kdy účast ve výzvě dítěti velmi ublížila či ho dokonce připravila o život. Následovat bude část věnovaná kybergroomingu. Tento velmi nebezpečný fenomén bude v práci podrobně charakterizován. Opomenuty nebudou ani techniky manipulace a rovněž bude zmíněn skutečný případ kybergroomingu. Závěr teoretické části práce bude věnován možnostem kontroly těchto jevů.

1 Charakteristika základních pojmů

Na počátku této práce je nezbytné nejprve objasnit základní pojmy. Bude se jednat o věkové vymezení pojmu dítě, jelikož různé vědní obory na něj nahlíží rozdílně. Poté bude následovat psychický vývoj dítěte. Dále bude objasněn pojem virtuální prostředí, jeho charakteristiky a pojmy s ním související. Výrazy online dangerous challenges a kybergrooming budou charakterizovány v samostatných kapitolách věnovaných těmto jevům.

1.1 Věkové vymezení dítěte

Pro správné pochopení diplomové práce je třeba věkově vymezit pojem dítě. Na první pohled se to zdá jako snadná záležitost, nicméně definování pojmu dítě je velmi problematické, jelikož zejména na věkové ohraničení dětství různé vědní obory nahlíží jinak. Například profesorka Marie Vágnerová do období dětství řadí i plod, tedy i prenatální vývoj.² Pro potřeby této práce nejprve autorka představí určitá pojetí dětství dle vědních oborů a následně se ho pro naplnění účelu práce pokusí jasně ohraničit.

1.1.1 Věkové vymezení dle psychosociálního pojetí

V rámci tohoto pojetí se různí autoři ve věkovém vymezení dítěte liší. Průcha dětství definuje jako období od narození dítěte do adoscelence, tedy dospívání. Avšak i vymezení adoscelence není jednoznačné. Lze říci, že se jedná o období mezi koncem puberty a počátkem ranné dospělosti, tedy mezi čtrnáctým až dvacátým rokem jedince. Nicméně v této době se spíše psychologové přiklánějí k pojetí, které pojem puberta nepoužívá a adoscelenci rozděluje na 3 období – ranou (10–13 let), střední (14–16 let) a pozdní (17–20) let.³ Jinak vymezuje adoscelenci Marie Vágnerová, jelikož ji chápe jako období

² VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání druhé, doplněné a přepracované. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1. str.61.

³ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6. str.12,49.

života jedince od 10 do 20 let a dělí ji pouze na ranou (přibližně 11-15 let) a pozdní (přibližně od 15 let do 20).⁴

Lze tedy konstatovat, že dle psychosociálního hlediska nelze dětství jednoznačně vymezit. Ve srovnání s ostatními vědními obory, jejichž vymezení bude představeno v následujících podkapitolách, je chápáno poměrně krátce.

1.1.2 Věkové vymezení dle trestněprávního pojetí

Dle trestně právního pojetí taktéž můžeme věk dítěte ohraničit více způsoby. Podle trestní zákona je dítětem osoba mladší 18 let, pokud zákon nestanoví jinak. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže dětský věk vymezuje více úžeji. Pojem mládež je totiž rozdělen na kategorii dětí a mladistvých. Dítětem je jedinec mladší 15 let a mladistvý je ten, kdo dovršil 15 let, ale nepřekročil 18. rok věku.⁵

1.1.3 Věkové vymezení dle kriminologického pojetí

Kriminologie rozděluje dětství na 3 období – na kategorii dětí předškolního věku, mladšího školního věku a staršího školního věku. Přičemž se jedná o osoby, které mohou spáchat pouze čin jinak trestný (tudíž nejsou pro věk trestně odpovědné – jsou mladší 15 let). Hranice mezi mladším a starším školním věkem není striktně určena, jelikož se jedná o období mezi 11. až 12. rokem věku dítěte. V tomto období je patrná změna v psychické zralosti jedince, přičemž tento fakt se odráží i v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže v možnosti uložení ochranné výchovy dítěti, jež spáchalo čin jinak trestný, za který trestní zákon umožňuje uložit výjimečný trest v případě, že dítě, které spáchalo tento závažný zločin, dosáhlo 12 let a méně než 15 let věku. Nicméně toto ochranné opatření lze uložit i bez omezení spodní hranice věku, pokud to okolnosti trestného činu odůvodňují a je to nezbytné k zajištění správné výchovy dítěte.⁶

⁴ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání druhé, doplněné a přepracované. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1. 367, 369–370.

⁵ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-651-4. str. 83.

⁶ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3. str. 435, 436.

Pro potřeby práce bude autorka primárně pracovat s dětmi navštěvující 7. až 9. třídu základní školy, tedy s dětmi nejčastěji ve věku 12 až 14 let. Nicméně se z různých důvodů mohou v šetření, které bude obsahem praktické části práce, objevit děti jiného, ale velmi blízkého věku tomuto rozmezí. Proto se autorka přiklání ke kriminologickému vymezení dítěte. Kde se bude dle tohoto vymezení primárně zaobírat dětmi staršího školního věku. Nicméně v teoretické části bude zmiňována i kategorie dětí mladšího školního věku.

1.2 Psychický vývoj dětí a faktory jej ovlivňující

Na úvod kapitoly je nutné poznamenat, že i když autorka výše uvedla, s jakým věkovým vymezením dítěte bude dále pracovat, tak v této části udělá menší výjimku. Bude se zde zaobírat psychickým vývojem dítěte a jelikož se v práci bude zajímat primárně o děti ve věku cca 11 až 14 let, musí zde jedince nazývat adoscelentem (v raném stádiu), poněvadž se jedná o problematiku psychologie.

Psychický vývoj jedince je determinován jak vrozenými dispozicemi, tak různými faktory z prostředí. Psychické vlastnosti jsou minimálně ve svém zárodku dědičné, jelikož predispozice k jejich vzniku závisí na genetických dispozicích. Nicméně konkrétní varianta vlastnosti je závislá na faktorech, jež působí z vnějšího prostředí. Právě prostředí, kde dítě vyrůstá, má značný vliv na jeho vývoj – pozitivně i negativně. Nejvíce působí sociokulturní faktory, jež rozvíjejí společensky podmíněné zkušenosti. Tento proces se nazývá socializace. Řadíme do něj například regulaci vlastního chování dle norem společnosti. Bezprostředně na socializaci jedince působí rodina, škola a vrstevnické skupiny.⁷ Těmito vlivy se autorka bude dále zabývat.

1.2.1 Rodina

Rodina má na psychický vývoj jedince zásadní vliv. Všichni členové na sebe vzájemně působí a leckdy i neuvědoměle se ovlivňují. Stabilní, soudržná rodina představuje zdroj bezpečí a jistoty. Úkolem rodiny je i rozvíjet samostatnost

⁷ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání druhé, doplněné a přepracované. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1. str. 12-17.

a sebedůvěru jejích členů. Nutné je i podotknout, že každá rodina se vyvíjí, učí se. Rodiče se nevěnují všem sourozencům stejně. Následkem toho je, že i sourozenci mohou vykazovat různé odlišnosti, jež nejde přikládat pouze genetice.⁸

V období rané adoscelence dospívající potřebují určitou volnost, ale zároveň emoční oporu. Dále rodiče ztrácí své výsadní postavení. Nadřazenost role rodiče je brána při projevu skutečných kvalit. Ale argumenty typu: „musíš – jsem tvůj rodič“ či vymáhání důvěrností adolescent již nebere v potaz. Nicméně role rodiče je stále důležitá při určitém ohrožení dospívajícího.⁹

Rodina, tedy nejdůležitější sociální skupina, co se týče vlivu na jejího člena, má plnit řadu funkcí. Pokud tomu tak není, může u jedince docházet k různým psychickým traumatům. Značný dopad na adoscelenta mohou mít i narušené vztahy mezi rodiči končící rozvodem, jelikož právě výše zmiňovaná jistota a pocit bezpečí se vytrácejí.¹⁰

U adoscelenta je také potřeba vysvětlit hranice vhodného jednání. Současně je nezbytné, aby od rodičů přicházela podpora jak ve školních záležitostech, tak i při rozhodování. K tomuto je třeba znát aktivity jedince. Pokud rodič bude příliš naléhat a vynucovat si informace a vlastně i důvěru, zpravidla se nedozví nic. Přílišná kontrola je brána jako zásah do soukromí. Kvalitní vztah s rodičem je zdrojem pro správný emoční, sociální i mentální vývoj. Naopak, když si rodič důvěru nezíská, může to mít za následek i patologické jednání jedince.¹¹

Značný vliv na jedince v rodině nemají pouze rodiče, ale i sourozenci. Sourozenci se navzájem mohou podporovat, učit se od sebe, avšak také spolu soutěžit či bojovat. Starší sourozenec pro adoscelenta představuje nejčastěji vzor. Naopak

⁸ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání druhé, doplněné a přepracované. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1. str. 17-19.

⁹ Tamtéž. str. 399-403.

¹⁰ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5046-0. str. 155-159.

¹¹ THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6. str. 417-418.

k mladšímu sourozenci adolescent cítí spíše nevraživost. V tomto období klesá zájem o mladší sourozence, což může mít za následek jejich vzájemné oddálení.¹²

1.2.2 Škola

Škola je instituce, která významně ovlivňuje dětskou osobnost. Je schopna modifikovat osobní vlastnosti a rozvíjí žádoucí sociální chování. Snaží se eliminovat individuální rozdíly ve prospěch obecně schváleného modelu úspěšného žáka. Úspěch či neúspěch ve školním prostředí může být také rozhodující v dalším směřování jedince. Hodnocení výkonu má i značný vliv na sebepojetí jedince. V období adoscelence důležitou roli pro motivaci k učení hraje učitel, jeho vlastnosti.¹³

1.2.3 Vrstevnická skupina

Vrstevnická skupina je dalším důležitým pojmem v psychickém vývoji jedince. Představuje zdroj zkušeností i určitou předlohu, se kterou se dítě může rovnat, lépe řečeno snažit se jí vyrovnat, aby dosáhlo akceptace členů vrstevnické skupiny. Pokud jedinec požadavky na akceptaci členů vrstevnické skupiny nesplní, následné reakce mohou mít značně negativní vliv na jeho další psychický vývoj.¹⁴

Adolescent kolem sebe vyhledává takovou skupinu, kde je oceňován a přijímán. Zároveň se od vrstevníků učí, ale i s nimi soupeří. Osamělost, která nastává, když se jedinci nedaří být součástí určité skupiny, je velmi rizikovým faktorem. Vrstevnická skupina slouží k vzájemné podpoře, porovnávání názorů a má zásadní vliv na formování osobní identity. V některých případech může působit i negativně. Jedním z negativních vlivů je přílišné srovnávání s vrstevníky, které může mít za následek různé psychické problémy. Pro adoscelenty je také jednodušší přijmout určitou skupinovou identitu, než tvořit vlastní. Často se stávají

¹² VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání druhé, doplněné a přepracované. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1. str. 407–408.

¹³ Tamtéž. str. 21, 412-416.

¹⁴ Tamtéž. str. 20-21.

členy různých subkultur, které se odlišují od majoritní společnosti – postoji, vizáží, ale i chováním, které v některých případech přináší problémy.¹⁵

Dospívající mnohdy protestují proti morálnímu selhávání autorit, které v dnešní společnosti není výjimečné. Odmítají respektovat společenské normy, hledají únik a díky své plně nerozvinuté osobnosti se mohou stát lehkou kořistí manipulátorů. Tento jev může nastat i v kyberprostoru, který slouží pro adoscelenty jako prostředí, kde mohou experimentovat, ujasnit si své názory či hodnoty. Nicméně domnělá anonymita, větší naivita a touha po seznamování má za následek nižší opatrnost. Toto rizikové chování může vést k nebezpečným jevům jako je kybergrooming či kyberšikana.¹⁶

1.2.4 Psychický vývoj v kontextu virtuálního světa

Chování a způsoby jednání adoscelentů v kyberprostoru popisuje ve svých studiích americký psycholog John Suler. Dle Sulera adoscelenti vyhledávají virtuální prostředí k uspokojování potřeb, které rozdělil do čtyřech základních okruhů.

- 1) *Objevování vlastní identity a experimentování s ní.* Virtuální prostor nabízí rozsáhlé prostředí pro poznání „kdo jsem“. Domnělá anonymita přináší klid a bezpečí i do navazování vztahů.
- 2) *Potřeba intimacy, přináležení či spolunáležení.* Období adoscelence s sebou přináší náladovost, změny potřeb či názorů. Na okolí jedince tyto změny mohou působit negativně. Proto je těžké najít skupinu, kam by se adoscelent začlenil. Virtuální prostředí nabízí možnost najít si takovou skupinu či skupiny, které v ten daný moment sdílejí stejné názory a postoje.
- 3) *Separace od rodiny, rodičů a pečujících osob.* Navazování kontaktů v kyberprostoru nabízí únik od nepříjemných pocitů úzkosti či strachu, které s oddalováním od rodiny souvisí.

¹⁵ THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt.* Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6. str. 421-422.

¹⁶ Tamtéž. str. 423-424.

- 4) *Ventilace frustrace*. Adoscelenti prožívají frustraci velmi často. Virtuální prostor nabízí možnost nejen pro její ventilaci, ale i ventilaci emocí jako je zlost či vztek. Děje se tak za pomoci různých her či soutěží.¹⁷

Virtuální svět dává adoscelentům také možnost naučit se nové dovednosti. Jedná se o prostředí, které nabízí i mnoho možností pro vlastní tvorbu a seberealizaci, například v podobě vytváření vlastních webových stránek či blogů. Nepochybné je i rozšiřování sociálních kompetencí jedince při navazování nových kontaktů, jelikož kyberprostor umožňuje navazovat nespočetné množství kontaktů s osobami různého věku, postavení či zkušeností.¹⁸

1.3 Virtuální prostředí

Ačkoli se většina lidí ve virtuálním prostředí – kyberprostoru, pohybuje dnes a denně, není od věci si za pomoci určitých charakteristik tento pojem vysvětlit. Kyberprostor definujeme jako: „*Prostor kybernetických aktivit či jako prostor vytvořený informačními a komunikačními technologiemi, které vytváří virtuální svět (či prostor) jako paralelu k prostoru reálnému.*“¹⁹ Mezi typické znaky kyberprostoru řadíme masové zapojení společnosti po celém světě, decentralizovanost, otevřenost, globálnost – jedná se o celosvětový prostor. Dále se jedná o bohatý informační zdroj²⁰ (kyberprostor můžeme nazvat nehmotným světem informací)²¹ obsahující ale i nepřesná vyjádření a lži. Tento fakt označujeme jako rizikový, jelikož se jedná i o silný nástroj na ovlivňování veřejného mínění.²²

¹⁷ KRČMÁŘOVÁ, Barbora. Vliv internetu na formování a vývoj osobnosti. In: *Děti a online rizika* [online]. Praha: Sdružení linka bezpečí, 2012 [cit. 2021-10-5]. ISBN 978-80-904920-3-5. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/publikace/deti-online-rizika-sbornik-studii> str. 79.

¹⁸ Tamtéž. str. 79-80.

¹⁹ KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. ISBN 978-80-88168-15-7. str. 43.

²⁰ Tamtéž. str. 46.

²¹ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-732-3. str. 543.

²² KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. ISBN 978-80-88168-15-7. str. 46.

1.3.1 Fenomény virtuálního prostředí

Jedním z dalších znaků kyberprostoru jsou technologie a s nimi svázané služby.²³ Tyto technologie jsou měněny a vyvíjeny každý den. Neustálý technologický vývoj ovlivňoval chování lidí již od dávných let. Užívání internetu jednání lidí změnilo podstatně.²⁴ Kyberprostor, tedy virtuální svět, je prostředí bez zábrán označované jako disinhibované prostředí. Fenomén disinhibice neboli disinhibiční efekt je charakterizován určitými znaky:

- 1) Anonymita – jedinec, pod rouškou anonymity, ztrácí zábrany, což má za následek proměnu jeho chování. Tento proces lze popsat za pomoci konceptu Gustava Le Bonna. Jeho deindividualizací v davu, kdy u člověka převládají nevědomé vlastnosti. V anonymitě davu u jedince dochází k pocitu nepřekonatelnosti a k projevům navenek, jež by za běžných podmínek vůbec nenastaly, jelikož jsou způsobeny pudy, které by byly za normální situace potlačeny. Lze tvrdit, že pocit anonymity v prostředí internetu může být ještě silnější než v davu.²⁵ Samozřejmě ve virtuálním prostředí anonymity posiluje možnost přezdívky či záměrné vytvoření jiné identity.²⁶

Nicméně paradoxně dochází k silnější konformitě ke skupinovým normám než při komunikaci v reálném prostředí. Jelikož vlivem deindividualizace dochází k posílení skupinové sounáležitosti.²⁷

Je zde nutné ještě říci, že se ve skutečnosti jedná ve většině případech pouze o anonymitu domnělou.²⁸

²³ KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. ISBN 978-80-88168-15-7. str. 46.

²⁴ AIKEN, Mary. *Nebezpečný efekt*. Přeložil Antonín SUCHÁNEK. Praha: Zed, 2021. ISBN 978-80-907909-4-0. str. 41.

²⁵ ŠMAHEL, David. *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: Triton, 2003. Psychologická setkávání. ISBN 80-7254-360-1. str. 13, 14.

²⁶ KOVÁŘOVÁ, Veronika a Kamil KOPECKÝ. *Fenomén - disinhibiční efekt* [online]. Olomouc: Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 1. červen 2012 [cit. 2021-10-07]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/485-fenomen-disinhibini-efekt>.

²⁷ ŠMAHEL, David. *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: Triton, 2003. Psychologická setkávání. ISBN 80-7254-360-1. str. 17.

²⁸ Tamtéž. str. 19.

- 2) Neviditelnost – komunikující se nevidí a také nedochází k nonverbální komunikaci.²⁹ Dochází k snížení sociální blízkosti při komunikaci, což může mít za následek značný pokles pozornosti.³⁰
- 3) Asynchronicita – internetová komunikace nenutí účastníka reagovat téměř ihned. Svou odpověď či reakci si může bez časového tlaku v klidu rozmyslet.³¹ Jedinec dostává možnost promyslet si svou odpověď či nabídku tak, aby dosáhl chtěné odezvy.
- 4) Solipsistická introjekce - „*Solipsimus je termín vyhrazený ve filozofii pro přesvědčení člověka o tom, že vnější svět existuje jenom v jeho hlavě.*“³² Tento jev je velmi zrádný. Nutí jedince vytvářet si představu o druhém komunikujícím a jeho chování na základě napsaného textu.³³
- 5) Disociativní představivost – jev, jenž určitým způsobem souvisí s anonymitou, ale i se solipsistickou introjekcí. U jedince může nastat domněnka, že osoba, kterou si představou vytvořil, existuje pouze v online světě – v prostoru, kde se necítí být odpovědný za své činy, jelikož se dle něj jedná pouze o fiktivní svět.³⁴
- 6) Minimalizace autority – v online světě se každý může stát čím chce. Opadá zde strach a stydlivost. Dále se smazává a vyrovnává sociální status. Mizí sociální role.³⁵

Disinhibiční efekt není jediným jevem, který se v oblasti virtuálního prostředí objevuje. Kyberprostor má i svá další specifika. Mezi ně patří **snížení ochranných**

²⁹ KOVÁŘOVÁ, Veronika a Kamil KOPECKÝ. *Fenomén - disinhibiční efekt* [online]. Olomouc: Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 1. červen 2012 [cit. 2021-10-07].

Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/485-fenomen-disinhibini-efekt>.

³⁰ ŠMAHEL, David. *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: Triton, 2003. Psychologická setkávání. ISBN 80-7254-360-1. str. 15-16.

³¹ KOPECKÝ, Kamil. *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. [cit. 2021-10-07]. ISBN 978-80- 244-4868-8. Dostupné z: http://e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/doc_download/75-rizikovechovani-eskych-a-slovenskych-dti-v-prostedi-internetu-2015-monografie. str.9.

³² Tamtéž. str.10.

³³ Tamtéž. str. 10.

³⁴ SULER, John. The Online Disinhibition Effect. *CyberPsychology & Behavior* [online]. 2004, 7(3), 321-326 [cit. 2021-10-08]. ISSN 1094-9313. Dostupné z:

doi:10.1089/1094931041291295.

³⁵ Tamtéž.

a kontrolních mechanismů. Nejvíce jsou tímto jevem zasaženi senioři a děti. Jedná se o značnou důvěřivost bez ověřování si zdroje a správnosti informace. Dalším jevem objevujícím se v prostoru virtuálního prostředí je **legalizace nelegálních aktivit v sociální interakci.** Internet jako „svobodné“ prostředí může vybízet jeho uživatele k nezákonným aktivitám.³⁶ Tato domnělá svoboda vychází již z Deklarace: „*A declaration of the Independence of Cyberspace*“³⁷, která byla vydána právě jako reakce na omezování svobody v prostředí internetu. Mimochodem uvedla pojem kyberprostor do vědeckého povědomí. Nicméně právě s narůstající kriminalitou bylo jasné, že bude určitých restrikcí třeba.³⁸ S používáním kyberprostoru se mění i **přístup k osobním údajům.** Tyto údaje se staly běžně zveřejňovanými jak na sociálních sítích, tak i při nákupech online. S tímto jevem v určité míře souvisí i další, kterým je **ztráta kontroly.** Je nutné si uvědomit, že to, co jednou zveřejníme – uvedeme do virtuálního prostředí, tam již zůstane. Různá data z komunikace pak mohou být využívána pro zacílení reklamy, nicméně mnohonásobně větší riziko představují úniky různých intimních materiálů a informací, které je často nemožné z kyberprostoru dostat zpět.³⁹

David Šmahel se ve své knize *Psychologie a internet* specifičností prostředí virtuální světa zabývá poměrně rozsáhle v rámci celé kapitoly. Mimo jiné se této problematice věnuje i pohledem dětí a dospívajících. Proto autorka ještě uvede určité charakteristiky, které právě tyto osoby ve výzkumu Davida Šmahela uvedly. **Větší otevřenost** – v prostředí internetu se dotazovaní více odhalí, jsou otevřenější, výřečnější i odvážnější. Dalším znakem je **Redukce úzkosti** –

³⁶ KOPECKÝ, Kamil. *Sociální aspekty chování na internetu se zaměřením na internetové hrozby* [online]. Olomouc: Centrum PRVok, Univerzity Palackého v Olomouci, 28.červenec 2014 [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/sociotechnikax/886-socialni-aspekty-chovani-na-internetu-se-zamerenim-na-internetove-hrozby>.

³⁷ Deklarace J. Barlowa (ElectronicFrontierFoundation), vyd. 1996.

³⁸ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: WoltersKluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3. str. 335.

³⁹ KOPECKÝ, Kamil. *Sociální aspekty chování na internetu se zaměřením na internetové hrozby* [online]. Olomouc: Centrum PRVok, Univerzity Palackého v Olomouci, 28.červenec 2014 [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/sociotechnikax/886-socialni-aspekty-chovani-na-internetu-se-zamerenim-na-internetove-hrozby>.

u respondentů mizí strach, komplexy i bariery, což má za následek i větší zranitelnost. Dotazovaní uváděli již zmíněnou **absenci sankcí** i možnost **přetvářky a lži**. Dále byl uváděn i zrádný **pocit fyzického bezpečí i absence komplexů ze svého vzhledu**. Objevila se i **možnost ukončení kontaktu**, nicméně ta může být velmi složitá, až na první pohled nereálná – o tom autorka bude psát v dalších kapitolách. Ve výzkumu se objevil až možná samozřejmý pocit **anonymity** či **pocit štěstí**, který se projevoval hlavně možností svěřit se o svých problémech a vnímáním sounáležitosti s ostatními.⁴⁰

1.4 Exkurz do kyberkriminality páchané na dětech

Kyberprostor patří již neodmyslitelně ke každému našemu dni. Avšak i dle výše zmíněných fenoménů či znaků, představuje „výborné“ prostředí pro páchání kriminality, tedy kyberkriminality. Definovat ji není úplně snadné, jelikož se nabízí plno variant kvůli její terminologické nejednotnosti. Nicméně dle nejobsáhlejší definice kyberkriminalita představuje: „*takovou kriminalitu, kde jsou prostředky informačních a telekomunikačních technologií:*

- *a) užity jako nástroj pro spáchání trestného činu*
- *b) jsou cílem útoku pachatele, přičemž tento útok je trestným činem, za podmínky, že jsou tyto prostředky užity či zneužity v informačním, systémovém, programovém či komunikačním prostředí (tedy v kyberprostoru).⁴¹*

Děti jsou v kyberprostoru ohroženy hlavně kriminalitou, kde jsou výše zmiňované prostředky použity jako nástroj pro spáchání trestného činu. Nejčastěji se ve spojitosti s dětmi setkáváme s jevy jako je pornografie, kyberšikana, sexting či kybergrooming – tomuto jevu bude věnována samostatná kapitola, jelikož patří mezi problémy, kterými se autorka bude primárně zabírat.

⁴⁰ ŠMAHEL, David. *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: Triton, 2003. Psychologická setkávání. ISBN 80-7254-360-1. str. 22-34.

⁴¹ KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. ISBN 978-80-88168-15-7. str. 36.

1.4.1 Dětská pornografie

Možnosti, které se objevily se vznikem internetu s sebou bohužel přinesly značné problémy. Jedná se i o masový nárůst šíření dětské pornografie. Pojem šíření dětské pornografie je poměrně široký, jelikož v sobě zahrnuje celou škálu různých jednání. Jde o nabízení ke stažení, umístování materiálu do internetového prostředí či zasílání. Avšak i „pouhé“ držení materiálu s dětskou pornografií je trestným činem.⁴² Dětská pornografie dle Úmluvy o kybernetické kriminalitě⁴³ je taková, co zobrazuje nebo využívá dítě nebo osobu, jež se dítětem jeví být. Trestním zákonem jsou postihovány jakékoliv aktivity související s jejím nakládáním, tedy výše zmíněné držení či přechovávání, její výroba i distribuce. Dětská pornografie se v mnoha případech pojí se sextingem, o kterém se autorka rozepíše v následující podkapitole.

1.4.2 Sexting v dětské populaci

Sexting patří mezi oblíbené fenomény dnešní doby, bohužel i v dětské populaci. Můžeme ho definovat jako: „Elektronické rozesílání textových zpráv, vlastních fotografií či vlastního videa se sexuálním obsahem, ke kterému dochází v prostředí virtuálních elektronických médií – zejména internetu.“⁴⁴ Jedná se o velice nebezpečný jev, jelikož potencionální oběť sama poskytne svůj intimní materiál, ze kterého se může stát nástroj k vydírání, kyberšikaně, ale i ke kybergroomingu.⁴⁵ U dětské populace zároveň dochází k trestné činnosti související s dětskou pornografií, které se nevědomky mohou dopouštět samotné děti.⁴⁶ Kompromitující materiál je téměř nemožné z internetu odstranit a mnohdy

⁴² KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. ISBN 978-80-88168-15-7. str. 305.

⁴³ Úmluva Rady Evropy, čl.9.

⁴⁴ KOPECKÝ, Kamil. *Rizikové chování studentů Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci v prostředí internetu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3858-0. str. 16.

⁴⁵ KOPECKÝ, Kamil. *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. [cit. 2021-10-15]. ISBN 978-80-244-4868-8. Dostupné z: http://e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/doc_download/75-rizikovechovani-eskych-a-slovenskych-dti-v-prostedi-internetu-2015-monografie. str. 44.

⁴⁶ Sexting.cz [online]. (c) *Projekt E-Bezpečí*, 2008-2013 [cit. 2021-10-15]. Dostupné z: www.sexting.cz

přináší problémy i v dalším průběhu života. Může se jednat o dehonestaci, urážky a problémy v kolektivu – od školního až po ten pracovní, které již v mnoha případech vedly až k sebevraždě oběti.⁴⁷

1.4.3 Kyberšikana v dětské populaci

Posledním jevem, kterému se autorka v tomto „krátkém“ přehledu bude věnovat, je kyberšikana. Kyberšikana se velice podobá tradiční šikaně, jelikož v její charakteristice můžeme nalézt totožné prvky. Jimi jsou úmyslné agresivní jednání útočníka a jeho opakovanost, mocenská nerovnováha (u kyberšikany ji spatřujeme hlavně v neustálém přístupu k oběti) a dále oběť jednání agresora vnímá jako ubližující. Zásadním znakem kyberšikany a zároveň odlišujícím od té tradiční je to, že se kyberšikana odehrává za pomoci elektronických médií.⁴⁸ Je nutné dále podotknout, že opakovanost jednání nemusí pocházet pouze od původního agresora, ale i od tzv. sekundárních útočníků.⁴⁹ Tento znak souvisí i s trvalostí útoku. Dílčí útok je mnohdy nekonečný, protože je neustále opakován či připomínán dalšími útočníky, kteří ho sice neiniciovali, ale například kompromitující či urážlivý materiál tzv. „lajkují“, zasílají opakovaně oběti či sdílí dále.

Mezi nejčastější projevy kyberšikany patří pomlouvání nebo zesměšňování za pomoci e-mailu či sociálních sítí. Dále pořizování, upravování a následné zveřejnění zvukových, fotografických či video záznamů v prostředí internetu. Ještě můžeme zmínit například vytváření pomlouvajících internetových stránek, krádež identity, napadání uživatelů v diskusích, vydírání či obtěžování.⁵⁰ Kyberšikanu

⁴⁷ KOPECKÝ, Kamil. *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. [cit. 2021-10-15]. ISBN 978-80-244-4868-8. Dostupné z: http://e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/doc_download/75-rizikovechovani-eskych-a-slovenskych-dti-v-prostedi-internetu-2015-monografie. str. 44-45.

⁴⁸ ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-210-6374-7. str. 17 – 23.

⁴⁹ SZOTKOWSKI, René, Kamil KOPECKÝ a Veronika KREJČÍ. *Nebezpečí internetové komunikace IV*. Olomouc: Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3911-2. str. 7.

⁵⁰ KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. ISBN 978-80-88168-15-7. str. 310 -311.

často páchají i děti vůči jiným. Ale i v tomto případě se jedná o velmi nebezpečný jev. Může mít za následek psychosomatické potíže, úzkosti či deprese, rovněž i změny v chování. Oběť šikany totiž své potíže mnohokrát ventiluje ve svém okolí prostřednictvím agresivního jednání. V některých případech dokonce může vést až k sebevražedným sklonům.⁵¹

V následující části se již autorka bude věnovat stěžejní náplni své práce – nebezpečným internetovým výzvám (dangerous challenges) a kybergroomingu.

⁵¹ KOPECKÝ, Kamil. *Kyberšikana a její specifika v prostředí systému primární prevence rizikového chování* [online]. Olomouc, 2016 [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: <https://www.e-bezpecni.cz/index.php/ke-stazeni/odborne-studie/105-kybersikana-a-jeji-specifika-v-prostredi-systemu-primarni-prevence-rizikoveho-chovani/file>. Habilitační práce. Univerzita Palackého v Olomouci. str. 81 – 83.

2 Dangerous challenges

Do rizikových jevů internetu, které dokážou dětem ublížit, řadíme i online dangerous challenges – nebezpečné výzvy na internetu (dále jen dangerous challenges/nebezpečné výzvy). Nebezpečné výzvy samozřejmě existovaly i mimo virtuální svět, nicméně za pomoci internetu se stávají virální – masově se šířící.⁵² *Jedná se o nebezpečné návody, rady a doporučení, které nabádají k napodobování nežádoucího chování, vytváření videí jako důkazu splnění zadaného úkolu a následnému sdílení na internet. Tímto způsobem se výzvy mohou šířit mezi širší okruh lidí.*⁵³ Uživatelé internetu jsou nabádáni k realizaci různých činností – výzev. I když v určitých případech nesou výzvy pozitivní myšlenku, mnohokrát bývají negativní, riskantní či destruktivní. Často se pojí s nebezpečnou činností nebo chováním, ke kterému nabádají primárně děti.⁵⁴

Pro děti ve starším školním věku představují výzvy fascinující jev jak pro svou experimentální povahu, tak možností soupeřit či vyzývat ostatní. Dětský mozek prochází stále vývojem. Část mozku, která má na starost racionální myšlení, není plně rozvinuta až do dvacátého roku života. V důsledku toho jsou děti více impulzivní a při svém jednání nepromýšlejí jeho důsledky.⁵⁵ Podstatou dangerous challenge je sdílení plnění výzvy s ostatními uživateli internetu a tím spojené její šíření, které motivuje ostatní výzvu také vyzkoušet.⁵⁶ Právě v tomto aspektu autorka spatřuje určitou manipulaci ze strany okolí „další oběti“. Děti jsou pro výše

⁵² KOPECKÝ, Kamil, Pavla STRÍLKOVÁ, René SZOTKOWSKI a José-María ROMERO-RODRÍGUEZ. Rizikové výzvy v on-line prostředí. *Pediatric pro praxi* [online]. 2020, (2) [cit. 2021-11-10]. Dostupné z: <https://pediatricpropraxi.cz/pdfs/ped/2020/02/03.pdf>. str. 85.

⁵³ STRÍLKOVÁ, Pavla. *Nebezpečné internetové výzvy pohledem českých dětí: Výzkumná zpráva* [online]. Olomouc: Centrum PRVok, Univerzity Palackého v Olomouci, 2020 [cit. 2021-11-10]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/142-nebezpecne-internetove-vyzvy-2020/file>. str. 4.

⁵⁴ KOPECKÝ, Kamil. *Rizikové výzvy v online prostředí (fenomén online challenges)*. E-Bezpečí, roč. 4, č. 2, s. 33-37. Olomouc: Univerzita Palackého, 2019. [cit. 2021-11-12]. ISSN 2571-1679. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=1618>.

⁵⁵ ZÁMEČNÍK, Jakub. Fenomén internetových výzev (Internet Challenges). *Linka bezpečí* [online]. 16.9.2019 [cit. 2021-11-18]. Dostupné z: <https://blog.linkabezpeci.cz/fenomen-internetovych-vyzev-internet-challenges/>

⁵⁶ KOPECKÝ, Kamil. *Rizikové výzvy v online prostředí (fenomén online challenges)*. E-Bezpečí, roč. 4, č. 2, s. 33-37. Olomouc: Univerzita Palackého, 2019. [cit. 2021-11-18]. ISSN 2571-1679. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=1618>.

zmíněnou lákavou soutěživost, dalším a dalším šířením výzvy stále více motivované zadání také splnit. V neuvědomování si rizikovosti určitých výzev hraje roli i tzv. *fenomén posunu k riskantnosti v kyberprostoru*.⁵⁷ V tomto fenoménu má primární vliv skupina vrstevníků. Teorie efektu je postavena na sklonu skupiny a jejich příslušníků jednat riskantněji. O čím větší skupinu se jedná, tím větší tlak na konformitu, tedy požadavku na rizikové chování ze strany skupiny, bude na jednotlivce vyvíjen.⁵⁸

V následujících kapitolách bude na problematiku rizikových výzev na internetu nejprve nahlíženo z hlediska fenomenologie jevu a poté jeho etiologie.

2.1 Předchůdce (dangerous) challenges

Na první pohled se zdá, že dangerous challenges jsou poměrně novým fenoménem. Avšak prostředí internetu a sociálních sítí je pro sdílení úkolů, vyzývání či motivování se k jednání navzájem jako stvořené.

Již v roce 2011 se v České republice začaly šířit úkoly, které bylo možné zahrnout pod hru s názvem *Dude's Bible*. Tato hra nabádala k plnění různých výzev z důvodu odlišení se od ostatních – stát se výjimečným. Z internetových stránek hry vyplývá, že by bylo chybné omezovat výzvy jen na určitý úkol určený ke splnění. Pro účastníky hry by se plnění adrenalinových úkolů mělo stát životním stylem.⁵⁹

Dle velkého množství materiálů ať fotografií či videí je možné usuzovat na oblíbenost plnění úkolů z této hry jak v České republice, tak ve světě. V důsledku sdílení nevhodného obsahu jsou některé materiály již nedostupné. Nicméně se autorce podařilo vyhledat seznam úkolů, které v rámci hry bylo možné plnit. Úkoly byly rozděleny do šesti skupin:

⁵⁷ AIKEN, Mary. *Nebezpečný efekt*. Přeložil Antonín SUCHÁNEK. Praha: Zeď, 2021. ISBN 978-80-907909-4-0. str. 219.

⁵⁸ Tamtéž. str. 219-220.

⁵⁹ *Dude's blog: O DudesBible* [online]. [cit. 2021-11-19]. Dostupné z: <https://dudesbible.blogspot.com/p/o-dudesbible.html>

- *Travel* (úkoly spojené s cestováním)
- *Sport* (úkoly spojené se sportovními aktivitami)
- *Party* (úkoly spojené s účastí na večírku)
- *Taste* (úkoly spojené s ochutnáváním či konzumací jídla)
- *Other* (další, jiné úkoly, které nelze podřadit do jiné ze skupin)
- *Chicks* (úkoly spojené s erotikou)⁶⁰

Je nutné říci, že na některých zadání není vůbec nic špatného – plněním úkolu se neporušují zákonné ani společenské normy. Avšak v určitých případech se jedná minimálně o společensky zavrženíhodné chování až nezákonné či zdraví nebezpečné. Celý dokument se všemi výzvami autorka přidala k nahlédnutí do příloh práce (příloha č. 1). Na tomto místě zmíní pouze ty, které vnímá jako společensky nevhodné, nebezpečné či nezákonné: „*vyfotit se v koncentračním táboře*“ (travel), *jet autem nad 180 km/h* (sport), *vypít za sebou 22 panáků zelené* (party), *natočit loupež/přepadení, zažít klinickou smrt* (other).⁶¹ Úkoly pod kategorií chicks jsou, jak již bylo řečeno erotického obsahu, nicméně samy o sobě nežádoucí nejsou. Avšak tento seznam je volně přístupný i dětské populaci a zde, minimálně z hlediska mravní výchovy, negativní dopad má.

2.2 Druhy online výzev

Ne každá internetová výzva má nebezpečný či destruktivní charakter. Naopak, v určitých případech má opravdu hluboký smysl. Jedná se o ty, kdy zapojením se do výzvy dotyčný přispěje na dobrou věc či se naučí novým dovednostem. Na základě jejich charakteru můžeme výzvy dělit na *pozitivní* a *negativní*.⁶² Pojem negativní výzvy (dangerous challenge) byl již vymezen. Proto se autorka na tomto místě zaměří primárně na výzvy pozitivní.

⁶⁰ DUDE'S BIBLE ACHIEVEMENTS CHECKLIST [online]. [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: http://www.yvans.com/CNT/dbchecklist_v1.pdf

⁶¹ Tamtéž.

⁶² KOPECKÝ, Kamil. *Rizikové výzvy v online prostředí (fenomén online challenges)*. E-Bezpečí, roč. 4, č. 2, s. 33-37. Olomouc: Univerzita Palackého, 2019. [cit. 2021-11-20]. ISSN 2571-1679. Dostupné z: <https://www.e-bezpecni.cz/index.php?view=article&id=1618>

Pozitivní výzvy

Nastávají i případy, kdy samotná výzva může být pro děti inspirující či mít výchovný charakter. Primárně se jedná o charitativní výzvy, dále o různé humorné výzvy, které tmelí kolektiv či přispívají k ochraně životního prostředí. Některé z nich zde autorka uvede.

- Ice Bucket Challenge

Tzv. „kyblíková“ výzva se v roce 2014 šířila po celém světě. Zásahu na tom měli i světově známé osobnosti, kteří ji plnili a šířili. „Kyblíková“ se nazývala proto, že její náplní bylo si na hlavu nalít „kýbl“ ledové vody. Video z události poté sdílet pomocí sociálních sítí. Myšlenkou výzvy bylo zvýšit povědomí o amyotrofické laterální skleróze, a tím nasbírat finanční podporu na její výzkum.

- Trashtag Challenge

Náplní této výzvy je úklid odpadu z přírody a veřejných prostor. Pomocí fotek před a po úklidu, které účastníci sdílejí na sociálních sítích, pak inspirují ostatní k téže činnosti.

- 30denní výzvy

Existují také různé výzvy, v rámci nichž se jedinec během 30 dní zlepšuje v určité aktivitě. Těchto výzev je opravdu mnoho a málokdy se jedná o masivně se šířící. Nicméně mohou jedince, který se rozhodne je splnit, nasměrovat na kvalitnější a zdravější život (různé výzvy spojené se cvičením či zdravým stravováním) nebo mohou vést ke zlepšení paměti za pomoci jejího pravidelného procvičování apod.⁶³

2.3 Dangerous challenges a české děti

I když jsou na různých světových odborných portálech nebezpečné internetové výzvy u dětské populace označovány jako značně rizikové, nepodařilo se autorce dohledat nějaký rozsáhlejší výzkum, který by se této problematice věnoval. Avšak

⁶³ *Co nás tak láká na online výzvách.* O2 Chytrá škola [online]. [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://vyuka.o2chytraskola.cz/clanek/39/online-challenges-rizikove-vyzvy/14410>

velmi povedený výzkum s názvem „*Nebezpečné internetové výzvy pohledem českých dětí*“ byl proveden v roce 2020.⁶⁴

Výše zmiňovaný výzkum byl realizován Pavlou Střelkovou ve spolupráci s Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Odpovědi od konečných 4952 respondentů byly získány pomocí online dotazníků. Respondenti byli rozděleni do dvou skupin dle věku – 12–15 let (2596 respondentů) a 16–19 let (2356 respondentů).⁶⁵ Právě první skupina je věkově téměř totožná se skupinou, se kterou bude v praktické části autorka pracovat. Nicméně pro srovnání zde budou uvedeny nejzajímavější výsledky u obou věkových kategorií.

Respondenti ve výzkumu odpovídali následujícím způsobem. Více než 1000 (43,3 %) respondentů z „mladší“ skupiny tráví denně až 3 hodiny na internetu a téměř 800 (30,7 %) až 5 hodin. U starší skupiny je počet respondentů u těchto časových údajů téměř totožný – cca 850 respondentů (36 %, respektive 37,6 %). Dále, téměř podobný počet u obou skupin – 1800 respondentů (69,9 % a 75,5 %) se domnívá, že jsou na internetu nebezpečné návody. U otázky, zda někdy viděli internetovou výzvu na internetu, odpovědělo „ano“ cca 1700 respondentů u obou kategorií (66,9 % a 73,5 %). Cca 400 (17,3 % a 17,7 %) dotazovaných z obou skupin výzvu plnilo a 1000 (37,8 % a 42,6 %) zná někoho, kdo ji plnil. Přes 2000 respondentů (93,4 % a 85,8 %) u obou skupin si myslí, že se při rizikové výzvě může stát něco nebezpečného. Při otázce na znalost různých nebezpečných výzev respondenti uváděli tzv. Modrou velrybu, ale i novější velmi rizikové výzvy.⁶⁶ Určité konkrétní druhy nebezpečných výzev budou podrobně rozebrány v samostatné kapitole.

⁶⁴ STŘÍLKOVÁ, Pavla. *Nebezpečné internetové výzvy pohledem českých dětí: Výzkumná zpráva* [online]. Olomouc: Centrum PRVok, Univerzity Palackého v Olomouci, 2020 [cit. 2021-11-21]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/142-nebezpecne-internetove-vyzvy-2020/file>

⁶⁵ Tamtéž str. 5.

⁶⁶ Tamtéž str. 8-9, 15,18-19, 22.

Součástí výzkumu byla také otázka ohledně důvodů účasti na nebezpečné výzvě. Data z této oblasti budou uvedena v kapitole zabývající se důvody plnění dangerous challenges.

2.4 Konkrétní druhy dangerous challenges

Obsahem této kapitoly bude přehled vybraných nebezpečných výzev.

BirdBox Challenge

- Výzva, která se začala nekontrolovatelně šířit počátkem roku 2019, se inspirovala filmem se Sandrou Bullock s názvem Bird Box. Hlavní hrdinka v něm putuje světem se zavázanýma očima. Lidé různého věku, ve snaze napodobit tento film, provádějí všemožné aktivity s páskou přes oči. Na první pohled zábavné jednání v mnoha případech skončilo zraněním či navodilo velmi nebezpečnou situaci (například někteří jedinci s páskou přes oči přebíhali silnici). Jsou známy případy, kdy tato výzva byla příčinou vzniku dopravní nehody, jelikož se zejména mladiství účastníci rozhodli plnit výzvu při řízení automobilu.⁶⁷

Kylie Jenner Lip Challenge

- Jedná se o výzvu, která nabádá i děti, aby si zvětšovaly rty pomocí láhve a podtlaku, po vzoru modelky Kylie Jenner. Následkem jednání může být popraskání rtů, otok či krvácení. Dále také posměšné reakce okolí, pokud se rty zvětší příliš.

⁶⁷ KOPECKÝ, Kamil. *YouTube bude banovat videa s nebezpečnými výzvami, jako je např. TidePod Challenge či v současnosti populární BirdBox Challenge*. E-Bezpečí [online]. 1. února 2019 [cit. 2021-11-23]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/socialni-site/1447-youtube-bude-banovat-idea-s-nebezpecnymi-vyzvami-jako-je-napr-tidepod-challenge-ci-v-soucasnosti-popularni-birdbox-challenge>

Duct Tape Challenge

- Výzva vybízí jedince, aby si nechali oblepit tělo lepící páskou a poté se snažili vyprostit. V důsledku toho dochází k různým kolizím, které mohou mít za následek velmi vážné úrazy.

Cinnamon Challenge

- Mezi oblíbené výzvy patří též Cinnamon Challenge. Spočívá v polykání mleté skořice. Na první pohled se může zdát jako bezpečná, nicméně opak je pravdou. V důsledku polykání mleté skořice nastává dávení a dušení. Usazená skořice v plicích a na průduškách může v budoucnu způsobit závažné problémy.

Choking Challenge

- Velmi nebezpečná a zároveň populární výzva i v dětské populaci je Choking Challenge. Je spojená s různými způsoby škrcení. Jedincům provádějícím tuto výzvu jde o dosažení „libého pocitu“. Ten je zapříčiněn zabráněním proudění krve do mozku a následným uvolněním krevního oběhu, což má za následek, že se krev naráz dostane do mozku. Škrcení je prováděno za pomoci opasku, švihadla či provazu atd. Následkem jednání je poškození mozkových buněk. Avšak v některých případech si jedinec přivodil kóma a známa jsou i úmrtí dětských „hráčů“.⁶⁸ Začátkem roku 2021 se začala šířit tato výzva pod názvem Blackout challenge, prostřednictvím sociální sítě TikTok.⁶⁹

Salt and Ice Challenge

- Již z názvu výzvy vyplývá, že se v ní pracuje se solí a ledem. Jedinec si část těla posype solí a položí si na ni led. V důsledku toho vznikne reakce,

⁶⁸ KOPECKÝ, Kamil, Pavla STŘÍLKOVÁ, René SZOTKOWSKI a José-María ROMERO-RODRÍGUEZ. Rizikové výzvy v on-line prostředí. *Pediatric pro praxi* [online]. 2020, (2) [cit. 2021-11-24]. Dostupné z: <https://pediatricpropraxi.cz/pdfs/ped/2020/02/03.pdf>. str.86-87.

⁶⁹ KOPECKÝ, Kamil. *TikTokem putuje staronová výzva s názvem Blackout challenge. Jde o variaci na starou poměrně dost rozšířenou výzvu Choking Challenge....* E-Bezpečí, roč. 6, č. 1, s. 7-9. Olomouc: Univerzita Palackého, 2021. [cit. 2021-11-24]. ISSN 2571-1679. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=2129>

kteřá zapřičiní puchýře, omrzliny i popáleniny. V některých případech popáleniny dosáhly i 3. stupně.

Snorting Challenge

- Podstatou výzvy je vdechnout nosní dírkou předmět (oblíbený je prezervativ) a poté ho skrz ústa vytáhnout ven. V důsledku toho mohou vzniknout problémy s dýcháním. Nicméně výzva již v dnešní době není tak častá.

Tide Pod Challenge

- Tato nebezpečná výzva nabádá k polykání kapslí na praní prádla. Principem výzvy je kapsli rozžvýkat, spolknout a samozřejmě se u toho natočit a video následně sdílet. Toxické chemikálie, které jsou obsahem kapsle, pak u jedinců vyvolávají zvracení, průjmy a také poleptávají sliznice, což má za následek poškození trávicího systému. V reakci na tuto výzvu společnosti vyrábějící prací prostředky vydaly prohlášení, že kapsle nejsou určené ke konzumaci.

Momo Challenge a Blue Whale Challenge (Modrá velryba)

- Tyto dvě výzvy autorka uvedla společně, protože mají shodnou podstatu, a to hrů se strachem. V dnešní době je lze označit jako latentní. V České republice nejsou rozšířené.⁷⁰ Jelikož se jednalo o velmi medializované výzvy, věnuje jim autorka pozornost.
- Výzva Modrá velryba v roce 2017 vytvořila paniku i v České republice, jelikož byla spojována se sebevraždami dětí a mladistvých. Avšak to bylo právě cílem této hry. Jednalo se pouze o poplašnou zprávu, za kterou se skrýval marketingový tah, který měl přitáhnout nové uživatele – děti i dospělé – do různých skupin na sociálních sítích. Díky medializaci, která chtěla varovat před nebezpečím, ale naopak hru zpopularizovala, získala Modrá velryba podobu určitých destruktivních, sebepoškozovacích či

⁷⁰ KOPECKÝ, Kamil, Pavla STŘÍLKOVÁ, René SZOTKOWSKI a José-María ROMERO-RODRÍGUEZ. Rizikové výzvy v on-line prostředí. *Pediatric pro praxi* [online]. 2020, (2) [cit. 2021-11-27]. Dostupné z: <https://pediatricpropraxi.cz/pdfs/ped/2020/02/03.pdf>. str. 87-88.

depresivních úkolů nebo výzev, do kterých se bylo možné zapojit jako účastník nebo jako tzv. kurátor (ten, kdo úkoly zadává).⁷¹

- Momo Challenge se začala šířit v roce 2018. Momo je původně název sochy, která představuje mladou ženu s deformovaným úsměvem a vypadá velmi strašidelně. Firma, která stojí za vytvořením sochy, popírá jakékoliv spojení s výzvou. Momo Challenge se začala šířit poté, kdy se objevila na síti Youtube. Zapojilo se do ní velké množství účastníků jak v roli Momo postavy, tak hráčů plnící úkoly. Pokud hráč odmítne plnit zadaný úkol, je postavou Momo vydírán či je mu vyhrožováno a je strašen zasíláním děsivých obrázků či fotografií. Právě strašidelnost výzvy mohla na děti působit lákavě.⁷²

Fire Challenge

- Mezi nejnovější, masivně se šířící výzvy, patří Fire Challenge. Tato výzva se objevila na sociální síti TikTok a spočívá v nakreslení obrazce hořlavinou na zrcadlo, který se má po zhasnutí světla v místnosti zapálit. Akce má být zaznamenána a sdílena na sociální síti s ostatními. V souvislosti s plněním výzvy hrozí různá zranění a popáleniny či vážná újma na zdraví.⁷³

Výzvy pro svou domnělou zajímavost a náročnost, riskantnost až nebezpečnost lákají mnoho uživatelů internetu, mezi nimiž jsou samozřejmě i děti. Je nutné si uvědomit, že k nebezpečným výzvám se dítě může dostat každý den, pokud má přístup na internet. Je jen otázkou času, za jak dlouho se samo pokusí nějakou výzvu splnit.

⁷¹ KOPECKÝ, Kamil. *Jak o modré velrybě informovali experti a organizace v zemích, do kterých se fenomén dostal*. E-Bezpečí, roč. 2, č. 1, s. 34-39. Olomouc: Univerzita Palackého, 2017. [cit. 2021-11-27]. ISSN 2571-1679. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=1236>

⁷² KOPECKÝ, Kamil. *MOMO Challenge - nový druh rizikové výzvy*. E-Bezpečí, roč. 3, č. 2, s. 5-9. Olomouc: Univerzita Palackého, 2018. [cit. 2021-11-28]. ISSN 2571-1679. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=1318>

⁷³ KOPECKÝ, Kamil. *Riziková výzva TikTok Fire Challenge - hrátky s ohněm na TikToku*. E-Bezpečí, roč. 6, č. 1, s. 51-53. Olomouc: Univerzita Palackého, 2021. [cit. 2021-11-28]. ISSN 2571-1679. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=2230>

2.5 Sociální sítě v kontextu dangerous challenges

Jedním z důvodů vysoké rizikovosti nebezpečných výzev na internetu pro děti je fakt, že se šíří v prostředí sociálních sítí, tedy na místě, kde děti tráví hodně času a nacházejí své vzory.⁷⁴

Sociální sítě i přes poměrně krátkou historii prošly značným vývojem. První opravdovou sociální sítí bylo SixDegrees.com v roce 1996.⁷⁵

Nyní již existuje nespočet sociálních sítí a značné množství z nich je globálních. Mezi možnostmi, které globální sociální sítě nabízejí, můžeme nalézt například komunikaci s ostatními uživateli, sdílení materiálů, sdružování se ve skupinách, vzdělávání se či nacházení různých návodů. Dále též možnost seberealizace spočívající například v publikování vlastní tvorby či v pouhém sdílení vlastních názorů, které mohou ovlivnit masy lidí. A mnoho dalšího (je nutné upozornit, že autorka zmínila pouze zlomek možností, které sociální sítě nabízejí).

I z důvodu, že globálních sociálních sítí je opravdu nespočet a jedná se o téma, které by si zasloužilo značné množství stránek, vybrala autorka pouze 2 sociální sítě, kterými se bude dále zabírat. Jedná se o sociální síť YouTube a TikTok. Výběr není náhodný. Jde o sociální sítě, kde děti primárně sledují videa s dangerous challenges, čímž se inspirují k jejich plnění.⁷⁶

2.5.1 YouTube

Sociální síť YouTube vznikla v roce 2005 a dlouhodobě patří mezi ty nejnavštěvovanější. Slouží primárně pro sledování tematicky různě zaměřených videí. Avšak uživatelé YouTube zde mají možnost vytvářet

⁷⁴ Střepiny: Internetové výzvy. *TN.cz* [online]. 28. 1. 2019 [cit. 2021-11-29]. Dostupné z: <https://tn.nova.cz/zpravodajstvi/clanek/384986-strepiny-27-1-2019>

⁷⁵ MCFADDEN, Christopher. A Chronological History of Social Media. *Interesting engineering* [online]. Jul 02, 2020 [cit. 2021-11-29]. Dostupné z: <https://interestingengineering.com/a-chronological-history-of-social-media>

⁷⁶ ELGERSMA, Christine. Parenting, Media, and Everything In Between: Help Kids Navigate Viral Social Media Stunts. *Common sense media* [online]. [cit. 2021-11-29]. Dostupné z: <https://www.common sense media.org/blog/help-kids-navigate-viral-social-media-stunts>

a publikovat i svou vlastní tvorbu. Její popularita je zřejmá i v dětské populaci.⁷⁷ Dle výzkumu z roku 2019 v České republice sleduje YouTube téměř 90 % dětí ve věku 7-17 let.⁷⁸

Videa může na této sociální síti sdílet opravdu kdokoli, jedinou podmínkou je mít založený vlastní uživatelský účet. Pro založení účtu je třeba dosáhnout věku 13 let. Nicméně pro roli pouhého diváka omezení není.

Děti ve starším školním věku nejvíce lákají videa od tzv. youtuberů, tedy jedinců, kteří „*natáčejí delší videa (5 minut a více), ve kterých probírají nejrůznější témata... a mají velký počet sledujících.*“⁷⁹ Mezi oblíbenou činností youtuberů patří natáčení legračních videí, komentování videoher, ale i vytváření různých návodů.

Nově YouTube představil aplikaci YouTubeKids (v České republice je dostupná od roku 2019), kde by se k dětem měl dostávat pouze neškodný obsah pro jejich správný vývoj. Nicméně k úplnému zamezení videí se závadovým obsahem pro děti nedošlo. Autorka má na mysli videa zobrazující násilí, sebevražedné či sebepoškozující jednání i sexuální násilí.⁸⁰ Jedním druhem videí, které také na YouTube můžeme nalézt jsou různé výzvy. Bohužel se mezi nimi objevují i ty nebezpečné. Například se zde dala zhlédnout videa zobrazující BirdBox Challenge či Tide Pod Challenge. Se druhou jmenovanou, respektive s enormním nárůstem otravy dětí ve věku 13-18 let v důsledku jejího plnění počátkem roku 2018 v USA, bývá spojován Paul Logan. Znamý youtuber se podílel na šíření této výzvy, čímž se dostala do povědomí značnému množství jedinců.⁸¹ YouTube,

⁷⁷ KŘIVÁNKOVÁ, Kateřina, Josefína KNOLLOVÁ a Marijana ŠUTOVÁ. *Zvol si info: Průvodce po sociálních sítích* [online]. 2019 [cit. 2021-11-29]. Dostupné z: <https://zvolsi.info/pruvodce-po-socialnich-sitich/>. str. 13-14, 34.

⁷⁸ KOPECKÝ, Kamil, Szotkowski, René. *České děti v kybersvětě (výzkumná zpráva): Jak se chovají a co jim hrozí?* [online]. O2 Czech Republic & Univerzita Palackého v Olomouci, Centrum PRVOK, 2019 [cit. 2021-11-29]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/117-ceske-deti-v-kybersvete/file>. str. 8.

⁷⁹ KŘIVÁNKOVÁ, Kateřina, Josefína KNOLLOVÁ a Marijana ŠUTOVÁ. *Zvol si info: Průvodce po sociálních sítích* [online]. 2019 [cit. 2021-11-29]. Dostupné z: <https://zvolsi.info/pruvodce-po-socialnich-sitich/>. str. 11.

⁸⁰ Tamtéž. str. 34-39.

⁸¹ KOPECKÝ, Kamil, Pavla STRÍLKOVÁ, René SZOTKOWSKI a José-María ROMERO-RODRÍGUEZ. Rizikové výzvy v on-line prostředí. *Pediatric pro praxi* [online]. 2020, (2) [cit. 2021-11-29]. Dostupné z: <https://pediatricpropraxi.cz/pdfs/ped/2020/02/03.pdf>. str. 87–88.

z obavy o zdraví svých uživatelů, upravil pravidla zveřejňování na první pohled zábavných videí a výzev, které překračují hranici bezpečnosti. Tvůrcům takovýchto videí bude nejprve zaslán podnět k odstranění a pokud, tak nebude učiněno, YouTube neodstraní pouze materiál, ale i celý účet uživatele.⁸²

YouTube stále patří u dětské populace mezi jednu z oblíbených sociálních sítí. Proto je nutné, aby rodiče vždy byli obezřetní a znali obsah, který jejich dítě na YouTube vyhledává.⁸³

2.5.2 TikTok

TikTok patří mezi jedny z nejnovějších sociálních sítí. S jeho vznikem se váže rok 2017, kdy nahradil původní síť Musical.ly. Během 6 let se stal fenoménem a jednou z nepopulárnějších sociálních sítí dnešní doby. Tento fakt platí i pro dětskou populaci.⁸⁴ Již v roce 2019 ho dle výše zmiňovaného výzkumu využívalo téměř 30 % českých dětí. Dnes, na základě rostoucí popularity TikToku, již číslo bude značně vyšší.⁸⁵

Popularita TikToku spočívá v jeho jednoduchosti. Nový uživatel si ještě ani nestihne založit účet a již se mu začnou zobrazovat různá videa. Nabídka je opravdu pestrá a nekonečná, jelikož se uživatelům zobrazují automaticky i videa z veřejných profilů. Jedná se o „zábavná“ videa kratší délky, často doplněná

⁸² KOPECKÝ, Kamil. *YouTube bude banovat videa s nebezpečnými výzvami, jako je např. TidePod Challenge či v současnosti populární BirdBox Challenge*. E-Bezpečí [online]. 1. února 2019 [cit. 2021-11-30]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/socialni-site/1447-youtube-bude-banovat-videa-s-nebezpecnymi-vyzvami-jako-je-napr-tidepod-challenge-ci-v-soucasnosti-popularni-birdbox-challenge>

⁸³ KŘIVÁNKOVÁ, Kateřina, Josefína KNOLLOVÁ a Marijana ŠUTOVÁ. *Zvol si info: Průvodce po sociálních sítích* [online]. 2019 [cit. 2021-11-30]. Dostupné z: <https://zvolsi.info/pruvodce-po-socialnich-sitich/>. str. 38.

⁸⁴ Tamtéž. str. 48.

⁸⁵ KOPECKÝ, Kamil, Sztokowski, René. *České děti v kybersvětě (výzkumná zpráva): Jak se chovají a co jim hrozí?* [online]. O2 Czech Republic & Univerzita Palackého v Olomouci, Centrum PRVOK, 2019 [cit. 2021-11-30]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/117-ceske-deti-v-kybersvete/file>. str. 8-9.

o známé hity sloužící k tzv. lip-syncu (uživatel synchronizovaně s písní hýbe ústy, podobné playbacku).⁸⁶

Nicméně alarmující je nebezpečí, které dětem na této sociální síti hrozí. Paleta rizik je opravdu pestrá. Nalezneme zde problémy jako jsou kyberšikana, videa s pornografickým obsahem (mnohdy zobrazující i dětskou pornografii), zesměšňování, vydírání, či různé projevy obtěžování. Výjimkou nejsou ani videa s tématem poruch příjmu potravy, sebepoškozování i sebevraždy. Avšak opomenout nelze ani dangerous challenge. Právě na TikToku se v poslední době rozmáhá jejich masové šíření.⁸⁷ Na této sociální síti se stávají čím dál tím zajímavější a každým dnem vznikají výzvy nové.⁸⁸ Příkladem rozšiřování nebezpečné výzvy za pomoci TikToku může být již výše zmiňovaná Fire Challenge. Tato výzva se masového sdílení dočkala po zveřejnění na tiktokovém účtu Jacka Jerryho, známého tiktokera.⁸⁹

V poslední době se TikTok nechává slyšet, že chce svou komunitu více chránit. Mezi nástroje, které by toho měly dosáhnout, patří i vylepšení bezpečnostního centra, jež by mělo lépe identifikovat nebezpečné výzvy a dopomáhat jejich zamezení.⁹⁰

⁸⁶ KŘIVÁNKOVÁ, Kateřina, Josefína KNOLLOVÁ a Marijana ŠUTOVÁ. *Zvol si info: Průvodce po sociálních sítích* [online]. 2019 [cit. 2021-11-30]. Dostupné z: <https://zvolsi.info/pruvodce-po-socialnich-sitich/>. str. 48-51.

⁸⁷ KOPECKÝ, Kamil. *Problém zvaný Tik Tok*. E-Bezpečí, roč. 4, č. 1, s. 5-11. Olomouc: Univerzita Palackého, 2019. [cit. 2021-12-02]. ISSN 2571-1679. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=1403>

⁸⁸ SWORD, Rosalyn. How to Respond to Dangerous Online Challenges: Guidance for Schools. *The hub: High speed training* [online]. April 30, 2021 [cit. 2021-12-02]. Dostupné z: <https://www.highspeedtraining.co.uk/hub/how-to-respond-to-dangerous-online-challenges/>

⁸⁹ Tiktoker je youtuber, avšak v prostředí tiktoku.

⁹⁰ EVANS, Alexandra. Helping our community stay safe while having fun on TikTok. *TikTok* [online]. Nov 17, 2021 [cit. 2021-12-02]. Dostupné z: <https://newsroom.tiktok.com/en-us/helping-our-community-stay-safe-while-having-fun-on-tiktok>

2.6 Případy dangerous challenges

Výše byly zmíněny určité konkrétní druhy nebezpečných výzev. V následujícím textu budou uvedeny některé případy, kdy absolvování výzvy skončilo vážným zraněním či smrtí dítěte.

Blackout Challenge

V roce 2021 zemřel dvanáctiletý Joshua Haileyesus z Colorada po 19 dnech strávených v nemocnici v důsledku účasti na výzvě Blackout Challenge. Joshua byl nalezen doma v bezvědomí. Při účasti na hře se pokusil přidusit tkaničkou. Bohužel se mu tato výzva stala osudnou.⁹¹

V lednu v roce 2021 byla nalezena mrtvá desetiletá Antonella Sicomero. Zemřela po účasti na výzvě Blackout Challenge, kterou objevila na sociální síti TikTok. Školačka se udusila opaskem.⁹²

Salt and Ice Challenge

V roce 2019 si děti z východní Iowy způsobily popáleniny při plnění výzvy s názvem Salt and Ice Challenge. Mezi nimi byl i 15letý Tristen Tinnes. V důsledku výzvy utrpěl na předloktí popáleniny 2. a 3. stupně. K léčbě popálenin bylo nutné použít kožní štěpy. Chlapec nevěděl, co si může výzvou způsobit, nicméně se vyjádřil, že se nejednalo o moc chytrý nápad. Dle jeho matky se pro něj poranění stalo velmi bolestivou a psychicky náročnou zkouškou a on sám tvrdí, že se ze zranění poučil.⁹³

⁹¹ 12-Year-Old Joshua Haileyesus Dies After 19 Days On Life Support, Family Blames Online 'Blackout Challenge'. *CBS Denver* [online]. April 14, 2021 [cit. 2021-12-05]. Dostupné z: <https://denver.cbslocal.com/2021/04/14/joshua-haileyesus-dies-blackout-challenge-aurora/>

⁹² GUS, Bruno. Italy tells TikTok to block users after death of 10-year-old Antonella Sicomero. *7 News* [online]. 23.01.2021 [cit. 2021-12-05]. Dostupné z: <https://7news.com.au/technology/italy-tells-tiktok-to-block-users-after-death-of-10-year-old-antonella-sicomero-c-2019100>

⁹³ SAUNDERS, Forrest. 'Salt and ice challenge' leaves Iowa kids with severe burns. *Yours 24 hour news source* [online]. Jan. 25, 2019 [cit. 2021-12-07]. Dostupné z: <https://www.kcrg.com/content/news/Salt-and-ice-challenge-leaves-Iowans-with-severe-burns--504847271.html#18>

Fire Challenge

Třináctiletá Destini Crane z Oregonu se v květnu roku 2021 závažně poranila při plnění výzvy Fire Challenge. Poté, co nakreslila hořlavinou obrazec na zrcadlo v koupelně a pokusila se ho zapálit, láhev s hořlavinou explodovala. Oheň z hořící kapaliny zasáhl i Destini a způsobil požár v celé místnosti. Křik Destini uslyšela její matka. I přes okamžitou pomoc dívka utrpěla popáleniny 3. stupně v oblasti krku, hrudníku, břicha i paže. Destini čeká po řadě operací několikaměsíční léčba. Celý incident byl natočen na mobilní telefon dívky, jelikož si samozřejmě plnění výzvy nahrávala, aby jej mohla sdílet na sociální síti. Dívka účastí na výzvě neohrožovala pouze sebe, ale rizikem požáru všechny členy rodiny.⁹⁴

2.7 Důvody plnění nebezpečných výzev

V předchozích kapitolách byly uvedeny podstatné skutečnosti týkající se jevu dangerous challenge. Nicméně nebylo zmíněno, proč děti chtějí plnit výzvy – jaké důvody je vedou k mnohokrát velmi riskantnímu jednání. Problematikou, tedy příčinami – etiologií, se zabývá tato kapitola.

S účastí dětí na rizikové výzvě zajisté souvisí některé fenomény virtuálního prostředí, ať už jde například o snížení ochranných a kontrolních mechanismů či fenomén posunu k riskantnosti. Avšak jsou popisovány i mnohem konkrétnější faktory. Jedná se především o tyto:

- *Děti zcela nevnímají rizika spojená s nebezpečnou výzvou.*⁹⁵ Jak už bylo řečeno, děti nemají úplně dovyvinutý mozek. Tento fakt zapříčiňuje jejich vysokou impulzivitu, která má za následek jednání bez předchozího

⁹⁴ ZELTMANN, Britta. Girl, 13, sets herself on fire attempting TikTok challenge leaving her in intensive care. *News.com.au* [online]. May 31, 2021 [cit. 2021-12-08]. Dostupné z:

<https://www.news.com.au/world/north-america/girl-13-sets-herself-on-fire-attempting-tiktok-challenge-leaving-her-in-intensive-care/news-story/d5d30f94ee9162d30d961a4554d55665>

⁹⁵ SWORD, Rosalyn. How to Respond to Dangerous Online Challenges: Guidance for Schools. *The hub: High speed training* [online]. April 30, 2021 [cit. 2021-12-09]. Dostupné z: <https://www.highspeedtraining.co.uk/hub/how-to-respond-to-dangerous-online-challenges/>

promyšlení možných následků.⁹⁶ Dále je u dětí spatřována větší zvědavost, chuť experimentovat či pocit nezranitelnosti.

- *Pocit pospolitosti či sounáležitosti.* Na úvod je nutné uvést, že se nejedná o nic špatného, pokud je snaha o jeho realizaci vedena správným směrem. I v internetových výzvách může ze společné snahy a propojení vzejít velmi pozitivní důsledek. Příkladem může být zmiňovaná Ice Bucket Challenge. Avšak chtění pocitu pospolitosti či sounáležitosti u dětí překonává nebezpečí, které z výzvy plyne. V raném věku jedinec touží po přijetí, chce se začlenit a najít si své místo. Právě nebezpečné výzvy se dětem jeví jako prostředek, jak toho dosáhnout.⁹⁷ Samozřejmě zde hraje roli i tlak vyzkoušet výzvu pramenící od vrstevníků.⁹⁸
- *Sociální media.* Své místo zde mají i sociální sítě. Nebezpečné výzvy pro děti představují výborný prostředek k přitáhnutí pozornosti na sociálních sítích. Nejvíce „ceněno“ je pobuřující či rizikové chování. Na důležitosti tento fakt nabírá ve spojitosti s impulzivním chováním. Bezpečnost jde stranou pod vidinou značného množství lajků, komentářů či sdílení příspěvku.⁹⁹ Může se jednat i o situaci, kdy si dítě mezi youtubery či tiktokery najde své vzory a chce být slavné jako oni.¹⁰⁰ Dospívajícím dětem velmi záleží na tom, co si o nich myslí jejich sociální okolí. Na sociálních sítích má sice jedinec kolem sebe početné množství vrstevníků,

⁹⁶ Dangerous Internet Challenges – Understanding Their Appeal to Teens. *American academy of pediatrics: Healthy Children* [online]. 25.9. 2020 [cit. 2021-12-09]. Dostupné z: <https://www.healthychildren.org/English/family-life/Media/Pages/Dangerous-Internet-Challenges.aspx>

⁹⁷ SWEET, Joni. Why Are People Falling Off Milk Crates? The Psychology of Risky Viral Trends. *Verywell mind* [online]. 07 September 2021 [cit. 2021-12-09]. Dostupné z: <https://www.verywellmind.com/why-do-people-participate-in-dangerous-viral-challenges-5200238>

⁹⁸ SWORD, Rosalyn. How to Respond to Dangerous Online Challenges: Guidance for Schools. *The hub: High speed training* [online]. April 30, 2021 [cit. 2021-12-09]. Dostupné z: <https://www.highspeedtraining.co.uk/hub/how-to-respond-to-dangerous-online-challenges/>

⁹⁹ Dangerous Internet Challenges – Understanding Their Appeal to Teens. *American academy of pediatrics: Healthy Children* [online]. 25.9. 2020 [cit. 2021-12-10]. Dostupné z: <https://www.healthychildren.org/English/family-life/Media/Pages/Dangerous-Internet-Challenges.aspx>

¹⁰⁰ DOČEKAL, Daniel, Jan MÜLLER, Anastázie HARRIS a Luboš HEGER. *Dítě v síti: manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha: Mladá fronta, 2019. Flowee. ISBN 978-80-204-5145-3. str. 58, 59.

je členem velké skupiny. Může zde získat značnou popularitu, ale rozhodně se nejedná o skupinu opravdových kamarádů, kteří jej podpoří, avšak, je-li třeba, upozorní ho na nebezpečí, protože jim na jedinci záleží. Na sociálních sítích chybí určitá sociální kontrola ze strany vrstevníků.¹⁰¹

Zajímavé je podívat se na problematiku důvodů plnění nebezpečných výzev očima dětí. K tomuto autorka opět využije výzkum „*Nebezpečné internetové výzvy pohledem českých dětí*“ z roku 2020, který byl již zmiňován výše. Jelikož byly výsledky obou věkových skupin procentuálně velmi podobné, uvede je autorka souhrnně. Na otázku „*Proč si myslíte, že lidé plní výzvy*“ odpověděly děti následovně. Nejčastěji byla uváděna odpověď, že se lidé *chtějí zviditelnit či být in a zajímaví* (oboje přes 20 %). Následovala odpověď, že *kvůli nudě* (přes 16 %), dále *napodobování přátel či vzorů* (necelých 15 %). Nechybělo *ani pro zábavu* (11 %) nebo *touha zažít adrenalin* (přes 9 %). Poté *překonání svých možností*, ale i odpovědi typu *jsou hloupí, chtějí si ublížit, jsou nuceni*.¹⁰²

Je zřejmé, že důvody sdělené dětmi bychom mohli podřadit pod faktory uváděné nad nimi. Jedná se o opravdu nebezpečný fenomén, jehož rizikovost děti úplně nevnímají. Je nutné zde dbát na preventivní aktivity, aby byla nebezpečnost co nejvíce minimalizována. Kontrola jevu bude obsahem závěrečné kapitoly této práce.

¹⁰¹ MCCARTHY, Claire. Why teenagers eat Tide pods: CHILDREN'S HEALTH. *Harvard Health Publishing: Harvard medical school* [online]. 30 January 2018 [cit. 2021-12-10]. Dostupné z: <https://www.health.harvard.edu/blog/why-teenagers-eat-tide-pods-2018013013241>

¹⁰² STRÍLKOVÁ, Pavla. *Nebezpečné internetové výzvy pohledem českých dětí: Výzkumná zpráva* [online]. Olomouc: Centrum PRVok, Univerzity Palackého v Olomouci, 2020 [cit. 2021-12-13]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/142-nebezpecne-internetove-vyzvy-2020/file>. str. 20-21.

3 Kybergrooming

Dalším jevem souvisejícím s manipulací, kterému se autorka bude věnovat, je kybergrooming. Pojem označuje *psychickou manipulaci prostřednictvím moderních komunikačních technologií.*¹⁰³ Nejčastější obětí jevu jsou děti,¹⁰⁴ jelikož jsou ve virtuálním světě zranitelnější. Cílem je vzbudit v oběti falešnou důvěru (prostřednictvím porozumění a podpory) a přimět ji k sjednání osobní schůzky.¹⁰⁵ Osobní setkání pak mnohokrát končí fyzickým či sexuálním napadením.¹⁰⁶ Typické je i využití dítěte k výrobě dětské pornografie nebo pro dětskou prostituci.¹⁰⁷ Toto chování je příznačné pro tzv. kybergroomera, tedy predátora. Typickým místem manipulace jsou v daný moment pro děti populární internetové služby. Jedná se o různé sociální sítě, ale i online hry, kde hráči mohou komunikovat mezi sebou.¹⁰⁸

Pojmenování jevu má svůj původ v anglickém slově grooming, jehož překlad označuje chování zvířat. Konkrétně znamená starost jednoho člena skupiny o vzhled a tělo jiného. Pokud bychom význam slova převedli do světa lidí, označuje důvěru a rodičovskou lásku či milostný poměr. S předponou „kyber“

¹⁰³ DOČEKAL, Daniel, Jan MÜLLER, Anastázie HARRIS a Luboš HEGER. *Dítě v síti: manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha: Mladá fronta, 2019. Flowee. ISBN 978-80-204-5145-3. str.71.

¹⁰⁴ KOPECKÝ, Kamil a Veronika KREJČÍ. *Rizika virtuální komunikace - příručka pro učitele a rodiče* [online]. Olomouc: Net University, 2010 [cit. 2021-12-11]. ISBN 978-80-254-7866-0. Dostupné z: http://archiv.zsstipa.cz/informace/ke_stazeni/enebezpeci_a5_3.pdf. str.14.

¹⁰⁵ LIVINGSTONE, Sonia M. a Leslie HADDON. *Kids online: opportunities and risks for children*. [online]. Portland, OR: Policy Press, 2009. [cit. 2021-12-11]. ISBN 978-1-84742-439-6. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/natl-ebooks/detail.action?docID=517148>. str. 123-124.

¹⁰⁶ KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. ISBN 978-80-88168-15-7. str. 313.

¹⁰⁷ KOPECKÝ, Kamil. Co je kybergrooming. *Kybergrooming: rizikové seznamování v online prostředí* [online]. Olomouc: Centrum PRVok, Univerzita Palackého v Olomouci [cit. 2021-12-11]. Dostupné z: <http://www.kybergrooming.cz/#kybergrooming>

¹⁰⁸ SZOTKOWSKI, René, Kamil KOPECKÝ a Veronika KREJČÍ. *Nebezpečí internetové komunikace IV*. Olomouc: Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 2013 ISBN 978-80-244-3911-2. str. 51.

vystihuje jednání popsané výše, slovo grooming bylo použito v souvislosti s procesem získání důvěry (byť falešné).¹⁰⁹

3.1 Typická oběť

Nejčastějšími oběťmi jsou děti ve věku 11-18 let kvůli jejich nezkušenosti a snadné manipulativnosti. Ve větším množství jsou napadány dívky. Pro oběť kybergroomingu je charakteristické, že se jedná o velmi častého uživatele internetu. Mezi její aktivity ve virtuálním světě patří navazování kontaktů.¹¹⁰

Znaky typické oběti můžeme shrnout v následujících bodech:

- 1) *„Adolescenti/teenageři (zajímá je lidská sexualita, jsou ochotni o ní hovořit).*
- 2) *Děti s nízkou sebeúctou nebo nedostatkem sebedůvěry (lze je snadněji citově či fyzicky izolovat).*
- 3) *Děti s emocionálními problémy, oběti v nouzi (často hledají náhradu za své rodiče a potřebují pomocnou ruku).*
- 4) *Děti naivní a přehnaně důvěřivé (jsou ochotnější zapojit se do online konverzace s neznámými lidmi, obtížněji rozpoznávají rizikovou komunikaci).“¹¹¹*

Dále je velmi alarmující fakt, co vše o sobě dítě prostřednictvím chování v kyberprostoru nevědomky sdělí. V reálném světě má kolem sebe dospělé authority, které jsou schopné zakročit, pokud by dítěti hrozilo nebezpečí. Avšak v prostředí virtuálním je často plně bez dozoru. Například pouhým hraním hry, jejíž součástí jsou i jiní hráči, o sobě dokáže zveřejnit značné množství informací. A to bez jakéhokoliv dohledu rodičů. I bez použití webkamery predátor může určit věk dítěte dle slovní zásoby či tónu hlasu při použití mikrofону. Predátora zajímá

¹⁰⁹ VELIČKOVÁ HULANOVÁ, Lenka. Kybergrooming a kyberstalking. In: *Děti a online rizika* [online]. Praha: Sdružení linka bezpečí, 2012 [cit. 2021-12-12]. ISBN 978-80-904920-3-5. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/publikace/deti-online-rizika-sbornik-studii>. str.93.

¹¹⁰ KOPECKÝ, Kamil a Veronika KREJČÍ. *Rizika virtuální komunikace - příručka pro učitele a rodiče* [online]. Olomouc: Net University, 2010 [cit. 2021-12-12]. ISBN 978-80-254-7866-0. Dostupné z: http://archiv.zsstipa.cz/informace/ke_stazeni/enebezpeci_a5_3.pdf. str.14.

¹¹¹ KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. ISBN 978-80-88168-15-7. str. 313.

i doba, po kterou dítě nerušeně hraje. Na jejímž základě může usuzovat, jak přísné má rodiče (doba spánku, doba strávená na internetu). Dále dle množství spoluhráčů dítěte může predátor usuzovat míru sociální izolace, tedy osamělost, která indikuje zranitelnost. Při hře lze zjistit i chování dítěte, jestli je klidné, výbušné či lehkomyšlné. Všechny tyto a zajisté i další informace predátorovi pomáhají při komunikaci a manipulaci s dětskou obětí.¹¹²

3.2 Typický pachatel

Pachatelé kybergroomingu – predátoři, netvoří homogenní skupinu. Jsou jimi jedinci s různými sociálními statusy. Lze říci, že pachatelem může být opravdu kdokoli. Mezi společné znaky patří, že se ve většině případů jedná o muže, a to rozvedené či svobodné nebo osamělé. Nicméně známé jsou případy, kdy pachatel měl vlastní rodinu a děti. Predátoři útočí na děti, jelikož pro ně představují dostupnou a snadnou oběť. Avšak u minimálního procenta pachatelů byla diagnostikována pedofilní odchylka. Nicméně, často je u nich registrován rozumový deficit, sadistické sklony, infantilismus, různé typy agrese či exhibicionismus. Věk pachatelů je také různorodý. Není neobvyklé, že pachatel je často věkově blíže oběti.¹¹³

Nelze každého pachatele, který navazuje nebezpečný kontakt s dítětem v kyberprostoru, zobecňovat jako kybergroomera, který chce dosáhnout osobní schůzky s dítětem a sexuálního zneužití. Proto zde autorka uvede klasifikaci pachatelů – predátorů, kteří se v kyberprostoru objevují:

- 1) *Honiči/Masturbátoři* – samotný online kontakt s dítětem je pro ně pouze prostředkem pro vlastní uspokojení. Účel kontaktu je rychlé uspokojení před živým člověkem.

¹¹² AIKEN, Mary. *Nebezpečný efekt*. Přeložil Antonín SUCHÁNEK. Praha: Zed', 2021. ISBN 978-80-907909-4-0. str. 172-175.

¹¹³ KOPECKÝ, Kamil. Kdo jsou pachatelé?. *Kybergrooming: rizikové seznamování v online prostředí* [online]. Olomouc: Centrum PRVok, Univerzita Palackého v Olomouci [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: <http://www.kybergrooming.cz/#pachatele>

- 2) *Zoufalci* – jedinci, co velice touží po seznámení, avšak velmi problematicky navazují kontakty s dospělými. Dítě pro svou snadnou ovlivnitelnost představuje nenáročný objekt pro navázání kontaktu. Zpravidla nedochází k nátlaku na dítě v souvislosti s výměnou pornografického materiálu či dalšími aktivitami.
- 3) *Predátor úroveň I – Abuzér* – u něj již jde o zneužívání dítěte a to primárně prostřednictvím výroby dětského pornografického materiálu. Dochází k nátlaku na dítě pro poskytnutí intimních materiálů, dále k nucení dítěte k sexuálním aktivitám ve virtuálním prostoru apod.
- 4) *Predátor úroveň II – Vyděrač* – k jednání zmíněné v bodě 3 přidává vydírání dítěte. Prostřednictvím vyhrožování zveřejnění jeho intimních materiálů, dítě nutí k zaslání peněz či požaduje jiné výhody.
- 5) *Predátor úroveň III – Kybergroomer* – kromě předešlých dvou jednání dítě nutí k osobnímu setkání, kde často dochází k sexuálnímu napadení i pohlavnímu zneužití.¹¹⁴

V této a minulé kapitole byly uvedeny typické znaky/jevy na straně oběti i pachatele, jenž souvisejí i s příčinami tohoto jevu. Je důležité si uvědomit, že predátora představuje jedinec s problematickým navazováním kontaktů, které často doplňuje i nějaká další odchylka či rozumová nevyspělost. Využívá důvěřivosti i emocionálních problémů dětské oběti, které se ve virtuálním prostředí vyskytuje bez dozoru. Pomocí manipulace zaměřené na konkrétní oběť pak dosahuje cíle kybergroomingu. V následující kapitole bude rozebrán proces manipulace, jehož etapy mohou být mírně odlišné dle konkrétní charakteristiky oběti.

¹¹⁴ KOPECKÝ, Kamil. *Rodiče, nepanikařte! Film V síti je sice syrový, ale bezpečnost dětí v online prostředí není těžké zabezpečit. Stačí se držet několika rad!*. E-Bezpečí, roč. 5, č. 1, s. 23-30. Olomouc: Univerzita Palackého, 2020. [cit. 2021-12-13]. ISSN 2571-1679. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=1791>

3.3 Proces kybergroomingu

Proces manipulace oběti vedoucí k osobní schůzce má zpravidla odlišnou délku. Jedná se o měsíce i roky.¹¹⁵ Zahrnuje 4 etapy, avšak ne vždy musí proběhnout všechny.

První etapa – příprava kontaktu

- Pachatel navazuje kontakt s vyhlédnutou obětí, osloví ji. Často využívá falešné identity – vydává se za dítě či za vyšší autoritu.

Druhá etapa – kontakt s obětí, budování vztahu

- Pro pachatele se jedná o velmi důležitou etapu, jelikož zde potřebuje dosáhnout důvěry oběti. Dělá vše proto, aby si získal sympatie a oběť ho považovala za kamaráda. Dalším podstatným krokem je přijetí osobních – intimních materiálů od oběti. Etapa se také vyznačuje použitím různých manipulativních technik. Často je využívána *technika zrcadlení*. Jedná se o napodobování oběti – jejích zájmů, problémů a starostí.¹¹⁶ Typická je též technika *kobercového tapetování*, kde útočník vyselektuje děti dle určitého kritéria (např. věku). Poté jim nabízí možnost komunikace či finanční výdělek, jenž patří mezi oblíbené manipulativní prostředky.¹¹⁷ Dále pachatelé využívají *profilování oběti*. Pachatel obvykle komunikuje s více dětmi současně. Profilování mu slouží k shrnutí informací, které od oběti získal. Využíváno je též *uplácení oběti*. Predátor nabízí oběti různé výhody či dárčky výměnou za osobní informace, avšak i intimní materiály a fotografie. Je podstatné i odstraňovat zábrany a stud u oběti *zaváděním sexuálního obsahu do konverzace*. Také je pro pachatele důležité,

¹¹⁵ KOPECKÝ, Kamil. Strategie manipulace dětí v online prostředích se zaměřením na tzv. kybergrooming. *Pediatr. pro praxi* [online]. Olomouc: Solen, 2015, (5), 331-333 [cit. 2021-12-14]. ISSN 803-5264. Dostupné z: <https://www.pediatriepropraxi.cz/pdfs/ped/2015/05/09.pdf>. str. 331.

¹¹⁶ KOPECKÝ, Kamil. Manipulace. *Kybergrooming: rizikové seznamování v online prostředí* [online]. Olomouc: Centrum PRVok, Univerzita Palackého v Olomouci [cit. 2021-12-14]. Dostupné z: <http://www.kybergrooming.cz/#manipulace>

¹¹⁷ KOPECKÝ, Kamil. Strategie manipulace dětí v online prostředích se zaměřením na tzv. kybergrooming. *Pediatr. pro praxi* [online]. Olomouc: Solen, 2015, (5), 331-333 [cit. 2021-12-15]. ISSN 803-5264. Dostupné z: <https://www.pediatriepropraxi.cz/pdfs/ped/2015/05/09.pdf>. str. 332

aby nikdo jiný o komunikaci nevěděl. Proto se snaží *izolovat oběť od svého okolí*. Upozorňuje ji, aby se o komunikaci nikomu nezmiňovala. Na závěr budou zmíněny spíše určité strategie manipulace, které se mohou prolínat celým procesem. Jedná se o *vydávání se za opačné pohlaví*. Pachatel se domnívá, že takto snadněji z oběti vyláká intimní materiál. A dále o *webcam trolling*, při kterém pachatel využívá předtočená videa, přičemž oběť se domnívá, že se jedná o reálný obraz z webkamery.

Třetí etapa – příprava na osobní schůzku

- Dítě je vyzváno k osobnímu setkání na veřejném či neveřejném místě. Dle výběru manipulující techniky a úspěšnosti manipulace dítě se schůzkou souhlasí či musí být nuceno. Pokud by se dítě bránilo, predátor nutí oběť vyhrožováním nebo vydíráním, například zveřejněním vylákaného intimního materiálu.

Čtvrtá etapa – osobní schůzka

- Pro pachatele je podstatné nejprve zhodnotit okolnosti. Zda skutečně dítě na schůzku přijde a dorazí samotné – bez doprovodu rodiče. Situaci si často vyhodnotí zpovzdálí. Ani poté nemusí ihned dojít k napadení, pachatel se může snažit prohlubovat důvěru a dále manipulovat s obětí. Neobvyklé nebývá ani přinesení menšího dárku. První schůzka ne vždy končí útokem. K němu může dojít až při další či ještě později.¹¹⁸

3.4 Rizikové chování českých dětí v souvislosti s kybergroomingem

Kybergrooming je velmi nebezpečný jev, který může oběť dlouhodobě poznamenat. I přes různé preventivní osvěty se děti stále v kyberprostoru chovají velmi rizikově. V následujících řádcích budou uvedena data z výzkumu s názvem

¹¹⁸ KOPECKÝ, Kamil. Manipulace. *Kybergrooming: rizikové seznamování v online prostředí* [online]. Olomouc: Centrum PRVok, Univerzita Palackého v Olomouci [cit. 2021-12-15]. Dostupné z: <http://www.kybergrooming.cz/#manipulace>

Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru z roku 2017, pod záštitou Centra prevence rizikové a virtuální komunikace. Do výzkumu se zapojilo celkem 4878 dětských respondentů z ČR ve věkovém rozpětí od 8 do 17 let, přičemž nejpočetnější zastoupení měly děti ve starším školním věku.

Dle výzkumu 48,6 % dětí komunikuje z cizími lidmi v online prostředí, a pouze necelých 40 % respondentů takovou komunikaci považuje za nebezpečnou. Alarmující je, že necelých 23 % respondentů bylo požádáno o utajení komunikace svým „online kamarádem“. Přes 40 % respondentů by nemělo problém se zasláním fotografie obličeje svému „online kamarádovi“. A žádost o zaslání fotografie obličeje takovému jedinci obdrželo přes 31 % respondentů. Dále mezi velmi znepokojivá data patří odpověď na otázku ohledně přijetí osobní schůzky. Téměř 18 % respondentů by na setkání dorazilo a přes 31 % neví, jak by se rozhodlo. Zajímavá je i informace, že přes 15 % respondentů odeslalo svou intimní fotografii prostřednictvím internetu. Všechny tyto data dokazují, že opravdu pro pachatele není složité mezi dětmi svou oběť najít.¹¹⁹

3.5 Případ kybergroomingu

Pro názornou ukázkou kybergroomingu autorka popíše jeden z nejznámějších případů z České republiky.

Pavel Hovorka

- Případ predátora Pavla Hovorky patří k nejznámějším a zároveň nejzávažnějším v ČR. V roce 2008 byl vrátný Pavel Hovorka odsouzen za pohlavní zneužívání, vydírání, svádění k pohlavnímu styku a ohrožování mravní výchovy dítěte. Trestné činy spáchal na 20 dětech – chlapcích, přičemž 8 z nich k sexuálnímu styku donutil. Za trestné činy byl odsouzen

¹¹⁹ KOPECKÝ, Kamil a René SZOTKOWSKI. *Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru (výzkumná zpráva)* [online]. Univerzita Palackého v Olomouci, Centrum PRVOK 2017 [cit. 2021-12-16]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/96-sexting-a-rizikove-seznamovani-2017/file>. str. 8, 17-22.

na 6,5 roku odnětí svobody. Hovorka chlapce zneužíval během let 2005 až 2007. Jeho oběťmi byly primárně děti z dětských domovů. Kontaktoval je prostřednictvím sociálních sítí. Jako prostředek k manipulaci využíval fiktivní soutěž – „Dítě VIP“, v rámci níž sliboval zajímavé ceny. Na obětech, které se po manipulaci dostavily na osobní schůzku, vyžadoval pohlavní styk, za který sliboval peníze. Po zneužití chlapce natáčel a fotografoval a následně je pořízeným materiálem vydíral (nejen tím, ale i intimním materiálem, který mu děti samy zaslaly). Po chlapcích požadoval opakování schůzky. Pokud se chlapci bránili, tak je znásilnil.¹²⁰

¹²⁰ Pavel Hovorka (Česká republika, 2008). *E-Bezpečí* [online]. 28. leden 2019 [cit. 2021-12-17]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/trivium-projektu-ebezpeci/72-kazuistiky/1446-pavel-hovorka-ceska-republika-2008>

4 Kontrola dangerous challenges a kybergroomingu

Náplní této kapitoly je kontrola výše popisovaných jevů. Autorka práce pro problematiku zvolila společnou kapitolu primárně z důvodu obdobného přístupu k prevenci. Nicméně nejprve se bude zabírat represí (potlačováním) těchto jevů. Represe se především realizuje pomocí trestněprávní kontroly. Na ní se podílejí orgány činné v trestním řízení a vězeňská služba. Pro jejich činnost je zásadní trestněprávní úprava jevů, které jsou předmětem represe.¹²¹

4.1 Trestněprávní úprava dangerous challenges a kybergroomingu

Trestně právní úprava kyberkriminality obecně není tak jednoznačná jako u jiných druhů trestných činů. Trestní zákoník na ni reaguje pomocí počítačových trestných činů a také dalšími skutkovými podstatami, pod které jde jednání pachatele v kyberprostoru podřadit.¹²²

Pojem nebezpečné internetové výzvy trestní zákoník samozřejmě nezná. Naopak je velmi těžké u nich nějaké znaky protiprávnosti najít. I přes jejich značnou nebezpečnost a manipulativnost neexistuje v České republice trestněprávní úprava, která by šířitele výzev postihovala. V úvahu připadá postih účastníka výzvy, který svým jednáním naplní znak určité skutkové podstaty trestného činu. Avšak v tomto případě se jedná až o potrestání jedince za (spíše nechtěný) důsledek plnění výzvy, nikoli za její zveřejnění a masové šíření.

Nicméně u jistého typu nebezpečných výzev se přeci jen naplňují určité skutkové podstaty trestných činů - § 175 TZ – *Vydírání* a § 144 TZ – *Účast na sebevraždě*. Jedná se o výzvy, kde vystupuje i osoba, co zadává a různými způsoby nutí účastníka plnit úkoly.¹²³ Konkrétně jde o výzvu *Modrá velryba* a *Momo Challenge*.

¹²¹ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3. str. 24.

¹²² Tamtéž. str. 350 – 351.

¹²³ PORUBSKÝ, Petr. *Modrá velryba – hoax, který může nebezpečně inspirovat. Blog linky bezpečí* [online]. 17. 4. 2017 [cit. 2021-12-18]. Dostupné z: <https://blog.linkabezpeci.cz/modra-velryba-hoax-ktery-muze-nebezpecne-inspirovat/>

Taktéž pojem kybergrooming trestní zákoník nezná, nicméně skutkové podstaty určitých trestných činů mohou být naplněny jednáním osoby, které pod kybergrooming zahrnujeme. Mezi typické trestné činy z trestního zákoníku související s kybergroomingem řadíme: § 171 (*Omezování osobní svobody*), § 175 (*Vydírání*) § 185 (*Znásilnění*) § 187 (*Pohlavní zneužívání*), § 201 (*Ohrožování výchovy dítěte*), § 353 (*Nebezpečné vyhrožování*) i § 354 (*Nebezpečné pronásledování*).¹²⁴ Dále se také jedná o trestné činy související s dětskou pornografií: § 192 (*Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií*), § 193 (*Zneužití dítěte k výrobě pornografie*) § 193a (*Účast na pornografickém představení*) či § 193b (*Navazování nedovolených kontaktů s dítětem*).¹²⁵

4.2 Prevence dangerous challenges a kybergroomingu

Již zkraje této práce byly vymezeny základní faktory působící na psychický vývoj dětí. Jednalo se o rodinu, školu a vrstevnickou skupinu. I v preventivním působení na děti zaujímají hlavní roli. Kromě těchto subjektů existuje i mnoho projektů dostupných online, které reagují na kybernetické rizika primárně pro dětskou populaci. Například se jedná o tyto projekty: *E-Bezpečí*, *Seznam se bezpečně*, online kurz kybernetické bezpečnosti pro děti – *Digitální stopa*,¹²⁶ *Internetem BEZPEČNĚ*¹²⁷ či *NEBUĎ OBĚŤ!*.¹²⁸ Jsou určeny nejen dětem, ale mnoho informací v nich naleznou i rodiče či pedagogové, jejichž obeznamenost rizikovými jevy v prostředí internetu je pro prevenci plynoucí z jejich strany rozhodující.

¹²⁴ KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. ISBN 978-80-88168-15-7. str. 314.

¹²⁵ KOPECKÝ, Kamil. *Online predátoři netvoří homogenní skupinu, najdeme mezi nimi osoby s vysokým i nízkým stupněm společenské nebezpečnosti*. *E-Bezpečí*, roč. 4, č. 1, s. 116-118. Olomouc: Univerzita Palackého, 2019. [cit. 2021-12-20]. ISSN 2571-1679. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=1561>

¹²⁶ BENEŠOVÁ, Marie. *Sexting a jeho rizika v populaci mladých dospělých*. Praha, 2020. Bakalářská práce. Policejní akademie České republiky v Praze. str. 48-49.

¹²⁷ *Internetem bezpečně* [online]. [cit. 2021-12-20]. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/>

¹²⁸ *Nebud' obětí!: rizika internetu a komunikačních technologií*, z.s. [online]. [cit. 2021-12-20]. Dostupné z: <http://www.nebudobet.cz/>

Konkrétně by rodiče s dětmi (nejen) o rizikových výzvách a kybergroomingu měli hlavně hovořit. Je důležité, aby měli povědomí o tom, co jejich děti v prostředí internetu dělají a zároveň je dokázali upozornit na nebezpečné situace, do kterých by se mohly dostat. Správnou cestou, jak ochránit své děti před riziky, rozhodně nejsou zákazy využívání internetu. Pokud děti budou chtít, tak si způsob, jak se dostat na internet, najdou ve školním či jiném kolektivu, kde tráví svůj čas a rodič je nemá pod kontrolou. Naopak je důležité, aby si rodič udržel důvěru dítěte a to se mu nebálo s čímkoli svěřit.¹²⁹ Také je velmi podstatný i způsob, jakým rodič na nebezpečí upozorní. Mělo by se jednat o dialog a ne monolog rodiče o nebezpečnosti určitého jevu. Například konkrétně u nebezpečných výzev je za pomoci dialogu dobré nechat dítě nejprve vyjádřit svůj postoj k určitým zadáním a poté mu uvést důsledky, které výzva může mít. Následně ho směřovat k zamyšlení se nad tím zda, „lajky“ a uznání na sociálních sítích stojí za to, aby riskovalo způsobení si často i závažného zranění.¹³⁰

Jinou účinnou možností, kterou mohou rodiče použít pro ochranu svých dětí v prostředí internetu, jsou nejrůznější aplikace a programy. Lze je využít nejen na počítači, ale i v mobilním telefonu nebo tabletu. Mezi základní funkce patří monitorování komunikace, sledování polohy dětí, zpracovávání přehledů webových stránek, které dotyčný navštěvuje, či přímo zamezování přístupu na určité webové stránky.¹³¹ Rodiče by si měli uvědomit, že představují jeden z nejdůležitějších článků v oblasti prevence rizikových jevů v prostředí internetu. A z tohoto důvodu je významné, aby disponovali nejen rozsáhlými znalostmi

¹²⁹ Kybergrooming. *Záchranný kruh* [online]. [cit. 2021-12-21]. Dostupné z: <https://www.zachranny-kruh.cz/osobni-bezpeci/dalsi-nebezpeci/kybergrooming/kybergrooming.html>

¹³⁰ Dangerous Internet Challenges – Understanding Their Appeal to Teens. *American academy of pediatrics: Healthy Children* [online]. 25.9. 2020 [cit. 2021-12-21]. Dostupné z: <https://www.healthychildren.org/English/family-life/Media/Pages/Dangerous-Internet-Challenges.aspx>

¹³¹ Programy na hlídání dětí v online prostředí. *Internetem bezpečně* [online]. [cit. 2021-12-21]. Dostupné z: <https://www.internetembezpece.cz/internetem-bezpecne/rodice/programy-hlidani-deti/>

o nebezpečí ve virtuálním světě, ale také o prostředcích, jež dokáží snížit riziko, že dítě takovým nebezpečným jevem bude postiženo.

Dalším subjektem, který vedle rodičů hraje důležitou roli v oblasti prevence, je již výše zmiňovaná škola. Obecně by prevence rizikového chování ve školním prostředí měla být koordinovaná. Nicméně častěji bývá zvykem, že její realizace zůstane pouze na školním metodikovi prevence a k jeho spolupráci s dalšími jedinci – výchovnými poradci, školním psychologem, ředitelem a primárně učiteli již nedochází. Přitom role metodika prevence je pouze organizační. Samotnou prevenci by pak měli provádět hlavně učitelé, doplněni různými externími organizacemi.¹³² Proto je důležité, aby se učitelé soustavně vzdělávali v oblasti rizikových jevů na internetu a dokázali své žáky informovat o nových nebezpečných fenoménech.¹³³

Oproti preventivnímu snažení rodičů či pedagogických pracovníků působí negativně různé vlivy. Jedním z nich jsou vrstevníci, například spolužáci jedince. Obecně je známo, že zakázané je zároveň lákavé – tzv. „efekt zakázaného ovoce“, proto by rodiče měli volit spíše diskusi ohledně nebezpečí na internetu, ne pouze zákazy, a učitelé by měli postupovat obdobným způsobem. Ani výše zmiňované aplikace či programy nebudou účinné, pokud dítě použije například elektronické zařízení (mobilní telefon, počítač) kamaráda.¹³⁴ Jinou možností, jak se dítě může dostat k rizikovému či závadovému obsahu v prostředí internetu, je, když se tak stane pouze „nechtěně“. Autorka práce má na mysli ukazování nebezpečných či závadových jevů například spolužákem, jehož elektronické zařízení žádné bloky určitých webových stránek neobsahuje. Příklad potvrzuje nedostatečnost pouhého technického zabezpečení zařízení. Bez pravidelné

¹³² KOPECKÝ, Kamil. Metodik prevence nemůže být jediným, na kom bude ve školách stát prevence rizikového chování. Je třeba zapojit všechny učitele. *E-Bezpečí* [online]. 29. červen 2020 [cit. 2022-01-05]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=1912>

¹³³ Materiály pro podporu vyuky. *E - Bezpečí* [online]. [cit. 2022-01-05]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/z-nasi-kuchyne/34-o-projektu-1/o-projektu/925-materialy>

¹³⁴ ŠŤASTNÁ, Lucie. Jak má na nebezpečí na internetu pro děti reagovat rodič?. *EJO: European journalism observatory* [online]. 6. listopadu 2017 [cit. 2022-01-06]. Dostupné z: <https://cz.ejo-online.eu/5202/etika-a-kvalita-zurnalistiky/jak-ma-na-nebezpeci-na-internetu-pro-deti-reagovat-rodic>

komunikace, vysvětlování a prohlubování důvěry se prevence nebezpečných jevů ve virtuálním prostředí neobejde.

Jiným činitelem s negativním vlivem jsou média. Jejich masovým rozsahem představují dokonalý nástroj ovlivňování veřejného mínění (tedy postojů a názorů členů společnosti).¹³⁵ Dokážou šířit a popularizovat mnoho nebezpečných fenoménů. Příkladem je nebezpečná výzva Modrá velryba. Za její popularizaci a šíření paniky v České republice v roce 2017 stála právě média.¹³⁶ Neustálým informováním výzva dostala nálepku masové a módní záležitosti s tajuplným nádechem, což přilákalo jedince jak do pozic hráčů, tak kurátorů. Z nebezpečné poplašné zprávy se snadno stala skutečnost.¹³⁷

Dalším příkladem vlivu medií na děti je masové informování o popularitě seriálu „Hra na oliheň“. Seriál obsahuje soupeření jedinců, avšak ti, co prohrají, zemřou. Děti seriál, respektive informace o něm, pohltily natolik, že začaly hrát hry inspirované právě tímto seriálem. Nápodoba se projevuje primárně v používání fyzického násilí jako trestu pro poražené. Jelikož je seriál pro jedince v dětském věku nevhodný, ve většině případů ho ani neviděly. Nicméně scény ze seriálu se dětem zobrazují na sociálních sítích, kde jich je pro popularitu seriálu ke zhlédnutí mnoho.¹³⁸

I v tomto případě je důležité, aby pedagogičtí pracovníci a primárně rodiče dokázali flexibilně reagovat na neustále objevující se nové nebezpečné fenomény v prostředí internetu a zvláště na sociálních sítích.

¹³⁵ URBAN, Lukáš, Josef DUBSKÝ a Karol MURDZA. *Masová komunikace a veřejné mínění*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3563-4. str. 50.

¹³⁶ KOPECKÝ, Kamil. *Jak o modré velrybě informovali experti a organizace v zemích, do kterých se fenomén dostal*. E-Bezpečí, roč. 2, č. 1, s. 34-39. Olomouc: Univerzita Palackého, 2017. [cit. 2022-01-08]. ISSN 2571-1679. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=1236>

¹³⁷ Linka bezpečí: Modrá velryba – hoax, který může nebezpečně inspirovat. *E-Bezpečí* [online]. 16. duben 2017 [cit. 2022-01-08]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/clanky/1233-lb-modra-velryba-hoax>

¹³⁸ Britské školy varují před hitem Netflixu. Děti napodobují Hru na oliheň. *Seznam Zprávy* [online]. 17. 10. 2021 [cit. 2022-01-08]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/britske-skoly-varuji-pred-hitem-netflixu-deti-napodobuji-nebezpecne-hry-178091>

Praktická část

5 Predispozice dětí k manipulujícímu jednání v prostředí internetu

K realizaci zkoumání predispozic dětí k určitým manipulujícím jevům v prostředí internetu je využita kvantitativní metoda ve formě dotazníkového šetření. Technika dotazníku byla zvolena pro své snadné rozšíření ve školních kolektivech 7. až 9. tříd s minimálním narušením výuky.

5.1 Cíle

Hlavním cílem praktické části je určit případné predispozice dětí stát se obětí určitých manipulujících jevů, tedy zjistit konkrétní faktory – osobnostního, rodinného či sociálního prostředí nebo aktivity vedoucí k zmanipulování v prostředí internetu. Mezi další – dílčí cíle patří:

- Zjistit rozsah plnění nebezpečných výzev mezi respondenty.
- Zjistit četnost respondentů disponujících „online“ kamarádem.

5.2 Výzkumné předpoklady

- VP1: Většina respondentů se účastní internetové výzvy na základě vlivu kolektivu.
- VP2: „Online“ kamaráda mají častěji respondenti, kteří se cítí sami.
- VP3: Respondenti znají rizikové jevy na internetu.
- VP4: Pokud rodiče s respondenty častěji probírají rizikové jevy na internetu, pak se jim respondenti spíše svěří s nepříjemným zážitkem z prostředí internetu.

5.3 Charakteristika dotazníkového šetření

Dotazník obsahoval dvě části. V první byly uvedeny nezbytné informace pro správné porozumění a vyplnění otázek. Druhá část již zahrnovala konkrétní otázky, na které respondenti odpovídali. Otázek bylo celkově 22 a byly uzavřené

nebo polouzavřené. Tři otázky nebyly povinné – jelikož na ně měli odpovídat jen respondenti s určitou zkušeností vyplývající z předchozí otázky. Nicméně dle poznatků z jiného dotazníkového šetření autorka pro nezkreslení výsledků uvedla do odpovědí na otázky podmíněné určitou zkušeností i odpověď pro ty, co ji nemají, přičemž tato reakce byla později vyjmuta. Při vyhodnocování dotazníkového šetření autorka odpovědi analyzovala za pomoci kontingenčních tabulek či jejich filtrování. Dotazník je přílohou č. 2 této práce. Veškeré analýzy odpovědí jsou uvedeny v příloze č. 3 této práce.

Dotazníkové šetření bylo předkládáno žákům 7. až 9. tříd základních škol (popřípadě sekundy, tercie a kvarty víceletých gymnázií), tedy dětem staršího školního věku. Dotazník mezi žáky rozšířili pedagogičtí pracovníci. Respondenti dotazník vyplňovali elektronicky prostřednictvím internetové stránky Survio.¹³⁹ Šetření se zúčastnilo 433 žáků z Prahy, Středočeského, Pardubického a Královéhradeckého kraje. Šetření bylo anonymní a mezi respondenty byli zástupci obou pohlaví v tomto podílu: 176 mužů a 257 žen.

Hlavnímu šetření předcházelo šetření zkušební, při němž byla ověřována správnost pokládání otázek a jejich pochopení.

Před uveřejněním výsledků a vyhodnocením by autorka chtěla uvést, že ne vždy se z „online“ kamaráda stane manipulátor. Nicméně to jedinec v dětském věku na začátku komunikace nemůže odhadnout. Proto lze říci, že výskyt „online“ kamaráda u respondenta riziko zmanipulování přináší. Dále si autorka uvědomuje, že mezi výzvami, které respondenti vyzkoušeli, jsou i ty „pozitivní“. Nicméně to nemění nic na skutečnosti, že se z určitého důvodu rozhodli výzvu plnit – něco je k tomu přimělo (sportovat či jít uklidit okolí může jedinec i bez účasti na výzvě). Výjimku tvoří jen výzvy, kde svou účastí a jejím zveřejněním jedinec přispěje na dobrou věc – př. Ice Bucket Challenge. Tímto pohledem bude na výsledky dotazníkového šetření při vyhodnocení nahlíženo.

¹³⁹ <https://www.survio.com/cs/>

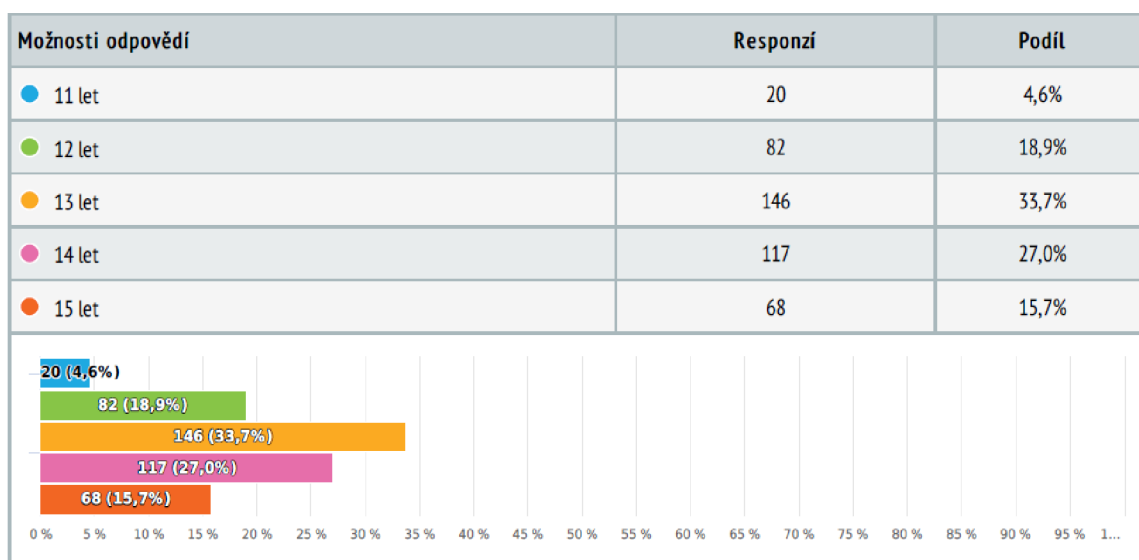
5.4 Výsledky dotazníkového šetření

Obsahem této kapitoly je postupné uvedení otázek dotazníku a odpovědí na ně. Na povinné otázky vždy odpovědělo 433 respondentů. U nepovinných (předpokládajících určitou zkušenost) je uveden počet odpovídajících respondentů.

Otázka č. 1: Pohlaví.

Z výsledků vyplývá, že mezi respondenty bylo 257 žen, tedy 59,4 %, a 176 mužů, tedy 40,6 %.

Otázka č. 2: Věk.

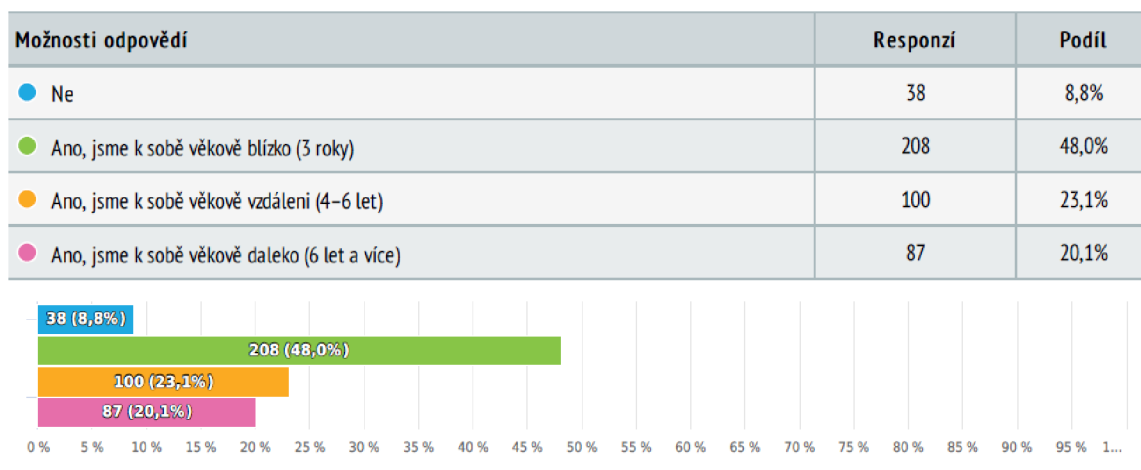

Tabulka 1 - Otázka č. 2: Věk.

Otázka č. 3: Chodíš na: (otázka týkající se typu školy, kterou respondent navštěvuje)

Základní školu navštěvuje 317 respondentů (tedy 73,2 %) a víceleté gymnázium 116 respondentů (tedy 26,8 %).

Otázka č. 4: Máš sourozence?

Tabulka 2 - Otázka č. 4: Máš sourozence?

Otázka č. 5: Jaké je uspořádání tvé rodiny?

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Má rodina je úplná (žiji s mámou i tátou)	314	72,5%
Žiji hlavně s mámou (většinu týdne trávím s mámou)	77	17,8%
Žiji hlavně s tátou (většinu týdne trávím s tátou)	9	2,1%
Nemám rodiče	0	0%
Jiné:	33	7,6%

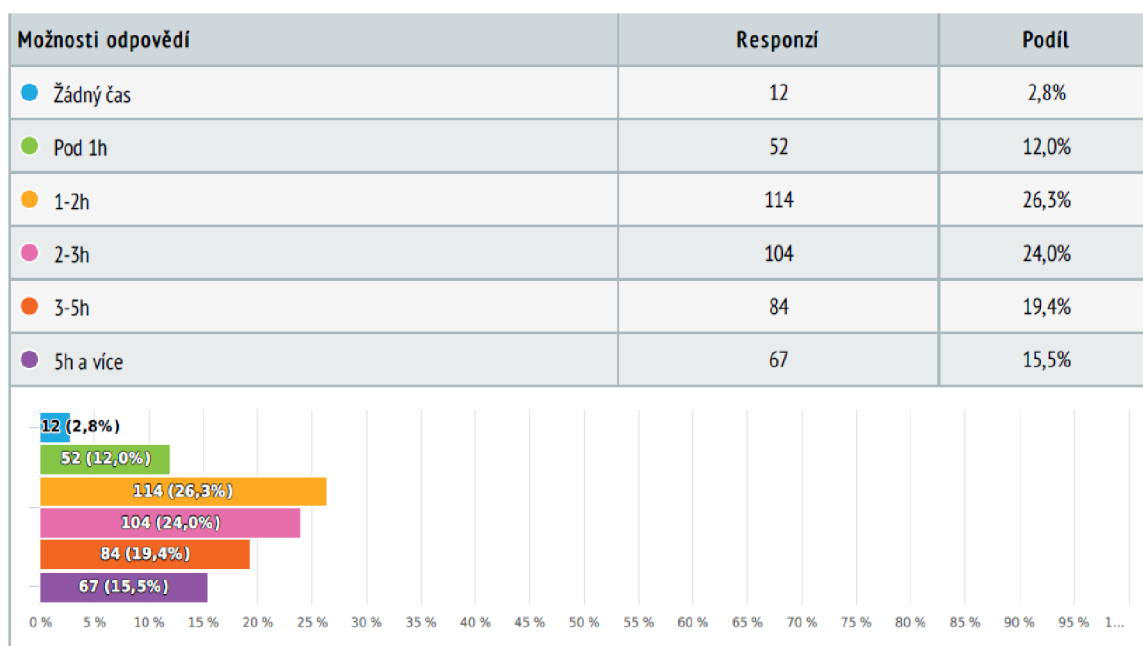
Tabulka 3 - Otázka č. 5: Jaké je uspořádání tvé rodiny?

33 respondentů zvolilo možnost „jiné“. Do odpovědí 18x uvedli,¹⁴⁰ že žijí pouze s matkou. 8 respondentů žije ve spravedlivé střídavé péči. Dále mezi odpověďmi bylo, že 6 respondentů žije s matkou a nevlastním otcem/jejím přítelem a vlastního otce navštěvují jen párkrát do roka. 1 respondent uvedl, že žije pouze s otcem.

Z těchto odpovědí vyplývá, že v rodině jsou určitým způsobem narušené/jiné vztahy, proto na možnost „jiné“ bude takto souhrnně nahlíženo.

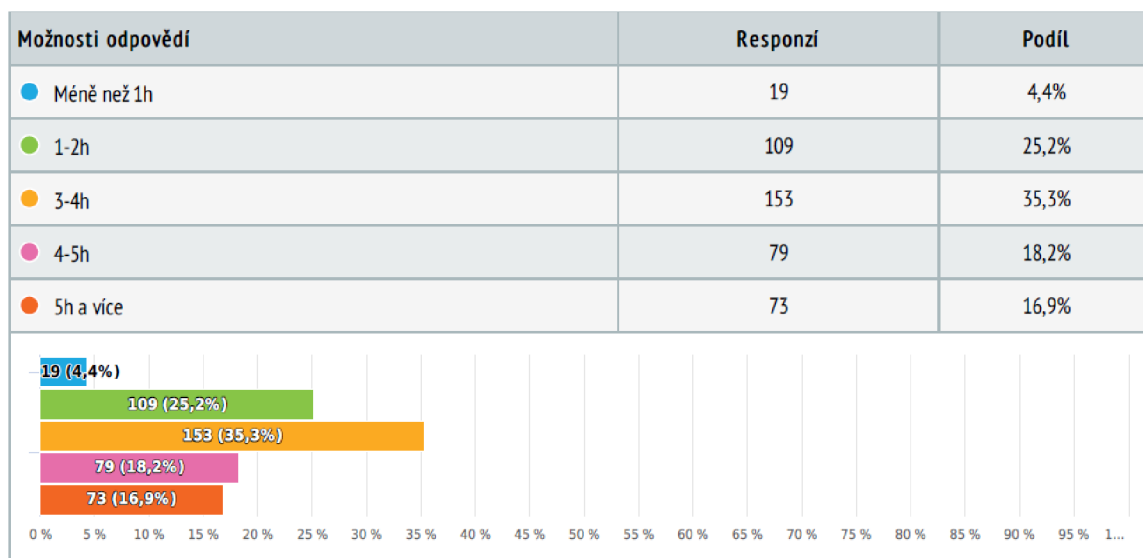
¹⁴⁰ Odpovědi autorka upravila (při zachování stejného významu).

Otázka č. 6: Kolik času trávíš denně aktivně s rodiči/ s rodičem?

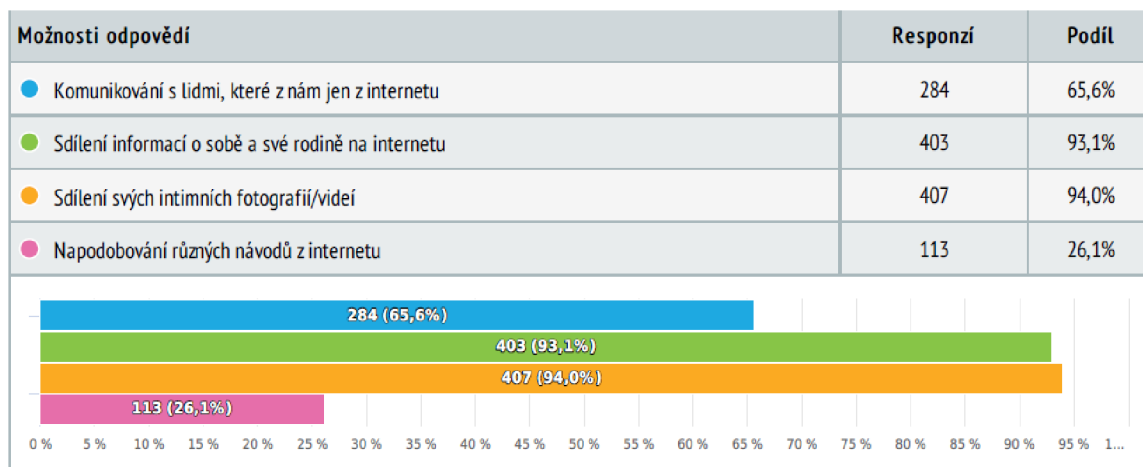
Tabulka 4 - Otázka č. 6: Kolik času trávíš denně aktivně s rodiči/ s rodičem?

Otázka č. 7: Kolik času trávíš denně na počítači/mobilu/tabletu?

Tabulka 5 - Otázka č. 7: Kolik času trávíš denně na počítači/mobilu/tabletu?

Otázka č. 8: Označ všechny možnosti, o kterých si myslíš, že jsou rizikové z hlediska nebezpečí na internetu. (Vyber všechny možnosti, které platí.)

Tabulka 6 - Otázka č. 8: Označ všechny možnosti, o kterých si myslíš, že jsou rizikové z hlediska nebezpečí na internetu.

Otázka č. 9: Dostal/a jsi se na internetu do nepříjemné až nebezpečné situace?

Zde 385 respondentů (88,9 %) zvolilo možnost „ne“. 48 respondentů (11,1 %) uvedlo, že „ano“, přičemž měli napsat, o jakou situaci se jednalo. Respondenti sdělili následující situace:¹⁴¹

- Vyžadování nahých fotografií od respondenta (často spojené i s vyhrožováním) – 10x
- Nevyžádaná, nepříjemná komunikace – 8x
- Nechci uvádět – 7x
- Hackerské útoky, virus, scam¹⁴² – 5x
- Obdržení nevhodných/nahých fotografií – 3x
- Vyhrožování – 3x
- Kyberšikana 3x

¹⁴¹ Odpovědi autorka upravila (při zachování stejného významu).

¹⁴² Spam obsahující podvodný obsah. Často má podobu falešného emailu/elektronické zprávy. Cílem je obdržení finančního zisku. - KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. ISBN 978-80-88168-15-7. str. 235-236.

- Obdržení nevhodných/nahých fotografií a jejich vyžadování od respondentů – 2x
- Hacknutí (nabourání) účtu na sociálních sítích 2x
- Sexuální obtěžování – 2x
- Vyžadování peněz 1x
- Vyžadování komunikace za pomoci vyhrožování sebevraždou – 1x
- Nepříjemný vtípek od kamaráda 1x

Otázka č. 10: Jaké používáš sociální sítě? (Vyber všechny možnosti, které platí.)

Možnosti odpovědi	Responzí	Podíl
● Facebook	146	33,7%
● Instagram	347	80,1%
● TikTok	261	60,3%
● Snapchat	254	58,7%
● YouTube	394	91,0%
● Messenger	275	63,5%
● Viber	30	6,9%
● WhatsApp	333	76,9%
● Jiné	47	10,9%

Tabulka 7 - Otázka č. 10: Jaké používáš sociální sítě?

Z výsledků vyplývá, že mezi nejpoužívanější sociální sítě mezi respondenty patří: „YouTube“ - 91 %, „Instagram“ přes 80 %, „WhatsApp“ necelých 77 %, „Messenger“ přes 63 %, a „TikTok“ přes 60,3 %. Zajímavé je poměrně nízké procento – necelých 34 % u sociální sítě „Facebook“.

U odpovědi „jiné“ se objevovaly následující sociální sítě:

- Discord 29x; Twitch 8x; Twitter 6x; Pinterest 4x; Wattpad 3x; Telegram 3x; Teamspeak 2x; Spotify 2x; Reddit 2x; Archive of our own; Hellotalk.

Nejvíce udávaný „Discord“ (u odpovědi „jiné“) je komunikační platforma, fungující od roku 2015. Nejčastěji je používána hráči počítačových her. Nicméně se stává oblíbenou i v různých komunitách lidí diskutujících například o filmech, jídle či vědě atd.¹⁴³

Otázka č. 11: Setkal jsi se někdy s pojmem internetové výzvy/challenges?

U této otázky 321 respondentů (74,1 %) odpovědělo „ano“ a 112 respondentů (25,9 %) uvedlo, že „ne“.

Otázka č. 12: Proč si myslíš, že mladí lidé napodobují chování z internetu? (Vyber všechny možnosti, které platí.)

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
● Nemají co dělat	188	43,4%
● Nechtějí být okolím považováni za sraby	207	47,8%
● Jejich spolužáci/kamarádi to dělají také	282	65,1%
● Cítí se dospěleji	163	37,6%
● Chtějí být moderní/zajímaví	331	76,4%
● Jejich oblíbený youtuber/tiktoker/influencer, to dělal taky	314	72,5%
● Chtějí být oblíbení/slavní na sociálních sítích	291	67,2%
● Jsou k tomu nuceni	39	9,0%
● Jiné:	11	2,5%

Tabulka 8 - Otázka č. 12: Proč si myslíš, že mladí lidé napodobují chování z internetu?

Mezi nejčastěji uváděné odpovědi patří: „chtějí být moderní/zajímaví“ – přes 76 %, „jejich oblíbený youtuber/tiktoker/influencer to dělal taky“ – 72,5 %, „chtějí být oblíbení/slavní na sociálních sítích“ – přes 67 %, „jejich spolužáci/kamarádi to dělají také“ – přes 65 %, „nechtějí být okolím považováni za sraby“ – necelých 48 % a „nemají co dělat“ – přes 43 %.

¹⁴³ TOUŠEK, Petr. Co je Discord a proč byste ho měli znát?. *Poker arena.cz* [online]. [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: https://www.pokerarena.cz/rubriky/aktuality/co-je-discord-a-proc-byste-ho-meli-znat_12595.html.

Do možnosti „jiné“ respondenti navíc uvedli:¹⁴⁴ „baví je to, je to jejich koníček“, „může za tím stát skoro vše“, „jsou hloupí“, „vydělává jim to peníze“ a „mají nudný život“.

Otázka č. 13: Zkoušel/a jsi někdy nějakou internetovou výzvu/challenge?

Internetovou výzvu vyzkoušelo 199 – 46 % respondentů a 234 – 54 % osobní zkušenost s internetovou výzvou nemá.

Otázka č. 14: Jakou výzvu jsi zkoušel/a? (Vyber všechny možnosti, které platí.)

Na otázku měli odpovídat jen respondenti, kteří v minulé otázce uvedli „ano“. Pro nezkreslení výsledků zde byla uvedena i možnost „žádnou jsem nezkoušel/a“, aby respondenti, kteří neměli odpovídat nezaškrtnuli náhodnou odpověď (pro domněnku, že musí odpovědět). Tato odpověď byla následně vyjmuta. Výsledky vzešly ze 199 odpovídajících respondentů.

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Sportovně zaměřenou výzvu	147	73,9%
Ice Bucket Challenge (kyblíková výzva) – políť hlavy kýblem ledové vody	33	16,6%
Úklidové výzvy	38	19,1%
Modrá velryba	4	2,0%
Momo Challenge	6	3,0%
Skořicová výzva – polykání skořice (Cinnamon Challenge)	36	18,1%
Výzva na zvětšení rtů (Kylie Jenner Lip Challenge)	38	19,1%
Výzva, kdy si jedinec nechá tělo oblepit lepicí páskou Duct Tape Challenge	9	4,5%
Výzva spojená s vlastním škrcením (Choking Challenge/Blackout challenge)	1	0,5%
Výzva spojená se strkáním předmětu do nosní dírký (Snorting Challenge)	1	0,5%
Výzva spojená s používáním ohně	15	7,5%
Výzva spojená s požíváním pracích prostředků	2	1,0%
Výzva spojená s vlastním ubližováním	4	2,0%
Jiná:	26	13,1%

Tabulka 9 - Otázka č. 14: Jakou výzvu jsi zkoušel/a?

¹⁴⁴ Odpovědi autorka upravila (při zachování stejného významu).

Nejvíce se respondenti účastní „sportovně zaměřených výzev“ – necelých 74 %. Dále přes 19 % vyzkoušelo „úklidové výzvy“ a „výzvu na zvětšení rtů“. Přes 18 % se účastnilo „skořicové výzvy“. Necelých 17 % „Ice Bucket Challenge“ a 7,5 % „výzvu spojenou s používáním ohně“. Respondenti nevynechali ani „Duct Tape Challenge“ – 4,5 %, „Momo Challenge“ 3 %, „Modrou velrybu“ 2 % či „výzvy spojené s vlastním ubližováním“ – 2 %. V podobě 2 respondentů je zastoupena i „výzva spojená s požíváním pracích prostředků“, 1 respondent vyzkoušel „výzvu spojenou se strkáním předmětů do nosní dírky“ a stejné zastoupení má i „výzva spojená s vlastním škrcením“.

Možnost „jiná“ zvolilo 26 respondentů. Mezi odpověďmi nalezneme:¹⁴⁵ výzvy spojené s hraním PC her – 4x, taneční výzvy – 3x „účesové výzvy“ – 2x, či výzvy spojené s výcvikem psů 2x. Dále „Bottle flip challenge“ – cílem výzvy je vyhodit láhev takovým způsobem, aby dopadla dnem na určené místo. Hra má mnoho modifikací.¹⁴⁶ Výzvy spojené s jógou, fotografováním, vařením a vyráběním i výzvy probíhající ve škole. Dále „přečíst 50 knih“, „vložit si mýdlo do úst“, „spolknout lžičku soli“, vydržet 1 měsíc bez mobilního telefonu, „odinstalovat si Instagram na 100 hodin“ či výzva „Zkus se nezasmát“. Objevila se i výzva „Chubby bunny challenge“ – výzva spojená s vkládáním bonbonů marshmallows do úst a přeřikáváním fráze „Chubby Bunny“. Cílem je mít v ústech co nejvíce bonbonů, přičemž je nutné vyslovit výše zmíněnou frázi. Nicméně známy jsou i úmrtí v důsledku udušení při této výzvě.¹⁴⁷ Ve dvou případech respondenti nechtěli název výzvy uvádět.

¹⁴⁵ Odpovědi autorka upravila (při zachování stejného významu).

¹⁴⁶ Stredoškola hádzaním fľaše plnej vody pobláznil celý internet. Čo sa za Water Bottle Flip Challenge skrýva?. *Refresher* [online]. 5. červenec 2016 [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: <https://refresher.cz/34550-Stredoskolak-hadzanim-flase-plnej-vody-poblaznil-cely-internet-Co-sa-za-Water-Bottle-Flip-Challenge-skrывa>

¹⁴⁷ Chubby bunny. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Chubby_bunny

Otázka č. 15: Proč jsi tuto výzvu vyzkoušel/a? (Vyber všechny možnosti, které platí.)

Na otázku měli odpovídat jen respondenti, kteří v otázce č. 13. uvedli „ano“. Pro nezkreslení výsledků zde byla uvedena i možnost „žádnou jsem nezkoušel/a“, aby respondenti, kteří neměli odpovídat nezaškrtili náhodnou odpověď (pro domněnku, že musí odpovědět). Tato odpověď byla následně vyjmuta. Výsledky vzešly ze 199 odpovídajících respondentů.

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Neměl/a jsem co dělat	133	66,8%
Nechtěl/a jsem být okolím považován za sraba	4	2,0%
Spolužáci/kamarádi to dělali také	35	17,6%
Cítím se dospěleji	5	2,5%
Chci být moderní, zajímavý	10	5,0%
Můj oblíbený youtuber/tiktoker/influencer, to dělal taky	18	9,0%
Chci být oblíbený/á nebo slavný/á na sociálních sítí	3	1,5%
Byl/a jsem k tomu donucen/a	5	2,5%
Jiné:	61	30,7%

Tabulka 10 - Otázka č. 15: Proč jsi tuto výzvu vyzkoušel/a?

Nejčastěji respondenti zkoušejí výzvy, protože „nemají co dělat“ – 66 %. „Spolužáci/kamarádi to dělali také“ uvedlo 17,6 % respondentů. 9 % zkouší výzvu, protože „jejich oblíbený youtuber/tiktoker/influencer to dělal taky“. „Chci být moderní/zajímavý“ vybralo 5 % respondentů. Odpovědi „nechtěl/a jsem být okolím považován/a za sraba“, „cítím se dospěleji“, „chci být oblíbený/á nebo slavný/á na sociálních sítích“ a „byl/a jsem k tomu donucen/a“ odpovědělo v každé možnosti okolo 2 % respondentů.

Možnost „jiné“ zvolilo poměrně značné množství – 61 respondentů (30,7 %). V odpovědi uváděli:¹⁴⁸ „chtěl/a jsem to vyzkoušet“ -20x, „přišlo mi to zajímavé“ - 10x, „pro zábavu, pro zábavu s kamarády“ – 9x, „chtěl/a jsem si za trénovat či v rámci přípravy na závody“ – 9x, „v rámci svého koníčku“ – 4x, „proč ne“ – 3x,

¹⁴⁸ Odpovědi autorka upravila (při zachování stejného významu).

„pro získání ceny“ – 2x, „chtěla jsem zkusit, jestli tyto výzvy opravdu fungují“ - 1x, „naplňovalo mě to“ - 1x, „mám rád výzvy“ – 1x, „jsem hloupá“ – 1x, „všichni to dělají“ – 1x a „nudila jsem se“ - 1x.

Otázka č. 16: Dostal/a jsi se nebo víš o někom, kdo se dostal při provádění výzvy do nebezpečné situace?

Na tuto otázku 61 respondentů (14,1 %) odpovědělo, že „ano“ a 372 respondentů (85,9 %) odpovědělo, že „ne“.

Otázka č. 17: Máš online kamaráda?

Respondentů, kteří disponují „online“ kamarádem,¹⁴⁹ je 180 (41,6 %) a 253 (58,4 %) odpovědělo, že „online“ kamaráda nemá.

Otázka č. 18: Kamaráda, kterého znáš jen na internetu, máš protože: (Vyber všechny možnosti, které platí.)

Na otázku měli odpovídat jen respondenti, kteří v předchozí otázce uvedli „ano“. Pro nezkreslení výsledků zde byla uvedena i možnost „nemám online kamaráda“, aby respondenti, kteří neměli odpovídat nezaškrtili náhodnou odpověď (pro domněnku, že musí odpovědět). Tato odpověď byla následně vyjmuta. Výsledky vzešly ze 180 odpovídajících respondentů.

¹⁴⁹ Takto byl pojem online kamarád objasněn v dotazníku: Pojem „online“ kamarád – označuje osobu, se kterou komunikuješ přes internet = „online“, ale nikdy jsi se s ním reálně neviděl (webkamera se nepočítá).

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Je to pro mě lákavé	16	8,9%
Experimentuji	20	11,1%
Nudím se	67	37,2%
Cítím se zajímavě	2	1,1%
Protože se cítím se sám/a	27	15,0%
Nemám skutečné kamarády	12	6,7%
Nebavím se s osobami v mém věku	8	4,4%
Je jednodušší si najít kamarády na internetu	44	24,4%
Jsem často sám doma	23	12,8%
Mám problémy – doma/ve škole, řeším je s ním	13	7,2%
Online kamarádovi více důvěřuji	27	15,0%
Jiné:	56	31,1%

Tabulka 11 - Otázka č. 18: Kamaráda, kterého znáš jen na internetu máš protože:

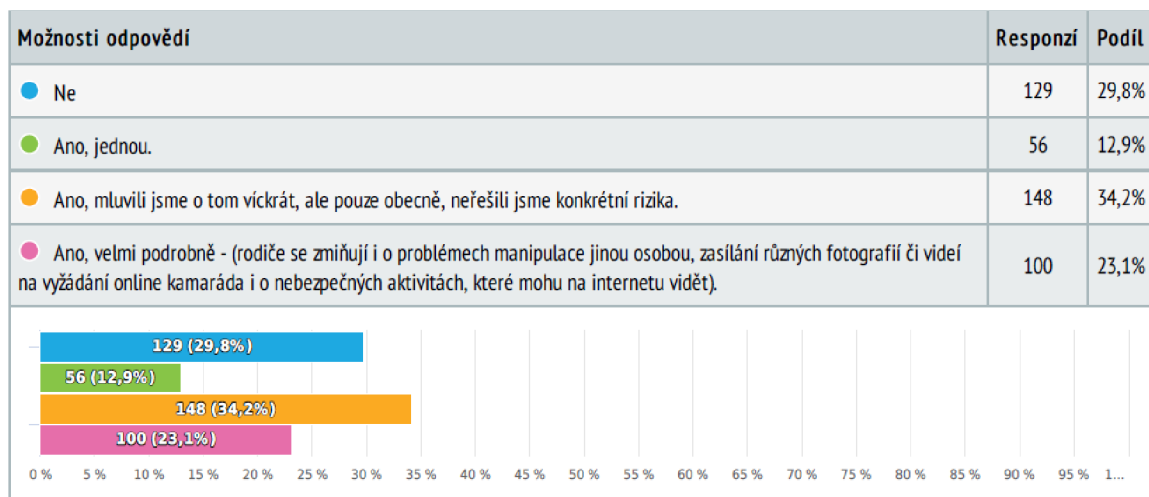
Nejčastěji mají respondenti „online“ kamaráda, protože „se nudí“ – 37,2 %. „Je jednodušší si najít kamarády na internetu“ odpovědělo 24,4 %. Protože „online kamarádovi více důvěřuji“ a „cítím se sám/a“ uvedlo 15 %. „Jsem často sám doma“ odpovědělo 12,8 % respondentů. 11,1 % uvedlo možnost „experimentuji“. „Lákavé“ je to pro 8,9 % odpovídajících. 7,2 % má „online“ kamaráda jelikož „mají problémy doma/ve škole a řeší je s ním“. „Nemám skutečné kamarády“ odpovědělo 6,7 % respondentů. „Nebavím se s osobami v mém věku“ uvedlo 4,4 %. A 1,1 % uvedlo „cítím se zajímavě“.

Možnost „jiné“ využilo 56 respondentů, tedy 31,1 %. Respondenti nejčastěji odpovídali,¹⁵⁰ že mají „online kamaráda“ kvůli hraní PC her (ve hře se potkali a často nikdo ze skutečných kamarádů určitou PC hru nehraje) – 21 respondentů. Jedná se o poměrně o početnou odpověď – odpovídá 11,7 % respondentů disponujících „online“ kamarádem. Dále respondenti uvedli: „máme společné zájmy, rozumíme si“ – 9x „chci se zlepšit v cizím jazyku“ – 5x, „je to kamarád mého kamaráda“ – 5x, „baví mě s ním komunikovat – 4x, „prostě jsme se seznámili“ – 2x, „jsou to kamarádi, kteří se odstěhovali“, „chtěla jsem se poznat s někým jiným“, „je fajn, nevadí mi, že se osobně neznáme“, „chci poznávat nové lidi (na Discordu

¹⁵⁰ Odpovědi autorka upravila (při zachování stejného významu).

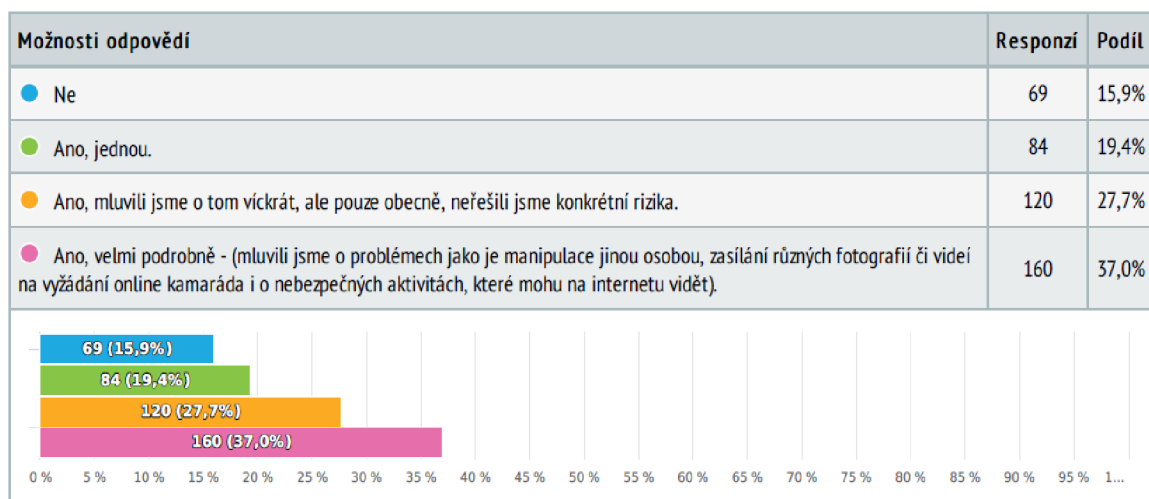
jsou super“, „líbí se mi“, „můžu být sama sebou“, „dříve jsem neměla jiné kamarády“, „seznámili jsme se na online skautské akci“, „je to pro mě podobné jako klasický kamarád, jen mu nesdělují soukromé informace“, „navzájem si pomáháme“ a „vím co dělám“.

Otázka č. 19: Mluvíš s rodiči o nebezpečí na internetu?

Tabulka 12 - Otázka č. 19: Mluvíš s rodiči o nebezpečí na internetu

Otázka č. 20: Mluvíte ve škole (o hodinách nebo v rámci různých přednášek) o nebezpečí na internetu?

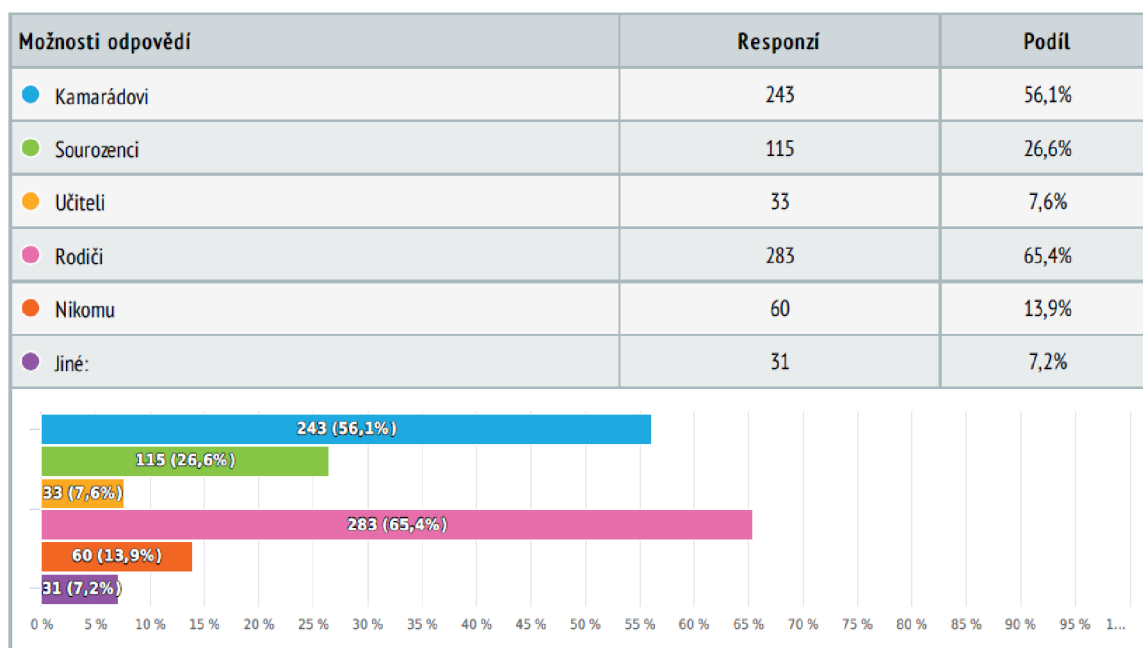

Tabulka 13 - Otázka č. 20: Mluvíte ve škole (o hodinách nebo v rámci různých přednášek) o nebezpečí na internetu?

Otázka č. 21: Máš chuť vyzkoušet nebezpečné aktivity na internetu, o kterých jsi slyšel/a?

Na tuto otázku 39 respondentů – 9 % odpovědělo, že „ano“ a 394 – 91 % uvedlo, že „ne“.

Otázka č. 22: Komu se svěříš, když se ti na internetu stane něco zvláštního/nebezpečného? (Vyber všechny možnosti, které platí.)

Tabulka 14 - Otázka č. 22: Komu se svěříš, když se ti na internetu stane něco zvláštního/nebezpečného?

Do možnosti „jiné“ respondenti uvedli¹⁵¹: „nevím, ještě se mi to nestalo“ – 6x, „prarodiči“ – 2x, „online kamarádovi“ – 4x, „vyřeším si to sám“ – 5x, „domácímu mazlíčkovi“ – 2x, „babičce kamaráda“ – 2x, „sestřenci/bratřenci“ – 2x, „všem“, „policii“, „psychologovi“, „přítelkyni“, „nic nebezpečného se mi nestane“, „rodiči jen pokud za problém nemůžu“ a „bojím se, že mi rodiče vynadají, kamarádi, učitelé asi moc nepomohou, sourozence nemám, ale jsem na internetu opatrná“.

¹⁵¹ Odpovědi autorka upravila (při zachování stejného významu).

5.5 Vyhodnocení dotazníkového šetření

V této kapitole se autorka na základě analýzy odpovědí z dotazníkového šetření pokusí určit predispozice dětí stát se obětí určitých manipulujících jevů v prostředí internetu. Dále se bude zabývat i dílčími cíli práce a zhodnotí, zda výsledky plynoucí z dotazníkového šetření potvrzují výzkumné předpoklady nebo se od nich odlišují, případně je vyvrací.

5.5.1 Vyhodnocení cíle a dílčích cílů

Hlavní cíl práce

V teoretické části byly vysvětleny faktory ovlivňující psychický vývoj dětí. Mezi subjekty se zásadním vlivem řadíme rodinu, školu – školní prostředí a vrstevnické skupiny. S aspekty souvisejícími s těmito subjekty bude autorka při vymezení predispozic k ovlivnění dítěte v prostředí internetu pracovat. Dále neopomene ani faktory osobnostního charakteru jedince dětského věku, na které bude nahlíženo v souvislosti s virtuálním prostředím.¹⁵²

Jak již bylo uvedeno, narušené, případně jiné vztahy v rodině mohou mít na jedince značný dopad. Autorka se tuto skutečnost pokusila zkoumat v souvislosti s určitými výsledky dotazníkového šetření. Nejprve se bude zabývat uspořádáním rodiny a její spojitostí s odpověďmi na otázku: „Máš online kamaráda?“ Za pomoci analýzy odpovědí autorka došla k zajímavým výsledkům.

¹⁵² Viz. kapitola „Psychický vývoj v kontextu virtuálního světa“ a „Virtuální prostředí“.

Uspořádání rodiny	Online kamarád – Ano	Online kamarád – Ne	R ¹⁵³ :100 %
Má rodina je úplná	37,3 %	62,7 %	314
Žiji hlavně s matkou	50,6 %	49,4 %	77
Žiji hlavně s otcem	100 %	0 %	9
Jiné	45,5 %	54,5 %	33

Tabulka 15 Vztah mezi uspořádáním rodiny a přítomností online kamaráda u respondenta

Respondenti pocházející z rodiny, kde jsou vztahy nějakým způsobem narušené, disponují častěji „online“ kamarádem než ti, kteří, žijí s oběma rodiči. (Respondenti u možnosti „jiné“ uváděli takové uspořádání rodiny, které odpovídá narušeným či jiným vztahům).¹⁵⁴ U odpovědi – „žiji převážně s otcem“ pozorujeme značné zkreslení kvůli nízkému počtu respondentů, kteří tuto možnost uvedli. Nicméně to výše uvedenou skutečnost nevyvrací, ba naopak potvrzuje, i když procentuální výše u odpovědi „ano/ne“ samozřejmě neodpovídá realitě.

Dále bude obdobným způsobem autorka nahlížet na souvislost mezi uspořádáním rodiny a účastí respondentů na internetové výzvě.

Uspořádání rodiny	Zkoušel jsi internetovou výzvu – Ano	Zkoušel jsi internetovou výzvu – Ne	R:100 %
Má rodina je úplná	42,4 %	57,6 %	314
Žiji hlavně s matkou	55,8 %	44,2 %	77
Žiji hlavně s otcem	66,7 %	33,3 %	9
Jiné	51,5 %	48,5 %	33

Tabulka 16 Vztah mezi uspořádáním rodiny a účastí respondenta na internetové výzvě

¹⁵³ Počet respondentů; platí i níže

¹⁵⁴ Viz kapitola výsledky dotazníkového šetření ot. č. 5.

I zde je patrný nárůst prevalence respondentů, kteří vyzkoušeli nějakou internetovou výzvu a žijí v rodině s narušenými vztahy.

Nárůst prevalence respondentů tíhnoucím k manipulujícím jevům v prostředí internetu v souvislosti s uspořádáním rodiny doplňuje i následující porovnání. Obsahuje spojitost mezi uspořádáním rodiny a nebezpečnou či nepříjemnou situací, do které se jedinec na internetu (ne)dostal.

Uspořádání rodiny	Nebezpečná/nepříjemná situace – Ano	Nebezpečná/nepříjemná situace – Ne	R:100 %
Má rodina je úplná	8 %	92 %	314
Žijí hlavně s matkou	20,8 %	79,2 %	77
Žijí hlavně s otcem	33,3 %	66,7 %	9
Jiné	12,1 %	87,9 %	33

Tabulka 17 Vztah mezi uspořádáním rodiny a nebezpečnou/nepříjemnou situací u respondentů

Opět je patrný nárůst počtu respondentů, kteří se dostali do nebezpečné či nepříjemné situace na internetu a žijí v rodině s narušenými vztahy.

Zajímavá je skutečnost, že doba trvání aktivního trávení času s rodiči nemá u respondentů zásadnější vliv na to, jestli mají „online“ kamaráda nebo se účastní internetové výzvy. Tento fakt si autorka vysvětluje, v teoretické části popsanou potřebou volnosti a určitou separací od rodiny, jež je pro děti ve starším školním věku příznačná.

Dále se autorka bude zabývat faktory souvisejícími se sourozenci, které vedou k náchylnosti k manipulujícím jevům v prostředí internetu. Nejprve bude zkoumat sourozenecké vztahy respondenta (zda má či nemá sourozence, případně věkový rozdíl) v souvislosti s výskytem „online“ kamaráda a účastí na internetové výzvě.

Popisovaná analýza přinesla zajímavé výsledky.

Sourozenec	Online kamarád – Ano	Online kamarád – Ne	R: 100 %
Ne	52,6 %	47,4 %	38
Ano: +- 3 r.	37,5 %	62,5 %	208
Ano: +- 4-6 l.	42 %	58 %	100
Ano: +6 l.	46 %	54 %	87

Tabulka 18 Vztah mezi přítomností sourozence a online kamaráda u respondenta

U respondentů, kteří nemají sourozence, je vyšší procento výskytu „online“ kamaráda než u těch, kteří souzencem disponují. Nicméně i věková vzdálenost sourozence od respondenta má značnou roli. Respondenti, kteří mají sourozence k sobě věkově blíže, mají „online“ kamaráda méně častěji než ti, kteří sourozence mají, ale je jim věkově vzdálenější.

Účast na internetové výzvě a sourozenec u respondenta má následující souvislost.

Sourozenec	Zkoušel jsi internetovou výzvu – Ano	Zkoušel jsi internetovou výzvu – Ne	R:100 %
Ne	42,1 %	57,9 %	38
Ano: +- 3 r.	46,2 %	53,8 %	208
Ano: +- 4-6 l.	49 %	51 %	100
Ano: +6 l.	43,7 %	56,3 %	87

Tabulka 19 Vztah mezi přítomností sourozence u respondenta a jeho účasti na internetové výzvě

Z tabulky vyplývá, že významný vliv výskytu sourozence u respondenta na jeho účasti v internetové výzvě není. Nicméně nepatrně vyšší procento účasti pozorujeme u respondentů mající sourozence k sobě věkově vzdálené do 3 let a 4–6 let. Autorka si tuto skutečnost vysvětluje možným soutěžením mezi sourozenci.

Z výše uvedených výsledků vyplývá, že mezi predispozice dětí (vyplývajících z rodinného prostředí) stát se obětí určitých manipulujících jevů v prostředí internetu můžeme řadit:

- Narušené, případně odlišné vztahy v rodině.
- Neexistenci sourozence u respondenta a při jeho výskytu věkovou vzdálenost od respondenta. Tento fakt se projevil primárně u přítomnosti „online“ kamaráda u respondenta. Nejvíce respondenti vyhledávají „online“ kamaráda, pokud sourozence nemají. Nicméně pokud jím disponují, výskyt takového kamaráda narůstá s věkovou vzdáleností respondenta od sourozence. U účasti na internetových výzvách může sourozenec zaujímat roli „soupeře“.

Dále je u určování predispozic dětí k podlehnutí manipulujícím jevům na internetu podstatná i doba, kterou tráví na elektronických zařízeních (počítači, tabletu, mobilu, atd).

Čas na el. zařízení	Online kamarád – Ano	Online kamarád – Ne	100 %
Méně než 1 h	10,5 %	89,5 %	19
1-2 h	25,7 %	74,3 %	109
3-4 h	42,5 %	57,5 %	153
4-5 h	48,1 %	51,9 %	79
5 a více	64,4 %	35,6 %	73

Tabulka 20 Vztah mezi dobou strávenou na el. zařízení a přítomností online kamaráda u respondenta

Z uvedené tabulky vyplývá, že čím více respondenti tráví času na elektronických zařízeních, tím častěji disponují „online“ kamarádem. Účast na internetových výzvách dle odpovědí respondentů nemá souvislost s dobou, kterou respondent tráví na elektronickém zařízení. Tuto skutečnost lze vysvětlit enormní rozšířeností výzev. Respondent se s nimi může setkat na většině sociálních sítí bez jakéhokoli úsilí.

Doplňující informací k výše uvedenému je skutečnost, že respondenti jako nejčastější odpověď u otázky – „Proč mají online kamaráda“ uvedli,¹⁵⁵ že „se nudí“ – 37,2 %. V často uváděné možnosti „jiné“ – 11,7 % respondentů uvedlo, že se „s online kamarádem potkali při hraní počítačových her“. Lze spatřovat souvislost mezi nadměrným trávením volného času na elektronickém zařízení a nudou, která bývá v určitých případech řešena hraním počítačových her. Tyto aktivity posléze vedou k „seznámení se“ s „online“ kamarádem.

Další častější důvody, pro které respondenti vyhledávají „online“ kamaráda, vypovídají o určité nestabilitě, případně problému. Odpověď, kterou uvedlo přes 24 % respondentů – „je jednodušší si najít kamarády na internetu“, vypovídá o problematickém, ale žádaném začlenění se do kolektivu. S touto odpovědí souvisí i další a to „cítím se sám/a“ (15 %), „online kamarádovi více důvěřuji“ (15 %), „jsem často sám doma“ (12,8 %) a „nemám skutečné kamarády“ (6,7 %). Autorka v nich spatřuje osamělost, snahu o spolunáležení prolínající se s domnělým pocitem bezpečí, který přináší zdánlivá anonymita. Domnělý pocit bezpečí zaujímá roli nejspíše i u některých respondentů (7,2 %), kteří „mají problémy (doma či ve škole) a s online kamarádem je řeší“. Respondenti uvádějící důvody vyskytující se v tomto odstavci představují poměrně snadnou oběť pro predátora. Jejich osamělost, problém najít si skutečné kamarády a domnělý pocit bezpečí, případně značná důvěra v „online“ kamaráda naznačují zranitelnost a tím snazší manipulativnost.

K účasti na internetových výzvách respondenty nejčastěji vede stejný důvod jako v případě „online“ kamaráda, jelikož 66 %¹⁵⁶ uvedlo, že „nemají co dělat“. Poněkud překvapivý je poměrně nízký počet respondentů, kteří označovali následující možnosti: „spolužáci/kamarádi to dělali také“ – 17,6 %, „chtěl jsem to vyzkoušet“ (respondenti tuto odpověď uvedli v možnosti „jiné“) – přes 10 %, „můj oblíbený youtuber/tiktoker/influencer to dělal taky“ – 9 % a „chci být moderní/zajímavý“ – 5 %. Nicméně, dle autorky jsou tyto výsledky zkreslené. Nebojí se uvést, že až

¹⁵⁵ Odpovídali jen respondenti, kteří uvedli, že mají „online“ kamaráda = 180 respondentů.

¹⁵⁶ Odpovídali jen respondenti, kteří vyzkoušeli nějakou internetovou výzvu = 199 respondentů.

nepravdivé. Jelikož stejná otázka byla položena nepřímo – s využitím principu projekce.¹⁵⁷ I přesto, že na otázku odpovídali všichni respondenti, nejen ti, co vyzkoušeli výzvu, jsou reakce natolik odlišné, že je nutné se jimi zabývat. Mezi nejčastěji uváděné odpovědi patří: „chtějí být moderní/zajímaví“ (přes 76 %), „jejich oblíbený youtuber/tiktokér/influencer to dělal taky“ (72,5 %), „chtějí být oblíbení/slavní na sociálních sítích“ (přes 67 %), „jejich spolužáci/kamarádi to dělají také“ (přes 65 %), „nechtějí být okolím považováni za sraby“ (necelých 48 %) a „nemají co dělat“ (přes 43 %). Většinu možností museli uvést i respondenti, kteří při stejné otázce na svou osobu udali jiný důvod. Proto se autorka přiklání k názoru, že si respondenti nechtějí připouštět tlak okolí, případně touhu být oblíbení a zvládnout to, co jejich „vzor“ na sociálních sítích nebo se za takové motivy stydí.

Z výše uvedených výsledků vyplývá, že mezi predispozice dětí (vyplývajících z určitých aktivit a osoby respondenta) stát se obětí určitých manipulujících jevů v prostředí internetu můžeme řadit:

- Dobu trávení času na elektronickém zařízení. (Primárně se projevila v přítomnosti „online“ kamaráda u respondenta.)
- Situaci, kdy nemá respondent co dělat („nudí se“).
- Hraní počítačových her. (Aktivita, která se projevila u přítomnosti „online“ kamaráda.)
- Stav, kdy se respondent cítí sám.
- Problém seznámit se, najít si kamarády, případně začlenit se do kolektivu.
- Existenci problémů pramenících z rodinného nebo školního prostředí.
- Pocit „bezpečí“ v prostředí internetu.

¹⁵⁷ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-732-3. str. 37.

- Tlak okolí – spolužáků a kamarádů (u účasti na internetových výzvách), spočívající jak v sebemotivaci (když to zvládli ostatní – musím taky), tak i v nátlaku ostatních (prostřednictvím posměšků či vyloučení z kolektivu).
- Touhu po oblíbenosti až veřejné známosti, v některých případech vyvolanou následováním „známé“ osoby ze sociálních sítí.

V rámci řešení problematiky hlavního cíle práce se autorka bude nakonec zabývat vlivem prevence rizikových internetových jevů. Konkrétně se jedná o preventivní působení v rodinném a školním prostředí. Dle zjištěných odpovědí prevence ovlivňuje především výskyt „online“ kamaráda u respondentů, a to jak ta v rodinném prostředí, tak školním.

Prevence – rodiče	Online kamarád – Ano	Online kamarád – Ne	R: 100 %
Ne	48,8 %	51,2 %	129
Ano 1x	42,9 %	57,1 %	56
Ano – obecně	37,2 %	62,8 %	148
Ano – podrobně	38 %	62 %	100

Tabulka 21 Vztah mezi preventivním působením rodiče a přítomností online kamaráda u respondenta

Prevence – škola	Online kamarád – Ano	Online kamarád – Ne	R: 100 %
Ne	43,5 %	56,5 %	69
Ano 1x	45,2 %	54,8 %	84
Ano – obecně	42,5 %	57,5 %	120
Ano – podrobně	38,1 %	61,9 %	160

Tabulka 22 Vztah mezi preventivním působením školy a přítomností online kamaráda u respondenta

V uvedených tabulkách můžeme pozorovat pokles prevalence přítomnosti „online“ kamaráda v závislosti na existenci prevence, popřípadě její kvality.

U účasti na internetových výzvách takový výsledek nenastal. Prevence se na ni neprojevila.

Zajímavou skutečnost přineslo vyhodnocení vlivu preventivního působení na „ocitnutí se v nepříjemné až nebezpečné situaci na internetu“ u respondentů.

Prevence – škola	Nebezpečná/nepříjemná situace – Ano	Nebezpečná/nepříjemná situace – Ne	R: 100 %
Ne	20,3 %	79,7 %	69
Ano 1x	8,3 %	91,7 %	84
Ano – obecně	11,7 %	88,3 %	120
Ano – podrobně	8,1 %	91,9 %	160

Tabulka 23 Vztah mezi preventivním působením školy a nebezpečnou/nepříjemnou situací u respondenta

Z tabulky je jasně patrné, že se respondenti v nepříjemné či nebezpečné situaci na internetu ocitají výrazně méně, pokud byli podrobeni preventivnímu působení ve školním prostředí. Avšak u prevence rodičů žádný vliv na dostání se do výše popisované situace z vyhodnocení nevyplývá. Autorka se domnívá, že to je způsobeno stálým vylepšováním preventivního působení pedagogů.

Z výše uvedených výsledků vyplývá, že mezi predispozice dětí (vyplývající z preventivního ne/působení) stát se obětí určitých manipulujících jevů v prostředí internetu můžeme řadit:

- Absenci preventivního působení (zabývajících se rizikovými jevy na internetu), jak v rodině, tak ve školním prostředí.

Dílčí cíle práce

- 1) Zjistit rozsah plnění nebezpečných výzev mezi respondenty.

Dle výsledků dotazníkového šetření se přes 74 % respondentů setkala s pojmem internetová výzva a 46 % respondentů internetovou výzvu vyzkoušelo. Avšak ne všechny výzvy patřily k těm nebezpečným. Celkově se respondenti účastnili 358 výzev. O pozitivní výzvu se jednalo v 241 případech – 67,3 %.

Nebezpečná výzva byla plněna 117 x, tedy v 32,7 %. Tudíž necelá třetina výzev, které respondenti plnili, je určitým způsobem mohla ohrozit na fyzickém, případně psychickém zdraví a za určitých okolností i na životě.

Dále je zajímavé porovnání s výzkumem z roku 2020 (jaro), jehož některé výsledky byly uváděny v teoretické části. Ve zmiňovaném výzkumu vyzkoušelo internetovou výzvu 17,3 % respondentů (ve věku 12-15 let). Tedy lze pozorovat více než dvojnásobný nárůst účasti na internetové výzvě dětí ve starším školním věku, a to během pouhých 2 let.

2) Zjistit četnost respondentů disponujících „online“ kamarádem.

Na základě výsledku dotazníkového šetření lze uvést, že 41,6 % (180) respondentů disponuje „online“ kamarádem. V teoretické části byly uvedeny určité výsledky z výzkumu realizovaném v roce 2017 a dle něj online komunikaci s neznámými lidmi přiznalo 48,6 % respondentů. Avšak výsledky nelze komparovat, jelikož věková struktura ve zmiňovaném výzkumu neodpovídá dětem ve starším školním věku, poněvadž se výzkumu účastnily děti ve věku od 8 do 17 let. Nicméně lze konstatovat, že „online“ kamarádem disponuje téměř polovina dětí.

5.5.2 Vyhodnocení výzkumných předpokladů

Obsahem této kapitoly je postupné vyhodnocení každého výzkumného předpokladu.

- VP1: Většina respondentů se účastní internetové výzvy na základě vlivu kolektivu.

Tento výzkumný předpoklad je na první pohled, dle výsledků dotazníkového šetření, vyvrácen. Respondenti nejčastěji odpovídali,¹⁵⁸ že k účasti na internetové výzvě je vede situace, kdy „nemají co dělat“ – 66,8 %. Pouhých 17,6 % uvedlo možnost „spolužáci/kamarádi to dělají také“. Možnosti související s oblíbeností a začleněním do kolektivu taktéž určil velmi malý vzorek respondentů („chci být

¹⁵⁸ Následující výsledky jsou vyhodnoceny ze 199 respondentů, kteří se výzvy účastnili.

moderní, zajímavý“ – 5 %, „nechtěl/a jsem být okolím považován/a za sraba“ – 2 %). Nicméně, jak již bylo zmíněno výše, na stejnou otázku položenou nepřímo („Proč si myslíš, že mladí lidé napodobují chování z internetu?“), odpovídali respondenti značně odlišným způsobem.¹⁵⁹ Možnost „jejich spolužáci/kamarádi to dělají také“ označilo 65,3 % respondentů. Odpovědi související s oblíbeností a začleněním od kolektivu dokonce 76,4 % („chtějí být moderní/zajímaví“) a 47,8 % („nechtějí být okolím považováni za sraby“).

Autorka se domnívá, že respondenti na otázku – „Proč vyzkoušeli internetovou výzvu“ – neodpovídali pravdu, respektive neuvedli všechny důvody, které je k tomu vedly. O příčině lze pouze spekulovat. Jak již bylo uvedeno, mohlo se jednat například o stud či nepřiznání si sám sobě touhy být oblíbený, začlenit se. Tedy lze konstatovat, že výzkumný předpoklad nebyl potvrzen ani vyvrácen.

- VP2: „Online“ kamaráda mají častěji respondenti, kteří se cítí sami.

Dle výsledků dotazníkového šetření mají respondenti nejčastěji „online“ kamaráda – protože „se nudí“ (37,2 %). Nabízí se otázka, jestli tento stav nastává pouze z nedostatku nějaké činnosti či aktivity nebo situací, že podstatnou část dne tráví respondent sám. V rámci dalších, respondenty častěji uváděných odpovědí, již lze spatřit přímou souvislost s pocity osamělosti. Pro 24,4 % respondentů „je jednodušší si najít kamarády na internetu“. Možnost „nemám skutečné kamarády“ zvolilo 6,7 % respondentů. Pokud děti mají problém se v „reálném“ světě seznámit či přímo žádné „skutečné“ kamarády nemají, tak pro adoscelenta důležitá potřeba přináležení (spolunáležení) není uspokojena a mohou nastat pocity osamění. Tuto skutečnost potvrzují odpovědi, které uvedlo 15 % respondentů, respektive 12,8 % - „cítím se sám“, „jsem často sám doma“.¹⁶⁰

Fakt, že častěji mají „online“ kamaráda respondenti, kteří nemají sourozence nebo jim je věkově vzdálený, propojení přítomnosti „online“ kamaráda u respondenta

¹⁵⁹ Autorka si uvědomuje, že na otázku odpovídali všichni respondenti (433), nejen ti, kteří se výzvy účastnili. Avšak jejich reakce jsou natolik odlišné (a ve značném množství), že je nutné se nimi zabývat.

¹⁶⁰ Výsledky jsou vyhodnoceny ze 180 respondentů, kteří uvedli, že mají online kamaráda.

s pocity osamělosti potvrzuje. Lze tedy konstatovat, že tento výzkumný předpoklad byl potvrzen.

- VP3: Respondenti znají rizikové jevy na internetu.

Děti jsou v prostředí internetu kvůli své nezkušenosti, důvěřivosti spojené s pocitem nezranitelnosti, případně snadnější ovlivnitelnosti velmi ohroženou skupinou. Nicméně dle dotazníkového šetření rizikovost určitých jednání znají – 94 % respondentů považuje za rizikové „sdílení svých intimních fotografií a videí“ a přes 93 % „sdílení informací o sobě a své rodině na internetu“. Avšak dle výsledků různých výzkumů výskyt těchto jednání v populaci dětí trvale roste.¹⁶¹ Dále 65,6 % (284) respondentů označilo za rizikové „komunikování s lidmi, které znají jen z internetu“. Jelikož 41,6 % odpovídajících uvedlo, že „má online kamaráda“, jedná se na první pohled o logicky víceméně odpovídající údaje. Avšak z těch 284 respondentů, jež označili komunikaci s cizími lidmi za rizikovou, má „online“ kamaráda 32 %.

Lze konstatovat, že většina respondentů zná rizikové jevy v prostředí internetu. Výzkumný předpoklad byl tedy potvrzen. Nicméně i přesto se někteří z nich rizikovým aktivitám nevyhýbají.

- VP4: Pokud rodiče s respondenty častěji probírají rizikové jevy na internetu, pak se jim respondenti spíše svěří s nepříjemným zážitkem z prostředí internetu.

Tento výzkumný předpoklad je postavený na domněnce, že pokud rodiče s dětmi diskutují o nebezpečných jevech, děti pak nemají obavy z negativní reakce rodiče na vzniklý problém (složitou situaci). Je mezi nimi vztah důvěry a dítě se rodiči nebojí svěřit.

Na základě analýzy výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že 57,3 %, tedy 248 respondentů, diskutuje častěji s rodiči o nebezpečí na internetu. A 78 % z nich

¹⁶¹ SZOTKOWSKI, René, Kamil KOPECKÝ a Pavla DOBEŠOVÁ. *Sexting u českých dětí* [online]. Křížkovského 8, 771 47 Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2020 [cit. 2022-02-20]. ISBN 978-80-244-5793-2. Dostupné z: doi:10.5507/pdf.20.24457932. str. 48.

(tedy 198) se rodiči svěří, pokud se dostanou do nebezpečné situace. „Nikomů“ by se z výše uvedené skupiny respondentů nesvěřilo pouhých 6,3 % (18 respondentů).

Naopak ze skupiny respondentů, která o nebezpečí na internetu s rodiči nediskutovala nebo pouze 1x (185 respondentů – 42,7 %), se rodiči s „problémem“ z prostředí internetu svěří pouze 45,9 %, tedy 85 respondentů. A zároveň v této skupině respondentů narostlo procento těch, kteří se nesvěří „nikomu“ – 22,7 % (42 respondentů).

Z výše uvedeného vyplývá, že výzkumný předpoklad byl potvrzen.

Závěr

Autorka se ve své diplomové práci primárně zaměřila na fenomén nebezpečné internetové výzvy a kybergrooming, zejména v populaci dětí staršího školního věku. Tyto dva jevy se od sebe značně liší, avšak lze u nich pozorovat společný znak. Je jím určitá manipulace dítětem. V případě internetové výzvy se jedná o manipulaci účastníka výzvy jeho okolím (virtuálním i „reálným“) ve spojitosti s konkrétní charakteristikou jedince staršího školního věku. U kybergroomingu manipuluje predátor s jeho obětí. Hlavním cílem této práce bylo zejména určit případné predispozice dětí stát se obětí těchto manipulujících jevů. Avšak nejprve bylo nutné zmiňované jevy charakterizovat, vymežit jejich problematiku.

Nejprve autorka z důvodu pochopení jednání dítěte staršího školního věku v kyberprostoru uvedla faktory, jež ovlivňují jeho chování. Kromě rodiny, školního prostředí či vrstevníků významně působí i samotné virtuální prostředí, v němž typicky dochází ke změně chování jedince. V kyberprostoru se můžeme setkat s kriminalitou, kde se obětí často stává i jedinec dětského věku. Proto autorka považovala za vhodné zaměřit jednu dílčí kapitolu na časté druhy kyberkriminality páchané na dětech. Následující kapitoly již byly věnovány problematice nebezpečných internetových výzev a kybergroomingu.

Název „dangerous challenges“ může vyvolávat dojem, že se jedná o nový fenomén. Avšak dílčí kapitola, kde je představen předchůdce internetových (nebezpečných) výzev, takzvaný *Dude's Bible*, tuto domněnku vyvrací. Dále pro nezkrácené objasnění problematiky byly uvedeny i pozitivní internetové výzvy. Představu o prevalenci plnění internetových výzev mezi českými dětmi poskytují některé výsledky z výzkumu z roku 2020, které jsou v této práci rovněž uvedeny. Nechybí ani dílčí kapitola, kde jsou detailně popsány jednotlivé nebezpečné výzvy. Některé z nich figurují v následně popsaných reálných případech s tragickým následkem. Nebezpečnost výzev pro dětskou populaci zdůrazňují důvody, které děti k účasti na výzvě vedou. S nimi souvisí i sociální

sítě, primárně YouTube a TikTok, na kterých se internetové výzvy nejčastěji šíří, a proto jim byla taktéž v diplomové práci věnována pozornost.

V kapitole věnované kybergroomingu je ihned v úvodu patrná vysoká nebezpečnost tohoto jevu. Pro úplné porozumění procesu kybergroomingu, jehož poslední etapa může vést až k osobní schůzce a sexuálnímu napadení, bylo nejprve nutné představit charakteristiku typické oběti a typického pachatele. Nicméně, ne všichni pachatelé – predátoři mají za cíl osobní schůzku s dítětem. Proto autorka uvedla i určitou klasifikaci predátorů, kteří se v kyberprostoru objevují. Dále byly prezentovány výsledky z výzkumu z roku 2017, jež dokazovaly časté rizikové chování dětí ve virtuálním prostředí, které může vést až ke kybergroomingu. A na konci této kapitoly autorka popsala nejznámější a nejspíše jeden z nejzávažnějších případů kybergroomingu v České republice.

Na základě charakteristiky obou jevů je patrná jejich značná nebezpečnost. Pro její minimalizaci je významná kontrola těchto jevů, které se autorka taktéž věnovala. Trestněprávní úprava je u nebezpečných výzev značně omezená. Na rozdíl od kybergroomingu, kde jednání predátora můžeme zahrnout pod určité skutkové podstaty některých trestných činů, u šířitele výzvy zpravidla znaky protiprávnosti postrádáme. I proto je nutné především dbát na prevenci těchto jevů. Preventivní působení by měli zastávat primárně rodiče a pedagogičtí pracovníci, nicméně lze ho doplnit o technické možnosti v podobě nejrůznějších aplikací určených pro elektronické zařízení, které mohou dopomoci k ochraně dítěte v kyberprostoru.

Následující praktická část diplomové práce se již zabírala hlavním cílem, tedy určením případných predispozic dětí stát se obětí výše zmiňovaných manipulujících jevů. Autorka by na tomto místě ráda shrnula nejdůležitější zjištění a závěry, ke kterým v této části práce došla.

Mezi zjištěnými predispozicemi dětí hlavní postavení zaujímá struktura rodiny. Podstatný vliv měla jak na přítomnost „online“ kamaráda u respondenta, tak na jeho účast v internetové výzvě. U dětí žijících v úplné rodině byla zjištěna nižší

prevalence přítomnosti obou jevů než u dětí žijící s jedním rodičem či ve střídavé péči. Skutečnost dokládá i nižší procento dětí žijících v úplné rodině, které se dostaly do nebezpečné situace v prostředí internetu. Dle autorky se jedná o skutečnost, na kterou by se měla zaměřit sekundární prevence představených manipulujících jevů na úrovni školy, jelikož se jedná o poměrně jednoduchý a jednoznačný indikátor. Naopak složitější je zjištěná predispozice související s (ne)přítomností sourozence u respondenta, kde hraje roli i jeho věková vzdálenost. Například častěji mívají „online“ kamaráda děti, které nemají sourozence anebo jim je jejich sourozenec věkově vzdálenější. U internetových výzev může sourozenec zastávat roli „soupeře“.

K zamyšlení vede fakt, že necelých 17 % respondentů tráví více než 5 hodin denně na elektronickém zařízení. I dobu strávenou na elektronickém zařízení autorka řadí mezi predispozice, i když má primárně vliv na přítomnost „online“ kamaráda u respondentů. Její nesouvislost s účastí na internetových výzvách si autorka vykládá jejich značnou rozšířeností – nejen jedinec v dětském věku je v prostředí sociálních sítí může „spatřit na každém kroku“. S touto predispozicí by v rámci prevence měli pracovat primárně rodiče. Nejen tím, že budou s dětmi diskutovat o způsobu trávení času na elektronickém zařízení, ale i vytvářením takového programu mimo virtuální realitu, jenž jedince zaujme. Autorka se domnívá, že v důsledku změny trávení volného času za „covidové pandemie“ se právě v této době jedná o velmi zásadní prvek. Jeho důležitost prokazují i další zjištěné predispozice – stav nudy a hraní počítačových her.

Preventivní aktivity by se měly více zacílit i na děti, které se cítí osaměle, mají problémy si najít kamarády či se začlenit do kolektivu, jelikož i tyto problémy byly na základě dotazníkového šetření zařazeny mezi predispozice. Autorka si uvědomuje složitost jejich řešení. I za předpokladu vzniku různých volnočasových činností pro děti s těmito potížemi nikdo nemůže děti nutit se aktivit účastnit. Nezbyvá než zde apelovat na učitele a výchovné poradce na školách, aby vyhledávali tyto děti, informovali je o možných rizicích a snažili se s nimi navázat

důvěru, aby se jim dítě nebálo svěřit. A samozřejmě preventivní působení rodiče a získání důvěry dítěte je zde naprosto zásadní.

Mezi další zjištěné zajímavé predispozice, které se vážou zejména k internetovým výzvám, patří tlak okolí či touha po oblíbenosti. Ve spojitosti s tím, že děti nejsou zcela schopny vnímat rizika s výzvou spojená, se jedná o velmi nebezpečné ukazatele. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že přes 32 % výzev, které respondenti plnili, se řadí mezi nebezpečné. Autorka práce se obává, že toto procento bude do budoucna narůstat. Proto doporučuje, aby se problematika nebezpečných výzev častěji zahrnovala do preventivního působení, jelikož, dle výsledků šetření, je právě i absence prevence taktéž řazena mezi predispozice dítěte stát se obětí manipulujících jevů. Dotazníkové šetření rovněž ukazuje, že preventivní působení pedagogických pracovníků má zásadnější vliv než prevence ze strany rodičů (tím rozhodně není snížena její důležitost). Autorka se domnívá, že je to způsobené častějším vzděláváním pedagogů v oblasti prevence rizikových jevů v kyberprostoru. Nárůst zájmu pedagogů o danou problematiku ukazuje i požadování shrnutí výsledků dotazníku pedagogy, kteří autorce dotazníkové šetření na školách pomáhali realizovat za účelem předání informací metodikovi prevence.

Prevence ze strany rodičů se velmi kladně projevila na získání důvěry dítěte. Pokud je preventivní působení častější, tak se respondenti spíše svěří rodičům s případnou nebezpečnou situací z virtuálního prostředí.

Je nutné si uvědomit, že děti v prostředí internetu tráví značnou část svého času. Každý rodič chce mít své dítě neustále pod dozorem a znát jeho aktivity. Avšak ve virtuálním prostředí je dítě často zcela „osamoceno“ a mnohokrát se stává terčem nebezpečných jevů. Proto je nutné neopomíjet jejich prevenci. Tato diplomová práce se věnovala zejména dvěma rizikovým jevům – nebezpečným internetovým výzvám a kybergroomingu. I přes jejich značnou odlišnost se autorce podařilo nalézt společné predispozice dětí stát se obětí těchto jevů. Znovu by na tomto místě chtěla doporučit, aby na ně byla upřena pozornost v rámci prevence

zmíněných jevů. Poznatky z této práce mohou být dále využity při rozpracování konkrétních preventivních aktivit.

Seznam zdrojů

Monografie

AIKEN, Mary. *Nebezpečný efekt*. Přeložil Antonín SUCHÁNEK. Praha: Zed', 2021. ISBN 978-80-907909-4-0.

ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-210-6374-7.

DOČEKAL, Daniel, Jan MÜLLER, Anastázie HARRIS a Luboš HEGER. *Dítě v síti: manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha: Mladá fronta, 2019. Flowee. ISBN 978-80-204-5145-3

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5046-0.

GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3.

KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. ISBN 978-80-88168-15-7.

KOPECKÝ, Kamil. *Rizikové chování studentů Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci v prostředí internetu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3858-0.

NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-651-4.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

SZOTKOWSKI, René, Kamil KOPECKÝ a Veronika KREJČÍ. *Nebezpečí internetové komunikace IV*. Olomouc: Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3911-2.

ŠMAHEL, David. *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: Triton, 2003. Psychologická setkávání. ISBN 80-7254-360-1.

THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.

URBAN, Lukáš, Josef DUBSKÝ a Karol MURDZA. *Masová komunikace a veřejné mínění*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3563-4.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání druhé, doplněné a přepracované. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-732-3.

Elektronické publikace

KOPECKÝ, Kamil a René SZOTKOWSKI. *Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru (výzkumná zpráva)* [online]. Univerzita Palackého v Olomouci, Centrum PRVOK 2017 [cit. 2021-12-16]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/96-sexting-a-rizikove-seznamovani-2017/file>.

KOPECKÝ, Kamil a Veronika KREJČÍ. *Rizika virtuální komunikace - příručka pro učitele a rodiče* [online]. Olomouc: Net University, 2010 [cit. 2021-12-11]. ISBN 978-80-254-7866-0. Dostupné z: http://archiv.zsstipa.cz/informace/ke_stazeni/enebezpeci_a5_3.pdf.

KOPECKÝ, Kamil, Szotkowski, René. *České děti v kybersvětě (výzkumná zpráva): Jak se chovají a co jim hrozí?* [online]. O2 Czech Republic & Univerzita Palackého v Olomouci, Centrum PRVOK, 2019 [cit. 2021-11-29]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/117-ceske-deti-v-kybersvete/file>.

KOPECKÝ, Kamil. *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. [cit. 2021-10-07]. ISBN 978-80-244-4868-8. Dostupné z: http://e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/doc_download/75-rizikovechovani-eskych-a-slovenskych-dti-v-prostedi-internetu-2015-monografie.

KOPECKÝ, Kamil. *Kyberšikana a její specifika v prostředí systému primární prevence rizikového chování* [online]. Olomouc, 2016 [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/odborne-studie/105-kybersikana-a-jeji-specifika-v-prostredi-systemu-primarni-prevence-rizikoveho-chovani/file>. Habilitační práce. Univerzita Palackého v Olomouci.

KRČMÁŘOVÁ, Barbora. Vliv internetu na formování a vývoj osobnosti. In: *Děti a online rizika* [online]. Praha: Sdružení linka bezpečí, 2012 [cit. 2021-10-5]. ISBN 978-80-904920-3-5. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/publikace/deti-online-rizika-sbornik-studii>.

KŘIVÁNKOVÁ, Kateřina, Josefína KNOLLOVÁ a Marijana ŠUTOVÁ. *Zvol si info: Průvodce po sociálních sítích* [online]. 2019 [cit. 2021-11-29]. Dostupné z: <https://zvolsi.info/pruvodce-po-socialnich-sitich/>.

LIVINGSTONE, Sonia M. a Leslie HADDON. *Kids online: opportunities and risks for children*. [online]. Portland, OR: Policy Press, 2009. [cit. 2021-12-11]. ISBN 978-1-84742-439-6. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/natl-ebooks/detail.action?docID=517148>.

STRÍLKOVÁ, Pavla. *Nebezpečné internetové výzvy pohledem českých dětí: Výzkumná zpráva* [online]. Olomouc: Centrum PRVok, Univerzity Palackého v Olomouci, 2020 [cit. 2021-11-10]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/142-nebezpecne-internetove-vyzvy-2020/file>.

SZOTKOWSKI, René, Kamil KOPECKÝ a Pavla DOBEŠOVÁ. *Sexting u českých dětí* [online]. Křížkovského 8, 771 47 Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2020 [cit. 2022-02-20]. ISBN 978-80-244-5793-2. Dostupné z: [doi:10.5507/pdf.20.24457932](https://doi.org/10.5507/pdf.20.24457932)

VELIČKOVÁ HULANOVÁ, Lenka. Kybergrooming a kyberstalkng. In: *Děti a online rizika* [online]. Praha: Sdružení linka bezpečí, 2012 [cit. 2021-12-12]. ISBN 978-80-904920-3-5. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/publikace/deti-online-rizika-sbornik-studii>

Elektronické články

KOPECKÝ, Kamil, Pavla STRÍLKOVÁ, René SZOTKOWSKI a José-María ROMERO-RODRÍGUEZ. Rizikové výzvy v on-line prostředí. *Pediatric pro praxi* [online]. 2020, (2) [cit. 2021-11-10]. Dostupné z: <https://pediatricpropraxi.cz/pdfs/ped/2020/02/03.pdf>.

KOPECKÝ, Kamil. Strategie manipulace dětí v online prostředích se zaměřením na tzv. kybergrooming. *Pediatr. pro praxi* [online]. Olomouc: Solen, 2015, (5), 331-333 [cit. 2021-12-14]. ISSN 803-5264. Dostupné z: <https://www.pediatricpropraxi.cz/pdfs/ped/2015/05/09.pdf>.

SULER, John. The Online Disinhibition Effect. *CyberPsychology & Behavior* [online]. 2004, 7(3), 321-326 [cit. 2021-10-08]. ISSN 1094-9313. Dostupné z: [doi:10.1089/1094931041291295](https://doi.org/10.1089/1094931041291295)

Internetové zdroje

12-Year-Old Joshua Haileyesus Dies After 19 Days On Life Support, Family Blames Online 'Blackout Challenge'. *CBS Denver* [online]. April 14, 2021 [cit. 2021-12-05]. Dostupné z: <https://denver.cbslocal.com/2021/04/14/joshua-haileyesus-dies-blackout-challenge-aurora/>.

Britské školy varují před hitem Netflixu. Děti napodobují Hru na oliheň. *Seznam Zprávy* [online]. 17. 10. 2021 [cit. 2022-01-08]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/britske-skoly-varuji-pred-hitem-netflixu-deti-napodobuji-nebezpecne-hry-178091>.

Co nás tak láká na online výzvách. O2 Chytrá škola [online]. [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://vyuka.o2chytraskola.cz/clanek/39/online-challenges-rizikove-vyzvy/14410>.

Dangerous Internet Challenges – Understanding Their Appeal to Teens. *American academy of pediatrics: Healthy Children* [online]. 25.9. 2020 [cit. 2021-12-09]. Dostupné z: <https://www.healthychildren.org/English/family-life/Media/Pages/Dangerous-Internet-Challenges.aspx>.

DUDE'S BIBLE ACHIEVEMENTS CHECKLIST [online]. [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: http://www.yvans.com/CNT/dbchecklist_v1.pdf.

Dude's blog: O DudesBible [online]. [cit. 2021-11-19]. Dostupné z: <https://dudesbible.blogspot.com/p/o-dudesbible.html>.

ELGERSMA, Christine. Parenting, Media, and Everything In Between: Help Kids Navigate Viral Social Media Stunts. *Common sense media* [online]. [cit. 2021-11-29]. Dostupné z: <https://www.common sense media.org/blog/help-kids-navigate-viral-social-media-stunts>.

EVANS, Alexandra. Helping our community stay safe while having fun on TikTok. *TikTok* [online]. Nov 17, 2021 [cit. 2021-12-02]. Dostupné z: <https://newsroom.tiktok.com/en-us/helping-our-community-stay-safe-while-having-fun-on-tiktok>.

GUS, Bruno. Italy tells TikTok to block users after death of 10-year-old Antonella Sicomero. *7 News* [online]. 23.01.2021 [cit. 2021-12-05]. Dostupné z: <https://7news.com.au/technology/italy-tells-tiktok-to-block-users-after-death-of-10-year-old-antonella-sicomero-c-2019100>.

Chubby bunny. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Chubby_bunny

Internetem bezpečně [online]. [cit. 2021-12-20]. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/>.

KOPECKÝ, Kamil. Co je kybergrooming. *Kybergrooming: rizikové seznamování v online prostředí* [online]. Olomouc: Centrum PRVok, Univerzita Palackého v Olomouci [cit. 2021-12-11]. Dostupné z: <http://www.kybergrooming.cz/#kybergrooming>.

KOPECKÝ, Kamil. *Jak o modré velrybě informovali experti a organizace v zemích, do kterých se fenomén dostal*. E-Bezpečí, roč. 2, č. 1, s. 34-39. Olomouc: Univerzita Palackého, 2017. [cit. 2021-11-27]. ISSN 2571-1679. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=1236>.

KOPECKÝ, Kamil. Kdo jsou pachatelé?. *Kybergrooming: rizikové seznamování v online prostředí* [online]. Olomouc: Centrum PRVok, Univerzita Palackého v Olomouci [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: <http://www.kybergrooming.cz/#pachatele>

KOPECKÝ, Kamil. Manipulace. *Kybergrooming: rizikové seznamování v online prostředí* [online]. Olomouc: Centrum PRVok, Univerzita Palackého v Olomouci [cit. 2021-12-14]. Dostupné z: <http://www.kybergrooming.cz/#manipulace>.

KOPECKÝ, Kamil. Metodik prevence nemůže být jediným, na kom bude ve školách stát prevence rizikového chování. Je třeba zapojit všechny učitele. *E-Bezpečí* [online]. 29. červen 2020 [cit. 2022-01-05]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=1912>.

KOPECKÝ, Kamil. *MOMO Challenge - nový druh rizikové výzvy*. E-Bezpečí, roč. 3, č. 2, s. 5-9. Olomouc: Univerzita Palackého, 2018. [cit. 2021-11-28]. ISSN 2571-1679. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=1318>.

KOPECKÝ, Kamil. *Online predátoři netvoří homogenní skupinu, najdeme mezi nimi osoby s vysokým i nízkým stupněm společenské nebezpečnosti*. E-Bezpečí, roč. 4, č. 1, s. 116-118. Olomouc: Univerzita Palackého, 2019. [cit. 2021-12-20]. ISSN 2571-1679. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=1561>.

KOPECKÝ, Kamil. *Problém zvaný Tik Tok*. E-Bezpečí, roč. 4, č. 1, s. 5-11. Olomouc: Univerzita Palackého, 2019. [cit. 2021-12-02]. ISSN 2571-1679. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=1403>.

KOPECKÝ, Kamil. *Riziková výzva TikTok Fire Challenge - hrátky s ohněm na TikToku*. E-Bezpečí, roč. 6, č. 1, s. 51-53. Olomouc: Univerzita Palackého, 2021. [cit. 2021-11-28]. ISSN 2571-1679. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=2230>.

KOPECKÝ, Kamil. *Rizikové výzvy v online prostředí (fenomén online challenges)*. E-Bezpečí, roč. 4, č. 2, s. 33-37. Olomouc: Univerzita Palackého, 2019. [cit. 2021-11-12]. ISSN 2571-1679. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=1618>.

KOPECKÝ, Kamil. *Rodiče, nepanikařte! Film V síti je sice syrový, ale bezpečnost dětí v online prostředí není těžké zabezpečit. Stačí se držet několika rad!*. E-Bezpečí, roč. 5, č. 1, s. 23-30. Olomouc: Univerzita Palackého, 2020. [cit. 2021-12-13]. ISSN 2571-1679. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=1791>.

KOPECKÝ, Kamil. *TikTokem putuje staronová výzva s názvem Blackout challenge. Jde o variaci na starou poměrně dost rozšířenou výzvu Choking Challenge...* E-Bezpečí, roč. 6, č. 1, s. 7-9. Olomouc: Univerzita Palackého, 2021. [cit. 2021-11-24]. ISSN 2571-1679. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=2129>.

KOPECKÝ, Kamil. *YouTube bude banovat videa s nebezpečnými výzvami, jako je např. TidePod Challenge či v současnosti populární BirdBox Challenge*. E-Bezpečí [online]. 1. února 2019 [cit. 2021-11-23]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/socialni-site/1447-youtube-bude-banovat-video-s-nebezpecnymi-vyzvami-jako-je-napr-tidepod-challenge-ci-v-soucasnosti-popularni-birdbox-challenge>.

KOPECKÝ, Kamil. *Sociální aspekty chování na internetu se zaměřením na internetové hrozby* [online]. Olomouc: Centrum PRVok, Univerzity Palackého v Olomouci, 28. červenec 2014 [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/sociotechnikax/886-socialni-aspekty-chovani-na-internetu-se-zamerenim-na-internetove-hrozby>.

KOVÁŘOVÁ, Veronika a Kamil KOPECKÝ. *Fenomén - disinhibiční efekt* [online]. Olomouc: Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 1. červen 2012 [cit. 2021-10-07]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/485-fenomen-disinhibini-efekt>.

Kybergrooming. *Záchranný kruh* [online]. [cit. 2021-12-21]. Dostupné z: <https://www.zachranny-kruh.cz/osobni-bezpeci/dalsi-nebezpeci/kybergrooming/kybergrooming.html>.

Linka bezpečí: *Modrá velryba – hoax, který může nebezpečně inspirovat*. E-Bezpečí [online]. 16. duben 2017 [cit. 2022-01-08]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/clanky/1233-lb-modra-velryba-hoax>.

Materiály pro podporu výuky. *E - Bezpečí* [online]. [cit. 2022-01-05]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/z-nasi-kuchyne/34-o-projektu-1/o-projektu/925-materialy>.

MCCARTHY, Claire. Why teenagers eat Tide pods: CHILDREN'S HEALTH. *Harvard Health Publishing: Harvard medical school* [online]. 30 January 2018 [cit. 2021-12-10]. Dostupné z: <https://www.health.harvard.edu/blog/why-teenagers-eat-tide-pods-2018013013241>.

MCFADDEN, Christopher. A Chronological History of Social Media. *Interesting engineering* [online]. Jul 02, 2020 [cit. 2021-11-29]. Dostupné z: <https://interestingengineering.com/a-chronological-history-of-social-media>.

Nebud' oběť!: rizika internetu a komunikačních technologií, z.s. [online]. [cit. 2021-12-20]. Dostupné z: <http://www.nebudobet.cz/>.

Pavel Hovorka (Česká republika, 2008). *E-Bezpečí* [online]. 28. leden 2019 [cit. 2021-12-17]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/trivium-projektu-ebezpeci/72-kazuistiky/1446-pavel-hovorka-ceska-republika-2008>.

PORUBSKÝ, Petr. Modrá velryba – hoax, který může nebezpečně inspirovat. *Blog linky bezpečí* [online]. 17. 4. 2017 [cit. 2021-12-18]. Dostupné z: <https://blog.linkabezpeci.cz/modra-velryba-hoax-ktery-muze-nebezpecne-inspirovat/>.

Programy na hlídání dětí v online prostředí. *Internetem bezpečně* [online]. [cit. 2021-12-21]. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rodice/programy-hlidani-deti/>.

SAUNDERS, Forrest. 'Salt and ice challenge' leaves Iowa kids with severe burns. *Yours 24 hour news source* [online]. Jan. 25, 2019 [cit. 2021-12-07]. Dostupné z: <https://www.kcrg.com/content/news/Salt-and-ice-challenge-leaves-lowans-with-severe-burns--504847271.html#18>.

Sexting.cz [online]. (c) *Projekt E-Bezpečí, 2008-2013* [cit. 2021-10-15]. Dostupné z: www.sexting.cz.

Stredoškolaák hádzaním fl'aše plnej vody pobláznil celý internet. Čo sa za Water Bottle Flip Challenge skrýva?. *Refresher* [online]. 5. červenec 2016 [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: <https://refresher.cz/34550-Stredoskolak-hadzanim-flase-plnej-vody-poblaznil-cely-internet-Co-sa-za-Water-Bottle-Flip-Challenge-skryva>

Střepiny: Internetové výzvy. *TN.cz* [online]. 28. 1. 2019 [cit. 2021-11-29]. Dostupné z: <https://tn.nova.cz/zpravodajstvi/clanek/384986-strepiny-27-1-2019>.

SWEET, Joni. Why Are People Falling Off Milk Crates? The Psychology of Risky Viral Trends. *Verywell mind* [online]. 07 September 2021 [cit. 2021-12-09]. Dostupné z: <https://www.verywellmind.com/why-do-people-participate-in-dangerous-viral-challenges-5200238>.

SWORD, Rosalyn. How to Respond to Dangerous Online Challenges: Guidance for Schools. *The hub: High speed training* [online]. April 30, 2021 [cit. 2021-12-02]. Dostupné z: <https://www.highspeedtraining.co.uk/hub/how-to-respond-to-dangerous-online-challenges/>.

ŠŤASTNÁ, Lucie. Jak má na nebezpečí na internetu pro děti reagovat rodič?. *EJO: European journalism observatory* [online]. 6. listopadu 2017 [cit. 2022-01-06]. Dostupné z: <https://cz.ejo-online.eu/5202/etika-a-kvalita-zurnalistiky/jak-ma-na-nebezpeci-na-internetu-pro-deti-reagovat-rodic>.

TOUŠEK, Petr. Co je Discord a proč byste ho měli znát?. *Poker arena.cz* [online]. [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: https://www.pokerarena.cz/rubriky/aktuality/co-je-discord-a-proc-byste-ho-meli-znat_12595.html.

ZÁMEČNÍK, Jakub. Fenomén internetových výzev (Internet Challenges). *Linka bezpečí* [online]. 16.9.2019 [cit. 2021-11-18]. Dostupné z: <https://blog.linkabezpeci.cz/fenomen-internetovych-vyzev-internet-challenges/>.

ZELTMANN, Britta. Girl, 13, sets herself on fire attempting TikTok challenge leaving her in intensive care. *News.com.au* [online]. May 31, 2021 [cit. 2021-12-08]. Dostupné z: <https://www.news.com.au/world/north-america/girl-13-sets-herself-on-fire-attempting-tiktok-challenge-leaving-her-in-intensive-care/news-story/d5d30f94ee9162d30d961a4554d55665>.

Akademické práce

BENEŠOVÁ, Marie. *Sexting a jeho rizika v populaci mladých dospělých*. Praha, 2020. Bakalářská práce. Policejní akademie České republiky v Praze.

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Otázka č. 2: Věk.....	57
Tabulka 2 - Otázka č. 4: Máš sourozence?.....	58
Tabulka 3 - Otázka č. 5: Jaké je uspořádání tvé rodiny?	58
Tabulka 4 - Otázka č. 6: Kolik času trávíš denně aktivně s rodiči/ s rodičem? ...	59
Tabulka 5 - Otázka č. 7: Kolik času trávíš denně na počítači/mobilu/tabletu?....	59
Tabulka 6 - Otázka č. 8: Označ všechny možnosti, o kterých si myslíš, že jsou rizikové z hlediska nebezpečí na internetu.....	60
Tabulka 7 - Otázka č. 10: Jaké používáš sociální sítě?	61
Tabulka 8 - Otázka č. 12: Proč si myslíš, že mladí lidé napodobují chování z internetu?	62
Tabulka 9 - Otázka č. 14: Jakou výzvu jsi zkoušel/a?	63
Tabulka 10 - Otázka č. 15: Proč jsi tuto výzvu vyzkoušel/a?.....	65
Tabulka 11 - Otázka č. 18: Kamaráda, kterého znáš jen na internetu máš protože:	67
Tabulka 12 - Otázka č. 19: Mluvíš s rodiči o nebezpečí na internetu	68
Tabulka 13 - Otázka č. 20: Mluvíte ve škole (o hodinách nebo v rámci různých přednášek) o nebezpečí na internetu?	68
Tabulka 14 - Otázka č. 22: Komu se svěříš, když se ti na internetu stane něco zvláštního/nebezpečného?	69
Tabulka 15 Vztah mezi uspořádáním rodiny a přítomností online kamaráda u respondenta	71
Tabulka 16 Vztah mezi uspořádáním rodiny a účastí respondenta na internetové výzvě.....	71
Tabulka 17 Vztah mezi uspořádáním rodiny a nebezpečnou/nepříjemnou situací u respondenta	72
Tabulka 18 Vztah mezi přítomností sourozence a online kamaráda u respondenta	73
Tabulka 19 Vztah mezi přítomností sourozence u respondenta a jeho účasti na internetové výzvě	73
Tabulka 20 Vztah mezi dobou strávenou na el. zařízení a přítomností online kamaráda u respondenta	74
Tabulka 21 Vztah mezi preventivním působením rodiče a přítomností online kamaráda u respondenta	77
Tabulka 22 Vztah mezi preventivním působením školy a přítomností online kamaráda u respondenta	77
Tabulka 23 Vztah mezi preventivním působením školy a nebezpečnou/nepříjemnou situací u respondenta.....	78

Seznam příloh

Příloha č. 1 – „*Dude's Bible*“ – seznam výzev

Příloha č. 2 – Dotazník – Manipulativní jevy

Příloha č. 3 – Kontingenční tabulky a filtrace pro analýzu odpovědí

Příloha č. 1:

DUDE'S BIBLE ACHIEVEMENTS CHECKLIST

TRAVEL

- Jít na nudu pláž 2
- Jet jako spolujezdec v tiráku 3
- Vidět šikmou věž 4
- Celý den chodit bez bot 4
- Být více jak 2000m nad mořem 4
- Projet se na vetbloudovi 5
- Vyjít pěšky na Sněžku 5
- Jet na slonovi 5
- Vyfotit se v koncentračním táboře 5
- Dostat se do Colosea 5
- Najít se ve Whitecastle 5
- Vyfotit se s pyramidami 6
- Zaplatit si rikšu 6
- Navštívit Hollywood 6
- Vidět Hollywoodský chodník slávy 6
- Zahrát si v Las Vegas 6
- Polířást si rukou s Asiatem na Velké čínské zdi 6
- Mít fotku u hrobu Johna Lennona 6
- Řídit kombajn 6
- Vyzkoušet jízdu na segwayi 6
- Vidět kohoutí zápsy 6
- Navštívit vesnici Fucking 6
- Navštívit Disneyland 6
- Mít fotku u hrobu Michaela Jacksona 6
- Mít fotku u hrobu Marilyn Monroe 6
- Mít fotku u hrobu Johnnyho Cashe 6
- Mít fotku u hrobu Elvise 6
- Mít fotku u hrobu Boba Marleyho 6
- Naučit se nadávat v 10 jazycích (celou větou) 6
- Vidět Mona Lisu 6
- Vidět Stonehenge 6
- Vidět Slingu 6
- Být v Sixtinské kapli 6
- Být na Soše Svobody 6
- Navštívit Coffee shop v Holandu 6
- Navštívit Mont Saint Michel 6
- Postavit si vor 6
- Mít fotku u hrobu Kurta Cobaina 6
- Vidět skolení býka toreadorem 6
- Navštívit muzeum rockové historie 6
- Mít fotku u hrobu Ronnieho Jamese Dia 6
- Mít fotku u hrobu Martina Luthera kinga 6
- Mít fotku u hrobu Jimmyho Hendrix 6
- Mít fotku u hrobu Jima Morrisona 6
- Projet se na gondole 6
- Vidět Eiffelovu věž 7
- Jít na zápas NHL 7
- Řídit harley 7
- Letět balónem 7
- Vidět Viktoriny vodopády 7
- Vidět V.I. Lenina 7
- Jet se psím spřežením 7
- Vidět Notre-Dam 7
- Projít se Jeruzalémem 7
- Vidět Sochu Krista v Rio de Janeiro 7
- Slavit Nový rok na Time Square 7
- Plout týden v kuse na lodi 8
- Zvládnout být den a noc v lese jen s vodou a nožem 8
- Být na Sv. Petrika v Irsku 8
- Být na Nový rok v Číně 8
- Plout v ponorce 9
- Zúčastnit se festivalu onbashira 9
- Wylézt na činnou sopku 9
- Vidět polární zář 9
- Jít cestu Bodh gaya 9
- Potápět se do vraku lodi 10
- Vyskočit z jedoucího vlaku 10
- Koupit si na slepo letenku a letět tam 10
- Dojít k Uluru v Austrálii 10
- Být na Severním pólu 10
- Být na Jižním pólu 10
- Vidět tornádo 11
- Letět vzducholodí 11
- Strávit noc ve vězení v cizině 11
- Pilotovat letadlo 12
- Setkat se s papežem 13
- Žít nějaký čas v dvokém kmnu 13
- Dostat se na dovolenou k moři pouze stopem 13
- Zúčastnit se běhu býků v Pamploně 14
- Vidět všech 7 dnů světa 15
- Jít Svatojanskou cestu 15

SPORT

- Dát bednu na snowboardu 2
- Dát SnakeShot ve stolním fotbale 3
- Dát bednu na lyžích 3
- Zahrát si hokej na zamrzlém rybníku 3
- Naučit se žonglovat (3 míčky) 3
- Jet 5 sekund manuál na zadním kole 3
- Trefit bulleje v šípkách 3
- Jít na bobovou dráhu 4
- Zkusit Laser games 4
- Dát Rail na lyžích 4
- Dát Rail na snowboardu 4
- Hrát Paintball 4
- Dát manual na skatu 5m 4
- Dát 30 kliků 4
- učastnit se vodní přestřelky 4
- Driftovat s autem 5
- Jet na vodním skótru 5
- Pilotovat model letadla/vrtulníku 5
- Vydržet 15 min v sauně 5
- Jet autem nad 180 Km/h 5
- Vydržet pod vodou 1 minutu 5
- naučit se ollie na skatu 5
- Bench na rovné lavici (6 opakování) easy - osa + 60kg 5
- Mrtvej tah (6 opakování) easy - osa + 60kg 5
- Přítáhnout se 10x na hrazdě 6
- Jet na longboardu 30km/h 6
- Wylézt na vrchol horostěny 6
- Skočovat v Bowlu 6
- Udělat slide na longboardu 6
- Dát 360 na lyžích 6
- Dát 360 na snowboardu 6
- Naučit se žonglovat (4 míčky) 6
- Projet se na mechanickém bykovi 6
- Zkusit Zorbing 6
- Potápět se s přístrojem 6
- Zkusit serfovat 6
- Zkusit kitovat 6
- Dát 60 kliků 6
- Pokácet strom motorovou pilou 6
- Trefit břevno z puky hřiště (jakýkoliv sport) 6
- Porazit asiata v pingpongu 6
- Zkusit sedmimilové/skákači boty 7
- Jet na střеше auta 7
- Dát 360 na biku 7
- Zkusit vodní lyže 7
- Naučit se jezdit na jednokolce 7
- Udělat kickflip na skatu 7
- Jet 15 sekund manuál na zadním kole 7
- Naučit se plachtit 7
- Vyhřát tiket vsazeněj na 5 zápasů 7
- Sedět v MonsterTrucku 7
- Skočit bungee jumping 8
- Skok ze skály do vody nad 8m 8
- Vydržet pod vodou 2 minuty 8
- Ulovit harpunou rybu 8
- Bench na rovné lavici (6 op.) medium - osa + 80kg 8
- Mrtvej tah (6 opakování) medium - osa + 80kg 8
- Přítáhnout se 20x na hrazdě 8
- Jet na longboardu 50km/h 8
- Zkusit paragliding 8
- Snowboardovat na pískčné duně 8
- Naučit se vřhat nožem na cíl 9
- Jet na skateu za autem 9
- Sestřelit brokovnicí disk 9
- Naučit se žonglovat (6 míčků) 9
- Skok s padákem 9
- Hodit 3x po sobě STRIKE v bowlingu 9
- Zkusit rogalo 10
- Dát backflip na biku 10
- Dát backflip na lyžích 10
- Dát backflip na snowboardu 10
- Přerazit rukou cíhlu 10
- Projet se na bykovi 10
- Dát 130 kliků 10
- Jet 45 sekund manuál na zadním kole 11
- Bench na rovné lavici (6 op.) hard - osa + 100kg 11
- Mrtvej tah (6 opakování) hard - osa + 120kg 11
- Hodit koš z puky hřiště pozadu 11
- Běžet Marathon 11
- Dát frontflip na lyžích 12
- Dát frontflip na snowboardu 12
- Vydržet pod vodou 3 minuty 12
- Přítáhnout se 40x na hrazdě 12
- Jet na longboardu 80km/h 12
- Dát frontflip na biku 13
- Běžet železného muže 14

PARTY

- Ochutnat zelené pivo 1
- Sestavit si svůj seznam nejlepšího alkoholu (10) 1
- Jít na ples 2
- Dát bodyshot 2
- Exnout pivo 2
- Opít se ve vlaku 2
- Exnout brčkem 0,04 vodky 2
- Exnout brčkem 0,04 rumu 2
- Exnout brčkem celé pivo 2
- Vidět 2girls one cup 2
- Otevřít pivo zapalovačem 2
- Zúčastnit se Dudes Bible párty 3
- Panáky: Modrý Absinth, Gin, rajčatový juice 3
- 1 zastávku na Batmana 3
- Panáky: Jeger + víno + olej 3
- Fotit se celou noc panák po panáku 3
- Vyfotit se s pozvraceným 3
- Namíchat speciální DB koktejl pro olidi 3
- Pogovat na koncertě 3
- Dát Beer bong 3
- Udělat kolečko z kouře vodní dýmky 3
- Vypít za sebou 10 panáků zelené 4
- Párty jen v bazénu (newyélzi) 4
- Vypít za noc 8 piv 4
- Guy richie films marathon 4
- Toxic Avenger Marathon 4
- Matrix Marathon 4
- Ghost Busters Marathon 4
- Pít v kostele 4
- Vypít 3 panáky vodky po sobě 4
- Vypít 3 panáků rumu po sobě 4
- Postřikat někoho hasičákem 5
- Vypít 0,3l piva hlavou dolů 5
- Exnout 0,5l jetzn 5
- Kalit v gay baru 5
- Indiana Jones Marathon 5
- Alien Marathon 5
- Otevřít pivo zubama 5
- Vypít zapáleného panáka 5
- Vypít 3 panáků absintu po sobě 5
- Osprchovat někoho kdo to nečká sektem 5
- Dopít pivo a rozbit si o hlavu sklenici 6
- Exnout tuplák piva 6
- Ochutnat za noc 8 různých piv 6
- Marathon 5i nejhorších filmů 6
- Pán prstenů Marathon 6
- Skočit z pódia do diváků při koncertě 6
- Vypít 5 panáků vodky po sobě 6
- Vypít 5 panáků rumu po sobě 6
- Vypít za sebou 15 panáků zelené 7
- Vypít za noc 12 piv 7
- Mít párty na Yachtě 7
- Párty v tramvaji 7
- Otevřít víno pomocí boty 7
- Vypít panák nosem 7
- Kalit úplně nahý 8
- Mít svou kapelu a udělat koncert 8
- Oholit si obočí 8
- Exnout pivo do 4s 8
- Vypít 5 panáků absintu po sobě 8
- párty v limuzině 8
- Exnout tuplák a zapít ho dvourma panákama 9
- Obrazit za noc 10 podniků 9
- Exnout 0,5l vodka 9
- Exnout 0,5l rum 9
- Saw Marathon 9
- Vypít za sebou 22 panáků zelené 11
- Opít se s knězem 11
- Vypít za noc 15 piv 11
- Oženit se v Las Vegas 11
- Vypít 10 panáků vodky po sobě 11
- Vypít 10 panáků rumu po sobě 11
- Vypít 7 panáků absintu po sobě 12

ver:1.0

Příloha č. 2:

Manipulativní jevy

Ahoj, chtěla bych Vás poprosit o několik minut vašeho času k vyplnění následujícího dotazníku.

Pro správné vyplnění a pochopení otázek si prosím nejprve přečtete tyto instrukce:

- Pokud je za otázkou poznámka „vyber jednu odpověď“ – zaškrtni pouze jednu možnost.
- Pokud je za otázkou poznámka „vyberte jednu nebo více odpovědí“ – zaškrtni všechny možnosti, které se podle tebe k otázce vztahují.
- V některých případech odpověď "ne" může znamenat, že další otázku/otázky nevyplňuješ = pozorně čti zadání otázek 😊.
- Pojem skutečný kamarád – označuje kamaráda, se kterým se reálně stýkáš, děláš s ním společné aktivity.
- Pojem online kamarád – označuje osobu, se kterou komunikuješ přes internet = „online“, ale nikdy jsi se s ním reálně neviděl (webkamera se nepočítá).
- Pod pojem internet se ukrývají všechny možnosti, které tam můžeme najít, vidět nebo dělat – navštěvování různých webových stránek, hraní online her, sociální sítě atd.
- Zkratka h. – znamená hodinu/hodin.

1) Pohlaví: (Vyber jednu odpověď.)

- Muž
- Žena

2) Věk: (Vyber jednu odpověď.)

- 11 let
- 12 let
- 13 let
- 14 let
- 15 let

3) Chodíš na: (Vyber jednu odpověď.)

- Základní školu
- Víceleté gymnázium

4) Máš sourozence? (Vyber jednu odpověď.)

- Ne
- Ano, jsme k sobě věkově blízko (3 roky)
- Ano, jsme k sobě věkově vzdáleni (4–6 let)
- Ano, jsme k sobě věkově daleko (6 let a více)

- 5) Jaké je uspořádání tvé rodiny? (Vyber jednu odpověď):
- Má rodina je úplná (žiji s mámou i tátou)
 - Žiji hlavně s mámou (většinu týdne trávím s mámou)
 - Žiji hlavně s tátou (většinu týdne trávím s tátou)
 - Nemám rodiče
 - Jiné: _____
- 6) Kolik času trávíš denně aktivně s rodiči/ s rodičem? (Vyber jednu odpověď.)
- = společné aktivity (povídání, různé aktivity – sport, turistika, hry... - nezapočítává se čas, kdy jsi s nimi doma, ale máš jinou – vlastní aktivitu)
 - Žádný čas
 - Pod 1h
 - 1-2h
 - 2-3h
 - 3-5h
 - 5h a více
- 7) Kolik času trávíš denně na počítači/mobilu/tabletu? (Vyber jednu odpověď.)
- Aktivitami jako je hraní internetových her nebo navštěvováním sociálních sítí nebo prohlížení internetových stránek.
 - Méně než 1h
 - 1-2h
 - 3-4h
 - 4-5h
 - 5h a více
- 8) Označ všechny možnosti, které myslíš, že jsou rizikové z hlediska nebezpečí na internetu. (Vyber všechny možnosti, které platí.)
- Komunikování s lidmi, které z nám jen z internetu
 - Sdílení informací o sobě a své rodině na internetu
 - Sdílení svých intimních fotografií/videí
 - Napodobování různých návodů z internetu
- 9) Dostal/a jsi se na internetu do nepříjemné až nebezpečné situace? (Vyber jednu odpověď.)
- Ne
 - Ano
 - Do jaké: _____
- 10) Jaké používáš sociální sítě? (Vyber všechny možnosti, které platí.)
- Facebook
 - Instagram
 - Tik Tok

- Snapchat
- YouTube
- Messenger
- Viber
- WhatsApp
- Jiné: _____

11) Setkal jsi se někdy s pojmem internetové výzvy/challenges? (Vyber jednu odpověď.)

- Ano
- Ne

12) Proč si myslíš, že mladí lidé napodobují chování z internetu? (Vyber všechny možnosti, které platí.)

- Nemají co dělat
- Nechtějí být okolím považováni za sraby
- Jejich spolužáci/kamarádi to dělají také
- Cítí se dospěleji
- Chtějí být moderní/zajímaví
- Jejich oblíbený youtuber/tiktoker/influencer, to dělal taky
- Chtějí být oblíbení/slavní na sociálních sítích
- Jsou k tomu nuceni
- Jiné: _____

13) Zkoušel/a jsi někdy nějakou internetovou výzvu/challenge? (Vyber jednu odpověď.)

- (pokud ne, na další 2 otázky neodpovídáš)

- Ano
- Ne

14) Jakou výzvu jsi zkoušel/a? (Vyber všechny možnosti, které platí.)

- Sportovně zaměřenou výzvu
- Ice Bucket Challenge (kyblíková výzva) – polítí hlavu kýblem ledové vody
- Úklidové výzvy
- Modrá velryba
- Momo Challenge
- Skořicová výzva – polykání skořice (Cinnamon Challenge)
- Výzva na zvětšení rtů (Kylie Jenner Lip Challenge)
- Výzva, kdy si jedinec nechá tělo oblepit lepící páskou Duct Tape Challenge
- Výzva spojená s vlastním škrcením (Choking Challenge/Blackout challenge)
- Výzva spojená se strkáním předmětu do nosní dírky (Snorting Challenge)

- Výzva spojená s používáním ohně
- Výzva spojená s požíváním pracích prostředků
- Výzvy spojené s vlastním ubližováním
- Žádnou jsem nezkoušel/a
- Jiné: _____

15) Proč jsi tuto výzvu vyzkoušel/a? (Vyber všechny možnosti, které platí.)

- Neměl/a jsem co dělat
- Nechtěl/a jsem být okolím považován za sraba
- Spolužáci/kamarádi to dělali také
- Cítím se dospěleji
- Chci být moderní, zajímavý
- Můj oblíbený youtuber/tiktoker/influencer, to dělal taky
- Chci být oblíbený/á nebo slavný/á na sociálních sítí
- Byl/a jsem k tomu donucen/a
- Žádnou jsem nezkoušel/a
- Jiné: _____

16) Dostal/a jsi se nebo víš o někom, kdo se dostal při provádění výzvy do nebezpečné situace? (Vyber jednu odpověď.)

- Ano
- Ne

17) Máš online kamaráda? (pokud ne, na následující otázku neodpovídáš)

- Ano
- Ne

18) Kamaráda, kterého znáš jen na internetu máš protože: (Vyber všechny možnosti, které platí.)

- Je to pro mě lákavé
- Experimentuji
- Nudím se
- Cítím se zajímavě
- Protože se cítím se sám/a
- Nemám skutečné kamarády
- Nebavím se s dětmi v mém věku
- Je jednodušší si najít kamarády na internetu
- Jsem často sám doma
- Mám problémy – doma/ve škole, řeším je s ním
- Online kamarádovi více důvěřuji
- Nemám online kamaráda
- Jiné: _____

19) Mluvíš s rodiči o nebezpečí na internetu? (Vyber jednu odpověď.)

- Ne

- Ano, jednou.
- Ano, mluvili jsme o tom víckrát, ale pouze obecně, neřešili jsme konkrétní rizika.
- Ano, velmi podrobně
 - (rodiče se zmiňují i o problémech manipulace jinou osobou, zasílání různých fotografií či videí na vyžádání online kamaráda i o nebezpečných aktivitách, které mohu na internetu vidět)

20) Mluvíte ve škole (o hodinách nebo v rámci různých přednášek) o nebezpečí na internetu? (Vyber jednu odpověď.)

- Ne
- Ano, jednou.
- Ano, mluvili jsme o tom víckrát, ale pouze obecně, neřešili jsme konkrétní rizika.
- Ano, velmi podrobně
 - (mluvili jsme o problémech jako je manipulace jinou osobou, zasílání různých fotografií či videí na vyžádání online kamaráda i o nebezpečných aktivitách, které mohu na internetu vidět)

21) Máš chuť vyzkoušet nebezpečné aktivity na internetu, o kterých jsi slyšel/a? (Vyber jednu odpověď.)

- Ano
- Ne

22) Komu se svěříš, když se ti na internetu stane něco zvláštního/nebezpečného? (Vyber jednu odpověď.)

- Kamarádovi
- Sourozenci
- Učiteli
- Rodiči
- Nikomu
- Jiné: _____

Příloha č. 3:

- Vztah: struktura rodiny a „online“ kamarád

Uspořádání rodiny	Online kamarád – Ano	Online kamarád – Ne	R=100 %
Má rodina je úplná	37,3 %	62,7 %	314
Žiji hlavně s matkou	50,6 %	49,4 %	77
Žiji hlavně s otcem	100 %	0 %	9
Jiné	45,5 %	54,5 %	33

- Vztah: struktura rodiny a internetové výzvy

Uspořádání rodiny	Zkoušel jsi internetovou výzvu – Ano	Zkoušel jsi internetovou výzvu – Ne	R=100 %
Má rodina je úplná	42,4 %	57,6 %	314
Žiji hlavně s matkou	55,8 %	44,2 %	77
Žiji hlavně s otcem	66,7 %	33,3 %	9
Jiné	51,5 %	48,5 %	33

- Vztah: struktura rodiny a nebezpečná/nepříjemná situace

Uspořádání rodiny	Nebezpečná/nepříjemná situace – Ano	Nebezpečná/nepříjemná situace – Ne	R=100 %
Má rodina je úplná	8 %	92 %	314
Žiji hlavně s matkou	20,8 %	79,2 %	77
Žiji hlavně s otcem	33,3 %	66,7 %	9
Jiné	12,1 %	87,9 %	33

- Vztah: čas strávený s rodiči a „online“ kamarád

Čas strávený s rodiči	Online kamarád – Ano	Online kamarád – Ne	R-100 %
Žádný čas	33,3 %	66,7 %	12
Pod 1 h	36,5 %	63,5 %	52
1-2 h	48,2 %	51,8 %	114
2-3 h	47,1 %	52,9 %	104
3-5 h	35,7 %	64,3 %	84
5 a více	34,3 %	65,7 %	67

- Vztah: strávený s rodiči a internetové výzvy

Čas strávený s rodiči	Zkoušel jsi internetovou výzvu – Ano	Zkoušel jsi internetovou výzvu – Ne	R-100 %
Žádný čas	41,7 %	58,3 %	12
Pod 1 h	48,1 %	51,9 %	52
1-2 h	41,2 %	58,8 %	114
2-3 h	51,9 %	48,1 %	104
3-5 h	50 %	50 %	84
5 a více	38,8 %	61,2 %	67

- Vztah: sourozenec u respondenta a „online“ kamarád

Sourozenec	Online kamarád – Ano	Online kamarád – Ne	R: 100 %
Ne	52,6 %	47,4 %	38
Ano: +- 3 r.	37,5 %	62,5 %	208
Ano: +- 4-6 l.	42 %	58 %	100
Ano: +6 l.	46 %	54 %	87

- Vztah: sourozenec u respondenta a internetové výzvy

Sourozenec	Zkoušel jsi internetovou výzvu – Ano	Zkoušel jsi internetovou výzvu – Ne	R:100 %
Ne	42,1 %	57,9 %	38
Ano: +- 3 r.	46,2 %	53,8 %	208
Ano: +- 4-6 l.	49 %	51 %	100
Ano: +6 l.	43,7 %	56,3 %	87

- Vztah: čas strávený na el. zařízená a „online“ kamarád

Čas na el. zařízení	Online kamarád – Ano	Online kamarád – Ne	100 %
Méně než 1 h	10,5 %	89,5 %	19
1-2 h	25,7 %	74,3 %	109
3-4 h	42,5 %	57,5 %	153
4-5 h	48,1 %	51,9 %	79
5 a více	64,4 %	35,6 %	73

- Vztah: čas strávená na el. zařízení a internetové výzvy

Čas na el. zařízení	Zkoušel jsi internetovou výzvu – Ano	Zkoušel jsi internetovou výzvu – Ne	R:100 %
Méně než 1 h	47,4 %	52,6 %	19
1-2 h	34,9 %	65,1 %	109
3-4 h	49 %	51 %	153
4-5 h	45,6 %	54,4 %	79
5 a více	56,2 %	43,8 %	73

- Vztah: preventivní působení rodičů a „online“ kamarád

Prevence – rodiče	Online kamarád – Ano	Online kamarád – Ne	R: 100 %
Ne	48,8 %	51,2 %	129
Ano 1x	42,9 %	57,1 %	56
Ano – obecně	37,2 %	62,8 %	148
Ano – podrobně	38 %	62 %	100

- Vztah: preventivní působení rodičů a internetové výzvy

Prevence – rodiče	Zkoušel jsi internetovou výzvu – Ano	Zkoušel jsi internetovou výzvu – Ne	R: 100 %
Ne	53,5 %	46,5 %	129
Ano 1x	46,4 %	53,6 %	56
Ano – obecně	39,9 %	60,1 %	148
Ano – podrobně	45 %	55 %	100

- Vztah: preventivní působení rodičů a nebezpečná/nepříjemná situace

Prevence – rodiče	Nebezpečná/nepříjemná situace – Ano	Nebezpečná/nepříjemná situace – Ne	R: 100 %
Ne	11,6 %	88,4 %	129
Ano 1x	7,1 %	92,9 %	56
Ano – obecně	11,5 %	88,5 %	148
Ano – podrobně	12 %	78 %	100

- Vztah: preventivní působení – škola a „online“ kamarád

Prevence – škola	Online kamarád – Ano	Online kamarád – Ne	R: 100 %
Ne	43,5 %	56,5 %	69
Ano 1x	45,2 %	54,8 %	84
Ano – obecně	42,5 %	57,5 %	120
Ano – podrobně	38,1 %	61,9 %	160

- Vztah: preventivní působení – škola a internetové výzvy

Prevence – škola	Zkoušel jsi internetovou výzvu – Ano	Zkoušel jsi internetovou výzvu – Ne	R: 100 %
Ne	49,3 %	50,7 %	69
Ano 1x	48,8 %	51,2 %	84
Ano – obecně	41,7 %	58,3 %	120
Ano – podrobně	46,3 %	53,7 %	160

- Vztah preventivní působení – škola a nebezpečná/nepříjemná situace

Prevence – škola	Nebezpečná/nepříjemná situace – Ano	Nebezpečná/nepříjemná situace – Ne	R: 100 %
Ne	20,3 %	79,7 %	69
Ano 1x	8,3 %	91,7 %	84
Ano – obecně	11,7 %	88,3 %	120
Ano – podrobně	8,1 %	91,9 %	160

Výzkumný předpoklad č. 3

- filtr – Respondenti, kteří označili komunikaci s cizími lidmi, které znají jen na internetu za rizikovou.
 - 284 respondentů = 65,6 % označilo komunikaci s cizími lidmi, které zná jen z internetu, za rizikovou
 - 91 z nich – disponuje „online“ kamarádem 32 %
 - 193 z nich nemá „online“ kamaráda – 68 %

Výzkumný předpoklad č. 4

- Filtr – Respondenti, kteří podrobně nebo vícekrát obecně hovoří s rodiči o nebezpečí na internetu (častěji).
 - 248 respondentů = 57,3 % hovoří s rodiči častěji o nebezpečí na internetu
 - 198 z nich = 78 % se rodiči svěří, pokud se dostanou do nebezpečné situace na internetu
 - 18 z nich = 6,3 % se nesvěří nikomu, pokud se dostanou do nebezpečné situace na internetu
- Filtr – Respondenti, kteří nemluvili s rodiči o nebezpečí na internetu nebo pouze 1x.
 - 185 respondentů = 42,7 % nemluvilo s rodiči o nebezpečí na internetu nebo pouze 1x
 - 85 z nich = 45,9 % se rodiči svěří, pokud se dostane do nebezpečné situace na internetu
 - 42 z nich = 22,7 % se nesvěří nikomu, pokud se dostane do nebezpečné situace na internetu